

บทที่ 2

หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในประเทศไทยกรณีศึกษา: มุอัลลัฟในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน โดยมีหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 2.1 อิสลามศาสนาแห่งการตะอวะฮฺ
- 2.2 หลักแห่งทางนำ (ฮิดาเยฮฺ)
- 2.3 องค์ประกอบหลักของอิสลาม
- 2.4 หลักสังคมและวิถีชีวิตมุสลิม
- 2.5 ทฤษฎีการปรับตัว
- 2.6 แนวคิดอัตลักษณ์
- 2.7 แนวคิดพฤติกรรมและปัจจัยทางสภาพแวดล้อม

2.1 อิสลามศาสนาแห่งการตะอวะฮฺ

2.1.1 ความหมายของตะอวะฮฺ

2.1.1.1 ความหมายของตะอวะฮฺ เจริญภาษาศาสตร์

ตะอวะฮฺ (دعوة) ศัพท์ภาษาอาหรับแห่งอียิปต์ (Majma al-Lughah al-Arabiah, 1972: 286) ให้ความหมายในเชิงภาษาว่า คำว่า دعوة มาจากคำว่า يدعو – يدعو – دعا มีความหมายว่า เรียกร้อง เชิญชวน สาบแช่ง และอื่น ๆ ซึ่งความหมายที่กล่าวมานั้นขึ้นอยู่กับคำในประโยค อาทิ

دعا (ตะอาฮฺ)	เชิญชวน เรียกร้องเขา
دعا الى وليمة (ตะอาฮฺ อิลลา วะลิมะฮฺ)	ได้เชิญเขาไปร่วมงานวะลิมะฮฺ (งานแต่งงาน)
دعا (ตะอา ละฮฺ)	ได้ขอพรให้แก่เขา
دعا عليه (ตะอา อะลัยฮฺ)	ได้สาบแช่งแก่เขา
دعا المؤمن الناس الى الصلاة (ตะอา อัลมุอ์ซอิน อัลนาสะ อิลลัศเศาะลาฮฺ)	มุอ์ซอินได้ประกาศเชิญชวนผู้คนสู่การละหมาด

จากนิยามข้างต้นของคำว่า “ตะอวะฮฺ” ในเชิงภาษาศาสตร์สรุปได้ว่า ตะอวะฮฺ (دعوة) มีความหมายว่า การเชิญชวนสู่อัลลอฮฺ ﷻ การวิงวอนต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

2.1.1.2 ความหมายของตะอวะฮฺ เชิงวิชาการ

คำว่า “ตะอวะฮฺ” ในอัลกุรอาน อัลหะดีษ และประวัติการตะอวะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮฺ ﷺ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า นักวิชาการได้นิยามคำว่า ตะอวะฮฺ (دعوة) ไว้หลายความหมายด้วยกัน Ibn Taimiyat (1995: 1/57) กล่าวว่า การตะอวะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ คือ การประกาศเชิญชวนเพื่อให้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และทุกสิ่งที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้นำมาเผยแผ่ ด้วยการยอมรับและปฏิบัติตามต่อสิ่งที่ท่านได้บอกเล่าและกำชับให้ปฏิบัติ ซึ่งความหมายนี้สอดคล้องกับภารกิจแห่งการเผยแผ่ศาสนาอิสลามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ ในสมัยที่ท่านทำการประกาศเผยแผ่ที่เมืองมักกะฮฺ ผู้วิจัยจึงยึดถือความหมายนี้เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้การนิยามคำว่า “ตะอวะฮฺ” หมายถึง การเชิญชวนมนุษย์สู่วิถีธรรมแห่งอัลลอฮฺ ﷻ ในความหมายทางวิชาการของนิยามตะอวะฮฺนั้นอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานซึ่งมีความสอดคล้องกันว่า

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ
وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

(يوسف: 12)

ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด) นี่คือนแนวทางของฉัน ฉันเรียกร้องไปสู่อัลลอฮฺอย่าง ประจักษ์แจ้งทั้งตัวฉันและผู้ปฏิบัติตามฉันและมหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮฺ ฉันมิได้อยู่ในหมู่ผู้ตั้งภาคี”

(ยูซุฟ :12)

จากนิยามของ Ibn Taimiyat (1995) ข้างต้น เป็นการให้คำนิยามงานตะอวะฮฺที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ ได้ดำเนินการเผยแผ่ที่นครมะดีนะฮฺ ซึ่งเป็นสมัยที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ และประชาชาติอิสลามมีความเข้มแข็งมากที่สุด เพราะได้กำเนิดรัฐอิสลามที่มีศักยภาพสูงสุด ทำให้สามารถเชิญชวนมนุษย์สนองตอบในสิ่งที่อัลลอฮฺบัญญัติใช้และออกห่างจากสิ่งที่พระองค์ห้าม ถือได้ว่าเป็นงานตะอวะฮฺที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยอย่างแท้จริง เนื่องจากได้รู้จักอัลลอฮฺ ﷻ และปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ ดังนั้น การเผยแผ่อิสลามกลุ่มชนเหล่านี้จึงเป็นการนำเสนออิสลามในเชิงรายละเอียดในมิติต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้กระทำความดีหรือหยุดยั้งความชั่ว

จึงกล่าวได้ว่า งานตะอวะฮฺ คืองานแห่งการเผยแผ่ซึ่งเป็นภารกิจและหน้าที่ของมุสลิมทุกคน ซึ่งเป็นกิจที่ทำให้อัลลอฮฺ ﷻ และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ รักและพอพระทัย สมองตอบต่อพระบัญชาแห่งบทบัญญัติของพระองค์ และเจริญรอยตามแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะกิจกรรม พฤติกรรมหรือมโนกรรมก็ตาม (Muhammad Ibu-Sahrah, 1992: 94) อัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿كُنْتُمْ حَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ...﴾

(آل عمران: 110)

ความว่า “พวกเจ้านั้น เป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮฺ...”

(บางส่วนจาก อาล อิมรอน: 110)

2.1.2 ภารกิจของการตะอวะฮฺ

อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ และความเชื่อถือศรัทธาเป็นหนึ่งในสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ อิสลามจึงไม่อนุญาตในการบีบบังคับผู้ใดให้เข้ามายอมรับศาสนา แต่อิสลามเป็นศาสนาที่เรียกร้องเชิญชวนให้มนุษย์เข้ามาศึกษาและพิจารณาถึงเหตุผลและหลักฐานข้อพิสูจน์ที่ชัดเจน และหากใครได้ศึกษาถึงคำสอนในการเรียกร้องเชิญชวนมนุษย์สู่อิสลามอย่างถ่องแท้แล้ว ก็พบว่าในการเผยแผ่และเรียกร้องสู่อิสลามนั้นพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ มีจุดประสงค์ที่จะสื่อความหมายแก่มวลมนุษยชาติ เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการเรียกร้องสู่แนวทางของพระองค์อย่างประจักษ์แจ้ง

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعِيَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

(يوسف: 108)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) นี่คือนำทางของฉัน ฉันเรียกร้องไปสู่อัลลอฮฺอย่างประจักษ์แจ้งทั้งตัวฉันและผู้ปฏิบัติตามฉันและมหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮฺ ฉันมิได้อยู่ในหมู่ผู้ตั้งภาคี”

(ยฺซุฟ: 108)

การตะอวะฮฺ ถือเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่และสูงส่งยิ่งนัก อันนำมาซึ่งภาคผลที่มากมาย อัลลอฮฺ ﷻ ได้กำชับแก่บรรดาศาสนทูตของพระองค์ และบรรดาผู้สืบทอดเจตนารมณ์ในหมู่มวลประชาชาติของท่าน ปฏิบัติภารกิจอันทรงเกียรตินี้ トラบถึงวันปรโลกซึ่งเป็นวันแห่งการตอบแทน ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ประกาศเชิญชวนเผยแผ่ศาสนาของอัลลอฮฺนั้น ย่อมถือว่าเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐที่สุด (Abd-Karim Zidan, 1976 : 58)

การตะอวะฮฺ เป็นกิจแห่งการเชิญชวนมนุษยชาติสู่ศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการให้เอกภาพต่อพระองค์ปราศจากการนำสิ่งใดๆมาตั้งภาคี และประพฤติปฏิบัติตามพระบัญชาแห่งพระองค์ และละเว้นสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม ดังนั้นบทบัญญัติของอัลลอฮฺนั้นได้ประมวลสาระหลักไว้เป็นปฐมบท นั่นคือเรื่องของหลักความเชื่อความศรัทธา หลักปฏิบัติศาสนกิจที่เป็นมุขบัญญัติ และจรรยา มารยาท ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ถือเป่าหมายหลักในภารกิจแห่งการตะอวะฮฺ เพื่อการเชิญชวนมนุษยสู่แนวทางที่เที่ยงตรงนำเสนอศีลธรรมนำมนุษย์ออกจากความมืดมนและอวิชชาสู่แสงสว่างและความรู้ นำเสนอศีลธรรมให้แก่มนุษยชาติได้รับทราบข้อเท็จจริง ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ทรงยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวไว้อย่างงดงามยิ่ง ด้วยเหตุนี้เองนักวิชาการจึงได้แบ่งกิจของการตะอวะฮฺแบ่งออกเป็น 2 ประเภท โดยนำมาจากอัลกุรอานดังนี้

1) เป็นหน้าที่ของมุสลิมรายปัจเจกบุคคล ในการรับผิดชอบภารกิจแห่งการตะอวะฮฺ โดยมีหลักฐานยืนยันจากอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿كُنْتُمْ حَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ...﴾

(آل عمران: 110)

ความว่า “พวกเจ้านั้น เป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮฺ...”

(บางส่วนจาก อาล อิมรอน: 110)

2) เป็นหน้าที่ขององค์คณะ (ญะมาอะฮฺ) เกี่ยวกับการกำชับใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งอัลลอฮฺและยับยั้งห้ามปรามไม่ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ละเมิดต่อบทบัญญัติของพระองค์ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งจากการตะอวะฮฺสู่แนวทางของอัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(آل عمران: 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งกลุ่มชนหนึ่งที่จะเรียกร้องไปสู่ความดีงาม และสั่งให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามปรามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มีชอก และชนเหล่านี้แหละคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(อาล อิมรอน: 104)

การตะอวะฮฺหรือการประกาศเชิญชวนสู่แนวทางของอัลลอฮ์นั้นเป็นหน้าที่หลักของบรรดาเราะฮ์สูลในทุกยุคสมัยทุกประชาชาติในการปฏิบัติภารกิจดังกล่าวให้บรรลุสู่เป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นเราะฮ์สูลท่านสุดท้าย

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

(النحل: 36)

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ส่งเราะฮ์สูลมาในทุกประชาชาติ (โดยบัญชาว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์ และจงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากพวกเจว็ด”

(อันนะฮล: 36)

เนื่องด้วยการเชิญชวนของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ สู่ศาสนาอันเที่ยงแท้ของพระองค์นี้เองก่อให้เกิดความสุขและสันติภาพทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

(يونس: 25)

ความว่า “และอัลลอฮ์ทรงเรียกร้องเชิญชวนไปสู่สถานที่แห่งศานติ และ ทรงชี้แนะ แนวทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ไปสู่แนวทางที่เที่ยงตรง”

(ยูนุส: 25)

จากโองการอัลกุรอานข้างต้นชี้ให้เห็นว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเรียกร่องมนุษยชาติสู่อิสลามซึ่งเป็นศาสนาแห่งการให้เอกภาพต่อพระองค์ อีกทั้งเชิญชวนสู่การเคารพภักดีต่อพระองค์ เพื่อความสุขสันติทั้งโลกนี้และโลกหน้าปลอดภัยจากการลงโทษในขุมนรกอเวจี

คราใดที่มนุษย์ได้ไคร่ครวญคำสั่งใช้และคำสั่งห้าม ที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานแล้ว แน่นนอนย่อมสะท้อนให้เห็นถึงบทเรียนที่ยิ่งใหญ่แก่มวลมนุษยชาติ นั่นคือ อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำชับแก่บรรดาศรัทธาชนสืบสานต่อภารกิจของศาสนทูตของพระองค์ ในการปฏิบัติภารกิจแห่งการเรียกร่องเชิญชวนมนุษย์ไปสู่แนวทางที่ถูกต้องเที่ยงตรงและความสุขสันติทั้งโลกนี้และโลกหน้า

ดังนั้น การตะอวะฮ์หรือการประกาศเชิญชวนสู่แนวทางของอัลลอฮ์นั้นถือเป็นกิจที่มีเกียรติ มีความยิ่งใหญ่และสูงส่งยิ่งนัก สนามแห่งการตะอวะฮ์เป็นสนามปฏิบัติการของนักเผยแผ่ที่จะนำมาซึ่งผลบุญอันยิ่งใหญ่ อีกทั้งยังเป็นภารกิจที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยินดีและกำชับแก่บรรดาเราะฮูลและผู้ที่ยืนหยัดในการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของพระองค์ตราบถึงวันแห่งการฟื้นคืนชีพ (Abd-Karim Zidan, 1976 : 64)

2.1.3 เป้าหมายของการตะอวะฮ์

อันที่จริงเป้าหมายสำคัญของการตะอวะฮ์ คือ การประกาศเชิญชวนมนุษยชาติไปสู่การให้เอกภาพ ยึดมั่นศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยปราศจากภาคีใดๆ พร้อมกันนั้นจะต้องศรัทธาต่อสิ่งที่ท่านเราะฮูล ﷺ นำมาประกาศ ด้วยการยอมรับและปฏิบัติตามต่อสิ่งที่ท่านได้นำมาเผยแผ่ อันเป็นภารกิจที่มีเกียรติและมีความประเสริฐยิ่ง เนื่องมาจากคำพูดที่เรียกร่องมนุษยชาติไปสู่การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ นั้น ต้องเป็นคำพูดที่ดีเลิศ เป็นหน้าที่และกิจที่ทุกคนต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นคำสั่งจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่กำชับแก่บรรดาศาสนทูตของพระองค์ให้มาปฏิบัติภารกิจดังกล่าว เช่น นบีมุซา عليه السلام มีบัญชาจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้เรียกร่องฟิระฮาน (ฟาโรห์) สู่การศรัทธาต่อพระองค์และนบีมุฮัมมัด ﷺ เช่นกัน อัลลอฮ์ ﷻ ได้มีบัญชาให้ท่านประกาศเรียกร่องมนุษยชาติสู่ความเชื่อและศรัทธาในเอกานุภาพของพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيْهِ إِلَيْهِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا

فَاعْبُدُونِ﴾

(25: الأنبياء)

ความว่า “และเราได้ส่งเราะสุลคนใดก่อนหน้าเจ้านอกจากเราได้
วะหฺยูแก่เขาว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกเจ้าข้า ดังนั้นพวกเจ้าจง
เคารพภักดีต่อข้า”

(อัลอัมบียาฮฺ :25)

ดังนั้นเป้าหมายหลักของการตะอวะฮฺ คือการประกาศให้มนุษยชาติไปสู่การศรัทธา
ยึดมั่นในเอกภาพของอัลลอฮฺ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล ต่อบรรดามลาอิกะฮฺ ต่อบรรดาคัมภีร์ ต่อ
วันกียามะฮฺ และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะการณ์ความดีและความชั่ว เพื่อนำมนุษยชาติออกจาก
ความหลงผิดอวิชาไปสู่ทางนำ จากความอ่อนแอไปสู่ความเข้มแข็ง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของ
มนุษยชาติ จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องยืนหยัดอยู่บนการปฏิบัติคุณงามความดี ที่มาจากรากฐานแห่งทาง
นำและการยึดมั่นบนวิถีอิสลามเท่านั้น (Abd-Karim Zidan, 1976: 67)

2.1.4 วิธีการตะอวะฮฺ

การประกาศเชิญชวนสู่อิสลามนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเผยแผ่ (ดาอีย์) ทุกคนที่
จะต้องศึกษาถึงวิธีการและรูปแบบการตะอวะฮฺที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับแก่กลุ่มชนที่นำคำสอนของ
อิสลามไปประกาศ เพื่อให้งานตะอวะฮฺบรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ
اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

(يوسف: 108)

ความว่า “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด นี่คือนวทางของฉัน ฉันเรียกร้อง
ไปสู่อัลลอฮฺอย่างประจักษ์แจ้งทั้งตัวฉันและผู้ปฏิบัติตามฉัน และ
มหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮฺฉันมิได้อยู่ในหมู่ผู้ตั้งภาคี”

(ยฺซุฟ: 108)

นัยแห่งอายะฮฺนี้ แสดงถึงความครอบคลุมในรูปแบบและวิธีการตะอวะฮฺ ซึ่งอัลลอฮฺ
ﷻ ได้กำชับให้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานตะอวะฮฺที่ถูกต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนมีพันธกิจ
มีเป้าหมายเพียงหนึ่งเดียว คือ การเชิญชวนสู่อัลลอฮฺ ﷻ และตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อความ
ศรัทธาที่ถูกต้อง ปราศจากการอุตริกรรมและการตั้งภาคีใด ๆ ทั้งสิ้น (Abd-Karim Zidan, 1976:
71) ดังนั้น นักดาอีย์จำเป็นต้องมีวิธีการตะอวะฮฺที่แยบยลสมบูรณ์แบบ ดังนี้

2.1.4.1 การตะอวะฮ์ด้วยคำพูดหรืองานประพันธ์และงานเขียน (دعوة بالمقال)

การตะอวะฮ์ด้วยคำพูดหรืองานประพันธ์และงานเขียนนั้นเป็นวิธีการตะอวะฮ์ขั้นพื้นฐานที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เผยแผ่อิสลามสู่มนุษยชาติ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾

(الأعراف: 158)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า โอ้มนุษยทั้งหลาย แท้จริงฉันคือเราะสุลของอัลลอฮ์มายังพวกท่านทั้งหลาย”

(อัลอะอฺรอฟ: 158)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อเชิญชวนมนุษยชาติสู่แนวทางที่เที่ยงตรงด้วยวาจาหรือคำพูดเป็นหลัก อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَأِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ﴾

(التوبة: 6)

ความว่า “และหากว่ามีคนใดในหมู่มุชริกได้ขอให้เจ้าคุ้มครอง ก็จงคุ้มครองเขาเถิด จนกว่าเขาจะได้ยินคำดำรัสของอัลลอฮ์ แล้วจงส่งเขายังที่ปลอดภัยของเขา นั่นก็เพราะว่าพวกเขาเป็นกลุ่มชนที่ไม่รู้”

(อัตเตาบะฮ์: 6)

คำพูดมีอิทธิพลอย่างสูงในการตะอวะฮ์มนุษยชาติสู่การน้อมรับศีลธรรมซึ่งมีบทบาทต่อผู้ฟังอย่างมาก การตะอวะฮ์โดยใช้วิธีการพูดนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงสำเนียงให้เหมาะสมสำนวนเนื้อหาให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะนำเสนอและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความกระจำจังและเข้าใจอย่างตรงประเด็น ด้วยเหตุนี้เองอัลลอฮ์ ﷻ จึงได้คัดสรรบรรดาเราะสุลของพระองค์มายังมนุษยชาติจากชนชาติและเผ่าพันธุ์ของชนกลุ่มนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

(إبراهيم: 4)

ความว่า “และเรามีได้ส่งเราะสูคนใด นอกจากด้วยการพูดภาษา
 ชนิดของเขา เพื่อจะได้ชี้แจงอย่างชัดเจนแก่พวกเขา อัลลอฮ์จะ
 ทรงให้ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์หลงทาง และทรงชี้แนะทางผู้ที่
 พระองค์ทรงประสงค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงเดชานุภาพ”

(อิบรอฮีม: 4)

การเขียนหรือการประพันธ์หนังสือเป็นวิธีการตะอวะฮ์หนึ่งที่มีบทบาทอย่างมาก
 ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ทำการตะอวะฮ์แก่กษัตริย์ของประเทศต่าง ๆ เช่น กษัตริย์แห่งอิรัก กษัตริย์
 แห่งเปอร์เซีย กษัตริย์แห่งอียิปต์ เป็นต้น และบรรดาบรรพชนในอดีตก็ได้ใช้วิธีนี้ในการตะอวะฮ์
 เช่นเดียวกัน เช่น อิมามเอาซาอีย์ครั้งที่ท่านได้ส่งสารถึงข้าหลวงผู้ปกครองในฐานะรัฐบาลอิสลามใน
 เมืองซาม เพื่อดำรงไว้ซึ่งการรักษาสิทธิประโยชน์ของชนต่างศาสนิกที่อยู่ภายใต้การปกครอง (Abd-
 Karim Zidan, 1976: 79)

วิธีการตะอวะฮ์ในรูปแบบนี้มีความสำคัญอย่างมาก ที่สามารถตะอวะฮ์สู่สาธารณชน
 โดยไม่จำกัดกลุ่มบุคคล ไม่จำกัดอายุ เพศ ไม่จำกัดเวลา โดยเฉพาะผู้ที่สนใจอิสลาม ก็สามารถศึกษา
 อิสลามได้ด้วยตนเอง รวมถึงการแปลตำราหรือหนังสืออิสลามสู่ภาษาต่าง ๆ ก็เป็นการแพร่ขยาย
 วิชาการอิสลาม เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนต่างภาษาได้เข้าใจศาสนาอิสลาม (Abd al-
 Karim Zidan, 1976: 83)

การตะอวะฮ์ในยุคปัจจุบันมีช่องทางมากมายที่สื่อสารถึงผู้รับสารได้รวดเร็ว
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ยอดคนมุสลิมควรที่จะนำมาเป็นสื่อ นำมา
 เผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจอิสลาม เนื่องจากการสื่อสารผ่านช่องทางดังกล่าวนี้ ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการ
 เผยแผ่อิสลาม และเป็นบ่อเกิดในการพัฒนาทางด้านความคิดและสังคม ดังนั้น การตะอวะฮ์ด้วยการ
 เรียกร้องเชิญชวนผ่านสื่อต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในองค์กรมุสลิม เพื่อให้เกิดผลในการ
 ทำงานตะอวะฮ์

การสื่อสารด้วยคำพูดนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการเผยแผ่อิสลาม ซึ่ง
 สอดคล้องกับคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ประกาศหลักการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์
 ﷻ โดยให้ฟิรเอาน (ฟาโรห์) เลื่อมใสศรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ โดยผ่านคำพูดที่นัมนวล อ่อนโยน
 มีมธุรสวาจา อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَقَوْلًا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾

(44 : ๕๖)

ความว่า “แล้วเจ้าทั้งสอง (นบีมูซาและฮารุน) จงพูดกับเขาด้วย คำพูดที่อ่อนโยน เพื่อเขาอาจจะรำลึกขึ้นมาหรือเกิดความยำเกรง ขึ้น”

(ฎอฮา : 44)

จากอายะฮ์ดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าเป็นหน้าที่ของนักเผยแผ่ (ดาอีย์) ทุกคน จะต้องทำหน้าที่ประกาศเชิญชวนด้วยคำพูดที่นิ่มนวลอ่อนโยนเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ถูกเชิญชวนมีความศรัทธาและพึงพอใจ

2.1.4.2 การตะอวะฮฺเชิงบริบทและสถานการณ์ (دعوة بالحال)

การตะอวะฮฺเชิงบริบทและสถานการณ์ เป็นวิธีการที่ดำเนินไปตามสภาพและบริบทในตัวของมันเอง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของอิสลามและพฤติกรรมของมุสลิมอย่างแท้จริงเช่นความสะอาดของมัสยิด ห้องน้ำของมัสยิด และความมีระเบียบวินัย จรรยา มารยาทของมุสลิม นอกเหนือจากนั้น การตะอวะฮฺเชิงบริบทมีตัวชี้วัดบ่งบอกถึงอัตราการเติบโตของประชากรมุสลิม ผลจากชนต่างศาสนิกเข้ารับอิสลามและได้แต่งงานกับมุสลิมชายหรือหญิง เป็นต้น สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันนี้มีอัตราการขยายตัวของมัสยิดจำนวนมาก มีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลามที่ควบคุมดูแลคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการมัสยิด และมีสื่อต่าง ๆ ทั้งสิ่งตีพิมพ์ หนังสือ ตำราการเรียนรู้อิสลามและสถานีโทรทัศน์มุสลิม 24 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นสื่อสำคัญในการตะอวะฮฺให้ประจักษ์แก่สายตาโดยสอดคล้องกับบริบทของสังคมด้วยสภาพและสถานการณ์ในตัวเอง

2.1.4.3 การตะอวะฮฺด้วยการสังเคราะห์ (دعوة بالاجراء)

การตะอวะฮฺด้วยการสังเคราะห์ เป็นการตะอวะฮฺอีกวิธีหนึ่งที่สะท้อนให้สังคมได้ประจักษ์ว่า อิสลามเป็นศาสนาแห่งความเมตตาธรรมและเอื้ออาทรแก่นุชชชาติทั้งหมดไม่มีเส้นแบ่งทางชาติพันธุ์และศาสนา เช่น การสร้างโรงพยาบาล ศูนย์บำบัดยาเสพติด มีสวัสดิการสังคม เช่น ชะกาต ดูแลเด็กกำพร้า ให้ทุนการศึกษาแก่บุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคม ช่วยเหลือแม่หม้าย และผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น (Abd al-Karim Zidan, 1976: 95)

2.1.4.4 การตะอวะฮฺด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี (دعوة بالقدوة)

การตะอวะฮฺเชิงปฏิบัติด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีของนักตะอวะฮฺ เป็นวิธีการที่สำคัญในการตะอวะฮฺสู่อัลลอฮ์และสร้างแรงจูงใจมนุษย์ชาติให้เกิดความสนใจในศาสนาอิสลามด้วย

บุคลิกภาพที่ดี มีจริยธรรมสูงส่ง นั้นถือว่าเป็นการทำงานตะอะฮฺในเชิงรุก เพื่อขจัดและลบล้างสิ่งไม่ดีในสังคม หรือสิ่งที่ขัดแย้งกับอิสลามให้หมดไป และสร้างศูนย์กลางแห่งความดีควบคู่กันไป เพื่อให้งานตะอะฮฺได้ดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของอิสลามและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากบุคลิกภาพที่สะท้อนออกมาให้ประจักษ์ชัดถึงแบบอย่างอันงดงามของปัจเจกบุคคลและสังคม และการกระทำที่สอดคล้องกับคำพูดที่งดงาม อันเป็นรากฐานและแบบอย่างที่ดีงามของนักตะอะฮฺเป็นสำคัญ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴾

(لقمان:17)

ความว่า “ โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจงใช้กันให้กระทำความดี และจงห้ามปรามกันให้ละเว้นการทำความชั่ว และจงอดทนต่อสิ่งที่ประสบกับเจ้า แท้จริง นั่นคือส่วนหนึ่งจากกิจการที่หนักแน่นมั่นคง”

(ลูกมาน:17)

ส่วนการกระทำที่สอดคล้องกับคำพูดของนักตะอะฮฺนั้นอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴾

(2-3: الصف)

ความว่า “ โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ทำไมพวกเจ้าพูดในสิ่งที่พวกเจ้าไม่ปฏิบัติ เป็นที่น่าเกลียดยิ่ง ณ ที่อัลลอฮ์ การที่พวกเจ้าพูดในสิ่งที่พวกเจ้าไม่ปฏิบัติ”

(อัศศอฟ :2-3)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า

((عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُعَيِّرْهُ بِهِ , فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَيَلْسَانِهِ , فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ , وَذَٰلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ))

(رواه مسلم: 49)

ความว่า “จากท่านอบีสะอีด อัลคุดรีย์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้เล่าว่า ฉันได้ยินท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ ได้กล่าวว่า ผู้ใดในหมู่พวกท่าน ได้เห็นในสิ่งไม่ดี(สิ่งเลวร้ายหรือความชั่ว) ดังนั้นจงห้ามปรามมัน ด้วยมือ ถ้าหากพวกท่านไม่มีความสามารถ จงห้ามมันด้วยลิ้น (การตักเตือนด้วยคำพูดหรือวาจา) หากไม่สามารถก็จงห้ามมันด้วย หัวใจ (ตักเตือนในใจ) และนั่นคืออิมานที่อ่อนแอที่สุด”

(บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 49)

จากหะดีษดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า เป็นหน้าที่ของนักเผยแผ่ (ดาอีย์) จะต้องทำหน้าที่ ด้วยการห้ามปรามสิ่งเลวร้ายและความชั่วที่เกิดขึ้นในสังคม รู้จริงถึงสภาพสิ่งเลวร้าย โดยการห้ามปรามและหยุดยั้งด้วยวิธีการที่รอบคอบ สุขุม นุ่มนวล ไม่แข็งกร้าวต่อผู้อื่น เพราะเป้าหมายในการห้ามปรามก็คือการขจัดสิ่งโสภมในสังคม ไม่ใช่ทำด้วยความโกรธแค้นหรือเกลียดชังผู้ใดเป็นการส่วนตัว ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((عن أبي هريرة رضي الله عنه : أن أعرابياً بال في المسجد فثار إليه الناس ليقلعوه به فقال لهم رسول الله صلى الله عليه وسلم دعوه وأهريقوا على بؤله دنوباً من ماء أو سحلاً من ماء فإمما بعثتم ميسيرين ولم تبعثوا معسرين))
(رواه البخاري 6128)

ความว่า “แท้จริงชาวอาหรับชนบทคนหนึ่ง ได้ปัสสาวะรดในมัสยิด ผู้คนที่เห็นต่างพากันห้าม และจับชายคนนั้นเพื่อลงโทษเขา ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า ปล่อยเขาเถิด และจงรดปัสสาวะของเขาด้วยน้ำหรือจรงรดสิ่งโสโครกด้วยน้ำหนึ่งถึง แท้จริงพวกเจ้าถูกอุบัติขึ้นมา เพื่อให้ปฏิบัติเรื่องที่ย่าย(แก้มนุชยชาติ) ไม่ได้อุบัติขึ้นมา เพื่อให้สร้าง ความยุ่งยาก (แก้มนุชยชาติ)”

(บันทึกโดยบุคอรี หมายเลข 6128)

ดังนั้น วิธีการตะอวะฮ์ของนักเผยแผ่ (ดาอีย์) ทุกคนนั้นจะต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการเผยแผ่ และต้องคำนึงถึงจิตวิทยาในการตะอวะฮ์ หากการตะอวะฮ์ ปราศจากวิทย์ปัญญาที่ประมวลไว้ทั้งศาสตร์และศิลป์และจิตวิทยาในการเผยแผ่ในการเชิญชวนให้มนุษย์ทำความดีและยับยั้ง

กระทำความชั่วแล้ว แน่่อนการตะอวะฮฺที่ขาดคุณสมบัติดังกล่าวก็อาจจะประสบความล้มเหลว อีกทั้งส่งผลในทางลบอีกด้วย ดังนั้น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักดาอีย์ทุกคนจะต้องมีความรู้มีความเข้าใจในวิธีการตะอวะฮฺอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลดีในเชิงบวกต่อศาสนาอิสลามและความปลอดภัยในชีวิตของนักเผยแผ่ (ดาอีย์) ให้มากที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นนักเผยแผ่ (ดาอีย์) ทุกคนต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการเชิญชวนมนุษย์กระทำความดี และห้ามปรามจากการกระทำความชั่วต่างๆทุกรูปแบบ (Abd al-Karim Zidan, 1976: 102)

2.1.5 บุคลิกภาพและมารยาทของนักเผยแผ่

บุคลิกภาพและมารยาทของนักเผยแผ่ (ดาอีย์) นั้น ถูกระบุไว้ในอัลกุรอานและอัลหะดีษหลายตัวบท ซึ่งในบรรดาบุคลิกภาพและจรรยาบรรณที่นำเสนอในที่นี้เป็นเพียงบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเผยแผ่ เพื่อให้ภารกิจในงานตะอวะฮฺสำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์และเจตนารมณ์ของการตะอวะฮฺ ดังนั้นนักเผยแผ่ต้องมีบุคลิกภาพและมารยาทดังต่อไปนี้

2.1.5.1 ความสัจจริง

ความสัจจริงจะเกิดขึ้นได้ด้วยการตั้งเจตนา ส่วนการพูดและการปฏิบัติตัวนั้น แสดงออกถึงความเข้มแข็งสมบูรณ์ของนักเผยแผ่ (นักดาอีย์) ในการน้อมรับคำบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นนักเผยแผ่จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตัวเองได้พูดด้วย แสดงออกให้ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติต่าง ๆ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้สรรเสริญบรรดาผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้ในอัลกุรอานว่า

﴿ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْقَوْرُ الْعَظِيمُ ﴾

(119: المائدة)

ความว่า “อัลลอฮ์ตรัสว่า นี่แหละคือวันที่การพูดความจริงของพวกเขา จะอำนวยประโยชน์แก่บรรดาผู้ที่พูดจริง พวกเขาจะได้รับบรรดาสวนสวรรค์ ซึ่งมีแม่น้ำหลายสายไหลอยู่ภายใต้สวนสวรรค์เหล่านั้น โดยที่พวกเขาจะพำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล ในสภาพที่อัลลอฮ์ทรงพอพระทัยในพวกเขา และพวกเขาก็พึงพอใจในพระองค์ นั่นแหละคือชัยชนะอันยิ่งใหญ่”

(อัลมาอิดะฮฺ: 119)

ดังนั้น บุคคลที่ประกอบกรงานใด ๆ ด้วยความซัจจริงแล้ว ย่อมส่งผลดีแก่เจ้าตัว
รัศมีส่องประกายอันงดงามจับตา การพูดที่ดีมีสัจจะวาจาด้วยความบริสุทธิ์ใจนั้น ย่อมทำให้เกิดผลดี
แก่งานตะอวะฮฺอยู่เสมอ (Sakiyah Manzil Ghurabah, 2015 :43)

2.1.5.2 ความอดทน

ความอดทนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) อดทนในการแสดงความจงรักภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ อย่างสม่ำเสมอและบริสุทธิ์ใจ
อีกทั้งน้อมรับคำบัญชาของพระองค์ ด้วยความเต็มใจและปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านบีมุฮัมมัด ﷺ
 - 2) อดทนต่อการไม่กระทำสิ่งที่ไม่ดีไม่ถูกต้องอันเป็นสาเหตุทำให้อัลลอฮฺ ﷻ ทรง
กริ้ว โดยการหลีกเลี่ยง หนีห่าง ละเว้นจากสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสั่งห้าม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแรง
กระตุ้นจากฐานแห่งความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ
 - 3) อดทนต่อการทดสอบและความเจ็บปวดต่าง ๆ โดยการยอมรับต่อบททดสอบ
ของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า สิ่งนั้นเป็นกฎเกณฑ์ของอัลลอฮฺ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น พร้อมแบกรับบท
ทดสอบแห่งความเจ็บปวดนั้นด้วยความเต็มใจ (Abd Rahman Hasan, 2004: 78)
- ดังนั้น บททดสอบต่างๆที่ประสบกับผู้ใดแล้ว เขามีความอดทนยอมรับต่อบททดสอบ
โดยไม่พริ้วพริไร แน่นอนอัลลอฮฺ ﷻ จะประทานความโปรดปราน ความเมตตาและการอภัยโทษ อีกทั้ง
ผลบุญของการอดทนนั้นใหญ่หลวงนัก อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

(البقرة : 153)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงอยู่ร่วมกับผู้อดทนทั้งหลาย”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ: 153)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّمَا يُؤْتِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

(الزمر: 10)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้อดทนนั้นจะได้รับการตอบแทนรางวัล
ของพวกเขอย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้องคำนวณ”

(อัซซุมร์: 10)

นอกจากนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประสาทพรความศานติแก่ผู้ที่มีความอดทนว่า

﴿سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَبِعَمِّ الدَّارِ﴾

(الرعد: 24)

ความว่า “(พร้อมกับกล่าวว่า) ความศานติจงมีแก่พวกท่าน เนื่องด้วยพวกท่านได้ออดทน มั่นข้างดีเสียนี้กระไร ที่พำนักบ้านปลายนี้”

(อิรเราะฮุด: 24)

โองการต่าง ๆ จากอัลกุรอานที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ชี้ให้ประจักษ์ชัดว่า ความอดทนนั้นเป็นสิ่งที่ดีงามและผลตอบแทนของความอดทนก็ช่างงดงาม เพราะผู้ที่จะได้อยู่เคียงข้าง ให้ผลตอบแทนและรางวัลแก่บรรดาผู้อดทน คือ อัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นนักเผยแผ่ทุกคน จำเป็นต้องมีความอดทนเป็นเลิศ เพราะจะส่งผลดีให้แก่งานดะอวะฮ์ของตนเอง และได้รับผลบุญตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่พระองค์ได้สัญญาไว้ในอัลกุรอาน (Sakiyah Manzil Ghurabah, 2015: 47)

2.1.5.3 ความเมตตา

นักเผยแผ่ (ดาอีย์) จำเป็นต้องมีคุณลักษณะแห่งความเมตตา มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อมวลมนุษยชาติ โดยการกำชับให้กระทำความดี เชิญชวนสู่อิสลาม ตักเตือนให้ห่างไกลจากสิ่งไม่ดี เพื่อให้รอดพ้นจากไฟนรก และได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยการได้พำนักในสวนสวรรค์อย่างถาวร ดังนั้นหน้าที่ของนักเผยแผ่ คือ การเชิญชวนเรียกร้องให้มนุษยชาติที่หลงผิด ได้เข้าถึงแก่นแท้ของสัจธรรม เข้าใจถึงการมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ เพื่อให้พวกเขาอดพ้นจากความหายนะ (Sakiyah Manzil Ghurabah, 2015: 50)

ดังนั้นความเมตตาเป็นคุณลักษณะพิเศษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ
بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

(التوبة: 128)

ความว่า “แท้จริงเราะสูลคนหนึ่งจากพวกท่านเอง ได้มาหาพวกท่านแล้ว เป็นที่ลำบากใจแก่เขา ในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก เป็นผู้ห่วงใยในพวกท่าน เป็นผู้เมตตา ผู้กรุณาสงสารต่อบรรดาผู้ศรัทธา”

(อัตเตาบะฮฺ: 128)

2.1.5.4 การนอบน้อมถ่อมตน

การถ่อมตนเป็นคุณลักษณะอันประเสริฐเกิดจากการที่บุคคลหนึ่งได้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และรู้จักตัวเองอย่างแท้จริง ต่างจากคุณลักษณะของคนที่มีความหยิ่งยะโสโอหัง ทำให้เขาไม่รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และพร้อมที่จะเหยียบย่ำคนอื่นอยู่เสมอ

นักเผยแผ่จำเป็นต้องมีลักษณะแห่งการนอบน้อมถ่อมตน ทั้งนี้เพื่อให้งานตะอวะฮฺอิสลามเกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด การแสดงความนอบน้อมถ่อมตนนั้นเป็นมารยาทที่นักดาอีย์ ต้องพึงมี เพราะมันหมายถึงการแสดงทางมารยาทและความประพฤติที่ดีต่อตนเองและเพื่อนมนุษย์

ดังนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักดาอีย์ทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อตนเองในการวางตัวให้เหมาะสมและครองตัว ครองตนให้ดำรงอยู่ในกรอบแห่งหลักธรรมคำสอนของอิสลามอย่างเคร่งครัด (Sakiyah Manzil Ghurabah, 2015: 55)

2.1.6 องค์กรหลักที่รับผิดชอบงานตะอวะฮฺ

การทำงานตะอวะฮฺ ถือเป็นภารกิจของผู้ศรัทธาทุกคนในการเรียกร้องผู้คนสู่หนทางแห่งความดี และห้ามปรามความชั่ว ดังที่นักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้อย่างชัดเจนข้างต้นมาแล้ว การขับเคลื่อนงานตะอวะฮฺในประเทศไทยนั้น นอกจากตะอวะฮฺในหมู่พี่น้องมุสลิมแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีการงานตะอวะฮฺในรูปแบบของการเปิดโอกาสให้ชนต่างศาสนิกเข้ามาศึกษาเรียนรู้อิสลามด้วยเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ การตะอวะฮฺในประเทศไทยจะต้องมีองค์กรที่รับผิดชอบงานตะอวะฮฺโดยตรงเพื่อให้การทำงานมีระบบ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรหลักที่ต้องเข้ามารับผิดชอบโดยตรง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.6.1 มัสยิด

มัสยิดเป็นองค์กรหนึ่งที่ถูกระบุไว้ในอัลกุรอาน เป็นองค์กรที่โดดเด่นยิ่งในศาสนาอิสลาม เป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประชาคมมุสลิมให้เป็นมุอฺมินที่สมบูรณ์ เป็นองค์กรที่แสดงบทบาทหน้าที่ในการขัดเกลาจิตใจผู้คนให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มัสยิดได้กลายเป็นองค์กรที่โดดเด่นของสังคมมุสลิมที่สามารถบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรือง และความล้ำหลังของสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี การให้ความสำคัญกับมัสยิดในฐานะองค์กรพัฒนาชุมชนนั้นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งเพราะมัสยิดเป็นองค์กรหลักในการสร้างคนในชุมชนให้เป็นผู้ที่ยืนหยัดยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัดและซัดเกลลาจิตใจให้มีความบริสุทธิ์ผุดผ่อง

2.1.6.2 โรงเรียน

โรงเรียน มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการ การเรียนการสอนและมีหน้าที่ในการกำหนดบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทำการสั่งสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้คนทุกยุคทุกสมัย การศึกษาในอิสลามนั้น มีความหมายที่ครอบคลุมและประมวลในทุกๆด้าน เป็นการอบรมสั่งสอนบ่มเพาะสติปัญญา และซัดเกลลาจิตวิญญาณให้บริสุทธิ์และมั่นคง เพื่อผลิตมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เนื่องจากเป้าหมายการศึกษาในอิสลามนั้นก็คือการอบรม การซัดเกลลาจิตใจ การถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาและความรู้ทางโลกให้มนุษย์มีความสำนึกตนอยู่ตลอดเวลา ในฐานะที่เป็นบ่าวผู้ภักดีมีคุณธรรมและมั่นในจริยธรรมและระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด

โดยเหตุนี้เอง การศึกษาในอิสลามคือเส้นทางทำให้มนุษย์รู้จักพระเจ้า รู้จักตัวเองพบแสงสว่างแห่งชีวิต มุ่งมั่นในการเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ต่อพระองค์ ดังนั้นการที่มนุษย์จะเป็นบ่าวที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์แบบด้วยการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์บนโลกนี้ได้อย่างงดงามมีประสิทธิภาพและเข้าใจอิสลามได้นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการของการศึกษาเป็นประการสำคัญ

2.1.6.3 สื่อสารมวลชน

สภาพสังคมยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้านๆ เป็นสังคมยุคสื่อสารไร้พรมแดน ทำให้ผู้คนในสังคมต้องเผชิญกับการท้าทายหลากหลายรูปแบบจากสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นผู้คนในสังคมจะอยู่รอดได้นั้น ขึ้นอยู่กับคนในสังคมที่ได้รับข้อมูลข่าวสารนั้นสามารถปรับตัวเท่าทันโลกทันเหตุการณ์ในปัจจุบันและรับกับสถานการณ์นั้นๆได้อย่างเท่าทันและเหมาะสม ดังนั้นสื่อสารมวลชนต่าง ๆ จะต้องชักนำคนในสังคมให้ดำเนินอยู่บนวิถีทางที่ถูกต้องและต้องแสดงบทบาทอย่างบริสุทธิ์ใจและเป็นธรรมไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การติดต่อสื่อสาร คือ ปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ในอดีตนั้นมนุษย์มีการสื่อสารโดยตรง ด้วยการส่งผ่านช่องทางการสนทนา ส่งสาร และจดหมาย ซึ่งยังไม่ทันสมัยเหมือนเช่นยุคปัจจุบัน เพราะทุกวันนี้การสื่อสารได้เกิดขึ้นมากมายหลากหลายช่องทาง กระทั่งมนุษย์เองในบางครั้งตามทันบ้าง ไม่ทันบ้างบนการดำรงชีวิตผ่านสื่อสารทางสังคม และเชื่อมความสัมพันธ์

ด้วยวัฒนธรรมในบริบทของสังคมนั้น ๆ ให้นั้นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเปรียบเสมือนภาพที่ค่อยประสานภาพแต่ละภาพให้เชื่อมต่อกันรวมอยู่ด้วยในที่ของมัน จนกลายเป็นภาพที่สมบูรณ์ในที่สุด

ด้วยเหตุแห่งการดำรงชีวิตในลักษณะเช่นนี้ มนุษย์ย่อมหนีไม่พ้นจากอิทธิพลของสื่อและการเผชิญหน้ากับช่องทางการสื่อสารหลากหลายรูปแบบที่ผ่านเข้ามาในวิถีชีวิตของมนุษย์ เสมือนเข็มทิศที่คอยกำหนดวิถีชีวิตให้กับมนุษย์แบบไม่รู้ตัว ในยุคอดีตสื่อสารวิทยุ โทรทัศน์และสิ่งตีพิมพ์ เคยอยู่ในยุคสมัยที่มีความเจริญมาแล้วทั้งนั้น จนกระทั่งปัจจุบันสื่อต่าง ๆ ได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น สื่อออนไลน์ ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมอย่างรวดเร็วกลายเป็นโครงข่ายสลับซับซ้อน เป็นเครื่องมือที่ย่อโลกแต่มันก็เป็นโลกที่เต็มไปด้วยอันตรายที่สุด ส่วนสื่อวิทยุ เป็นสื่อที่สะดวกง่ายดายสามารถเปิดรับฟังได้ง่ายที่สุด เพราะแม้กระทั่งผู้ที่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ก็สามารถรับฟังและทำความเข้าใจได้ง่าย ส่วนสื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่สามารถสัมผัสด้วยสายตาได้ เข้าใจง่าย เข้าถึงอารมณ์ และความรู้สึก ด้วยเหตุนี้สื่อโทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่นิยมอย่างกว้างขวางในยุคปัจจุบัน

จากการศึกษาองค์กรที่รับผิดชอบงานตะอวะฮ์ในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่าในยุคปัจจุบันที่ได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์นั้น สื่อมีช่องทางในการนำเสนออิสลามที่หลากหลาย โดยการนำเสนอผ่านสื่อสารมวลชนมุสลิมไม่ว่าจะเป็นวิทยุ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ช่องมุสลิม ผ่านดาวเทียม 24 ชั่วโมง ดังกล่าว ย่อมมีอิทธิพลและบทบาทอันสำคัญยิ่งในการตะอวะฮ์เพื่อเปิดโอกาสให้ชนต่างศาสนิกเข้ามาศึกษาเรียนรู้อิสลามและเข้าใจอิสลามมากยิ่งขึ้น

2.1.6.4 มุลนิธ องค์กร หรือสมาคม

ในปัจจุบันประเทศไทยมีสมาคมและมุลนิธทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นจำนวนมากนับว่าเป็นพลังและทรัพยากรอันมหาศาลเพราะสมาคมและมุลนิธเหล่านี้มีบุคคลที่มีความสามารถ มีความรู้ มีความเสียสละและมีจิตกุศลในการดำเนินงานและระดมทุน สมาคมและมุลนิธจึงมีบทบาทและความสำคัญในการสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน ความทุกข์ยากอีกทั้งมีแนวทางในการป้องกันและวิธีการแก้ไขปัญหา เยียวยาและพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยและเจริญมั่นคงก้าวหน้า

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของมุลนิธสันติชนเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเผยแผ่อิสลามและโครงการอบรมให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลาม

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มุลนิธสันติชนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ความรู้ให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพื่อเปิดพื้นที่ให้แก่บุคคลที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและมีทัศนคติที่ดีต่อหลักการของศาสนาอิสลาม ในปี พ.ศ. 2529 มุลนิธสันติชนเปิดสอนหลักสูตรให้แก่ผู้สนใจอิสลามและมุอัลลัฟ โดยมี

อาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี เป็นผู้ดำเนินการสอนหลักและอาจารย์ท่านอื่น ๆ อีกหลายท่านมาช่วยสอน เนื่องจากมีชนต่างศาสนิกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับอิสลาม

ในปี พ.ศ. 2537 มุลนิธิสันติชนได้จัดทำโครงการอบรมมุอัลลัฟและผู้สนใจอิสลามขึ้น โดยมีอาจารย์บรรจง บินกาซัน เป็นประธานโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

ก. เพื่ออบรมหลักการพื้นฐานของอิสลามให้แก่ผู้ที่มีสนใจเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการนำข้อมูลพื้นฐาน สู่การพิจารณาใคร่ครวญในการตัดสินใจในการนับถือศาสนาอิสลาม หรือศึกษาเพื่อได้ทราบข้อมูลและความเป็นมาของศาสนาอิสลามโดยกว้างๆ

ข. เพื่อยืนยันในความเป็นมุสลิมอย่างมั่นคงของมุอัลลัฟในด้านหลักความเชื่อ หลักปฏิบัติและหลักคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งภูมิใจในความเป็นมุสลิม

ค. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุอัลลัฟที่ได้ผ่านการอบรมและรับรองสถานะการเป็นมุสลิมให้แก่มุอัลลัฟที่ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม

นอกจากนั้นมุลนิธิสันติชนได้กำหนดหลักสูตรและเนื้อหาการสอนของโครงการดังกล่าว ประกอบด้วยภาคศรัทธาเพื่อศึกษาเกี่ยวกับหลักความเชื่อความศรัทธา 6 ประการ หลักปฏิบัติ 5 ประการ แนวทางการดำเนินชีวิตในวิถีอิสลาม ได้แก่ มารยาทในการพักพิง การแต่งกาย การกิน การดื่ม การเย็บเยียน การแต่งงานตามแนวทางของอิสลาม การปฏิบัติต่อทารกแรกเกิด การเยี่ยมผู้ป่วยและผู้เสียชีวิต เป็นต้น รวมทั้งภาคปฏิบัติเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการทำความสะอาดร่างกายตามหลักศาสนบัญญัติ การอาบน้ำละหมาด รวมถึงคำอ่านในละหมาด และอิริยาบถในการปฏิบัติละหมาดและบทดุอาต่าง ๆ ตลอดจนจรรยาบรรณมารยาทวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมประจำวันเป็นต้น (สัมภาษณ์ บรรจง บินกาซัน, สัมภาษณ์วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2561)

2.1.6.5 กลุ่มญะมาอะฮ์ตັบลิษ

กลุ่มญะมาอะฮ์ตັบลิษ เป็นขบวนการฟื้นฟูสืบสานเจตนารมณ์ในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามของท่านบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อประกาศโน้มน้าวให้ผู้คนยืนยันหลักการศรัทธาอย่างมั่นคงและมุ่งมั่นในการประกอบคุณงามความดีและหลีกเลี่ยงจากความชั่ว กลุ่มญะมาอะฮ์ตັบลิษก่อตั้งโดยมุสลิมชาวอินเดียชื่อว่า อิลยาส คันดะฮฺลาเวีย หลังจากนั้น มุฮัมมัด ยูซุฟ คันดะฮฺลาเวีย บุตรชายของท่านได้สืบทอดเจตนารมณ์ ทำให้กลุ่มญะมาอะฮ์ตັบลิษได้แพร่หลายทั้งในและนอกประเทศอินเดียในเวลาต่อมา

ในปี ฮ.ศ. 1303 กลุ่มญะมาอะฮ์ตັบลิษได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดีย โดยการนำของ เชค มุฮัมมัด อิลยาส คันดะฮฺลาเวีย และบุตรชายของท่านชื่อ เชค มุฮัมมัด ยูซุฟ คันดะฮฺลาเวีย โดยมีศูนย์กลางของกลุ่มญะมาอะฮ์ตັบลิษตั้งอยู่ที่มัสยิดนิซามุดดีนเขตชานเมืองกรุงนิวเดลี จนกระทั่งมี

ผู้คนจำนวนมากได้เข้ามาร่วมในกลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์เพื่อร่วมกันในการเผยแผ่อิสลามทำให้แนวคิดดังกล่าวแพร่หลายไปทั่วโลกในปัจจุบัน¹ (กลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์ในประเทศไทย www.sunnahstudent.com)

การเข้ามาของกลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์ในประเทศไทย เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2531: 239) กล่าวว่า “กลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์ได้ดำเนินงานดะวะฮ์ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2508 โดยมี ท่าน ยูซุฟ ช่าน ได้นำแนวคิดกลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์มาเริ่มต้นในชุมชนที่อยู่ของท่านคือ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และได้ขยายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคทางเหนือก่อนที่จะขยายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยตลอดเวลาที่ผ่านมาได้มีการจัดชุมนุมดะวะฮ์ครั้งใหญ่ขึ้นหลายครั้งในทุกภูมิภาคของประเทศ การจัดชุมนุมแต่ละครั้งมีมุสลิมมาร่วมชุมนุมเป็นจำนวนหมื่น”

จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในสมัยจุฬาราชมนตรี ด่วน สุวรรณศาสน์ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี เป็นมุสลิมนิกายสุนนีคนที่ 2 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่กลุ่มดะวะฮ์ตบลิฮ์เริ่มเข้าสู่ประเทศไทยทางจังหวัดตาก เป็นครั้งแรก

อย่างไรก็ตาม แนวทางการดำเนินงานเผยแผ่อิสลามของกลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์ในปัจจุบันพบว่า กลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์เป็นกลุ่มคนในสังคมมุสลิมที่มีผู้นำแห่งจิตวิญญาณทำการเปลี่ยนแปลงฐานความคิดของตนเอง ด้วยความศรัทธาและความเต็มใจ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทรงพลังมากกว่าการเปลี่ยนแปลงที่ใช้การบีบบังคับ โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางคำสอน คำตักเตือนและการเชิญชวนบนพื้นฐานแห่งความรักและความปรารถนาดี

การเชิญชวนผู้ที่มีใจมุสลิมมาสู่อิสลามไม่อาจประสบความสำเร็จได้โดยการพูดคุยเกี่ยวกับอิสลามอย่างเดียวแต่จำเป็นต้องมีแบบอย่างอันงดงามในการปฏิบัติที่แสดงให้เห็นจากผู้เชิญชวนผู้อื่นมาสู่อิสลามด้วย อิสลามต้องการผู้ที่ปฏิบัติตามคำสอนอิสลามอย่างแท้จริง พร้อมกับเป็นต้นแบบแห่งการชี้นำด้วยแบบอย่างที่ดีในการเรียกร้องผู้ที่มีใจมุสลิมมาสู่อิสลาม ดังนั้น การทำงานและกิจกรรมของกลุ่มตบลิฮ์นั้นสามารถสร้างแรงจูงใจและเชิญชวนผู้คนเข้าหามัสยิดอีกทั้งสร้างความเข้มแข็งในด้านความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจของแต่ละคนอย่างเคร่งครัด

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมของกลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ที่สนใจเข้ารับอิสลามได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้คนในสังคมแข่งขันในการทำความดีและละเว้นจากความชั่ว ซึ่งเป็นกิจกรรมทางศาสนาที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในเชิงประจักษ์ อีกทั้งยกระดับความเข้มแข็งของอิมานแต่ละคนให้สูงขึ้น อีกทั้งกลุ่มญะมาอะฮ์ตบลิฮ์เป็นกลุ่มคนที่อุทิศตนทรัพย์สิ้นและเวลาเพื่อการเผยแผ่ศาสนาและถ่ายทอดอิสลามให้เกิดการยอมรับ

¹ ที่มา <http://www.sunnahstudent.com/forum/index.php?topic=> สืบค้นวันที่ 16 มกราคม 2561

นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางในสังคมด้วยการนำหลักคิดเข้าสู่ภาค ปฏิบัติให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

2.1.7 การแผ่ขยายและเข้ารับอิสลามในยุคสมัยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

2.1.7.1 การตะวะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่นครมักกะฮฺ

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงแต่งตั้งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นเราะสุลของพระองค์ เพื่อทำหน้าที่ตะวะฮฺเชิญชวนผู้คนสู่การศรัทธาในอิสลาม และยึดมั่นในเอกภาพต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยปราศจากภาคีใด ๆ ทั้งสิ้น ท่านทำหน้าที่ในการเชิญชวนชาวกุร็อยชที่นครมักกะฮฺเป็นระยะเวลา 13 ปี ซึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีขั้นตอนและระดับการตะวะฮฺที่ท่านได้วางไว้เป็นต้นแบบ โดยผู้วิจัยสรุปได้ 5 ด้าน ดังนี้

ก. ด้านกลุ่มเป้าหมาย

การตะวะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในยุคสมัยของท่านที่นครมักกะฮฺในด้านกลุ่มเป้าหมายนั้นสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

(1) บุคคลใกล้ชิดท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เมื่ออายุของได้สี่สิบปีท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสนทูตผู้ประกาศศาสนา ในเบื้องต้นท่านได้เริ่มประกาศแบบลับๆ ด้วยการเทศนาคำสอนของอิสลามและเชิญชวนประชาชนเมืองมักกะฮฺสู่การให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺ ท่านจุดประกายการตะวะฮฺในเบื้องต้น ด้วยการเชิญชวนในหมู่เครือญาติ หลังจากนั้นก็ประกาศเชิญชวนสู่มิตรสหายและเพื่อนสนิท และค่อยๆแผ่ขยายออกไปโดยพิจารณาถึงบริบทและสถานการณ์ การประกาศคำสอนของท่านเน้นในเรื่องการให้เอกภาพต่อพระผู้เป็นเจ้า อันเป็นหลักเตาฮีดซึ่งเป็นแก่นแกนสำคัญของศาสนาอิสลาม ท่านประกาศให้ประชาชนยุติอย่างสิ้นเชิงในการบูชารูปปั้นและเจว็ดต่าง ๆ ซึ่งชาวมักกะฮฺส่วนใหญ่ในยุคนั้นได้นำสิ่งเหล่านั้นมากราบไหว้และนำมาเป็นสรณะแห่งชีวิต แม้แต่ในรายรอบวิหารกะบะฮ์ก็มีรูปบูชามากกว่า 300 รูปมาประดิษฐานไว้ เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ทำการตะวะฮฺบุคคลใกล้ชิดตัวท่านก่อนเป็นอันดับแรก นั่นคือ ท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ ٱุรรยาของท่านเอง หลังจากที่ท่านนบี ﷺ ประกาศเชิญชวนแล้ว นางก็ไม่รีรอแต่ประการใด นางก็เลื่อมใสศรัทธาทันที ในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺ ﷻ นางเป็นสตรีคนแรกที่เข้ารับอิสลามจากการเชิญชวนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นอกจากท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ ٱุรรยา แล้ก็มีบุคคลใกล้ชิดท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ท่านได้ประกาศเชิญชวนคือ ท่านซัยด์ อิบน์ฮาริษะฮฺ ٱุรรยา ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของท่านนบี ﷺ ได้เข้ารับอิสลามในทันที (Mustafa Al-sibaei, 2011:24)

(2) มิตรสหาย บุคคลแรกที่เข้ารับอิสลามในกลุ่มผู้ใหญ่หรือบุคคลทั่วไปจากบรรดามิตรสหายของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในช่วงแรกแห่งการประกาศศาสนาอิสลาม คือ ท่านอับูบักร ﷺ ท่านเป็นพ่อค้าที่มีสติปัญญาและความคิดที่เฉียบคมลุ่มลึก อีกทั้งท่านมิได้เป็นเครือญาติใกล้ชิดกับท่านนบี ﷺ แต่อย่างไร (Mustafa Al-sibaei, 2011:26)

(3) กลุ่มวงศาคนาญาติ ท่านอะลี อิบนูอับดุลิบ ﷺ เป็นบุคคลแรกที่ด้เข้ารับอิสลามในกลุ่มเยาวชน ท่านเป็นบุตรชายลุงของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งนับเป็นเครือญาติใกล้ชิดของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเป็นบุคคลแรกที่ด้เข้ารับอิสลามในกลุ่มเยาวชน และในปีที่ 6 แห่งการเผยแผ่ศาสนาอิสลามของท่านนบี ﷺ เป็นปีแห่งการประกาศชัยชนะ เนื่องจากท่านฮัมซะฮฺ ﷺ ลุงของท่านนบี ﷺ ได้เข้ารับอิสลาม เพราะท่านฮัมซะฮฺ ﷺ เป็นบารมีชน ผู้ทรงอิทธิพล มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวและเป็นทีเกรงขามของผู้คนในนครมักกะฮฺ ครั้นเมื่อการประกาศศาสนาของท่านนบี ﷺ ได้แผ่ขยายเข้าสู่พื้นที่หลายจุดของนครมักกะฮฺ ทำให้มีผู้เข้ารับอิสลามมากขึ้นทุกวัน ชาวญุร็อยฮฺในมักกะฮฺจึงรวมพลังขัดขวางเผ่าฮาซิม ซึ่งเป็นเผ่าที่มาจากตระกูลของท่านนบี ﷺ ทุกวิถีทางโดยการตัดความสัมพันธ์ในทุก ๆ ด้านและคว่ำบาตร ห้ามทำการซื้อขายและมอบปัจจัยยังชีพให้กับเผ่าฮาซิม ทำให้ท่านนบี ﷺ และเผ่าฮาซิมตกอยู่ในภาวะวิกฤต ขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เป็นเวลานานถึง 3 ปี ที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และบรรดาผู้ศรัทธา ผู้ร่วมในอุดมการณ์ ถูกทอดสอบอย่างหนักหน่วงที่ต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ แต่ท่านก็ไม่เคยระท้อท้อและไม่เคยสิ้นหวังในความเมตตาและการช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ ﷻ (Mustafa Al-sibaei, 2011: 31)

(4) กลุ่มญุร็อยฮฺ พวกญุร็อยฮฺปฏิบัติการต่อต้านการแผ่ขยายของอิสลาม โดยเพิ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อพวกเขาเห็นท่านนบี ﷺ และเหล่าเศาะหาบะฮฺ ﷺ ของท่านยังยืนหยัดอย่างมั่นคงเด็ดเดี่ยวในหลักการที่ท่านนบีได้นำมาประกาศ พวกเขาจึงหันมาใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดโดยการจับทรมานและกักขังเศาะหาบะฮฺ ﷺ ที่เป็นกลุ่มคนอ่อนแอ และพวกเขาสา บุคคลเหล่านี้ถูกจับไปทรมานกรรมอย่างแสนทรมานให้แผ่กายนอนท่ามกลางแสงแดดอันร้อนระอุบนสันทรายและโอดหิน ถูกสั่งห้ามมิให้นำอาหารและน้ำไปให้กลุ่มชนที่ถูกจับทรมาน ดังที่พวกเขากระทำต่อท่านบิลาล ﷺ และท่านอื่น ๆ จนกระทั่งบางท่านถูกลงโทษทรมาน ไม่อาจทนต่อบาดแผลและความเจ็บปวดได้ ทำให้บุคคลเหล่านี้ ต้องจบชีวิตลงอย่างน่าอนาถ เช่น ครอบครัวของอัมมาร อิบนูยาสีร ﷺ เป็นต้น (Mustafa Al-sibaei, 2011: 32)

แม้กระแสนแห่งการต่อต้านจากฝ่ายแกนนำญุร็อยฮฺ จะคุกคามการตะอวะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อย่างหนักหนาสาหัสสักปานใดก็ตาม ก็ยังทำให้ชาวญุร็อยฮฺอื่น ๆ อีกหลายคนที่ได้รับข่าวการเผยแผ่ประกาศศาสนาของท่านนบี ﷺ ต่างหลั่งไหลเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามกัน อาทิ

ท่านอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ท่านซุเบร อิบน์เอาวาม رضي الله عنه ท่านอัศรเราะหฺมาน อิบน์เอาฟ رضي الله عنه ท่านสะอูด อิบน์อูบัยกั๊อศ رضي الله عنه ท่านฏ็อละหฺย อิบน์อูบัยดิลลาฮฺ رضي الله عنه ท่านอัลอัรกอมี อิบน์อบิลอัรกอมี رضي الله عنه ท่านอูบัยดะฮฺ อิบน์ญัรรอห رضي الله عنه เป็นต้น (Mustafa Al-sibaei, 2011: 33)

(5) ชาวมักกะฮฺ ในปีฮิจเราะฮฺศักราชที่ 8 เป็นปีแห่งการพิชิตนครมักกะฮฺ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้นำกองกำลังมุสลิมจำนวน 10,000 นาย เดินทางออกจากนครมะดีนะฮฺมุ่งหน้าสู่ นครมักกะฮฺ เพื่อพิชิตนครมักกะฮฺ เมื่อกองกำลังมุสลิมเดินทางเข้ามาใกล้นครมักกะฮฺ ในขณะนั้นเองมีแกนนำกัร็อยซฺโดยการนำของ อิบุสฟูยานกำลังออกลาดตระเวนอยู่ ได้มองเห็นกองกำลังของมุสลิมกำลังมุ่งหน้าสู่ นครมักกะฮฺ อิบุสฟูยานจึงรีบรุดเดินทางกลับเข้านครมักกะฮฺ เพื่อป่าวประกาศให้ชาวมักกะฮฺยอมจำนน วางอาวุธและห้ามมิให้ทำการต่อต้านใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อกองกำลังประชิดตัวเมือง ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กระจายกองกำลังเข้าล้อมนครมักกะฮฺทุกทิศทางและบางส่วนก็ประชิดเข้าตัวเมืองมักกะฮฺ และท่านนบิได้กำชับห้ามมิให้สังหารเช่นฆ่าผู้ใด นอกจากในกรณีที่มีฝ่ายกัร็อยซฺมักกะฮฺขัดขวางต่อต้านและสังหารฝ่ายมุสลิมก่อน เมื่อกองกำลังฝ่ายมุสลิมเข้ายึดพื้นที่ชั้นในนครมักกะฮฺได้แล้ว ท่านนบิ ﷺ ได้เข้าไปในนครมักกะฮฺ ท่านได้ประกาศเจตนารมณ์ที่สื่อถึงความเมตตา และได้รับความปลอดภัยและได้รับการคุ้มครองแก่ทุกคน ท่านนบิได้ประกาศว่า ผู้ใดที่หลบซ่อนตัวอยู่ในเคหะสถานบ้านเรือนของตนเอง ผู้นั้นก็จะได้รับความปลอดภัยและคุ้มครอง และผู้ใดก็ตามที่เข้าไปในบ้านของอิบุสฟูยาน เขาผู้นั้นจะได้รับการคุ้มครองและความปลอดภัย และผู้ใดเข้าไปในมัสยิดอัลหะรอมีเขาก็จะได้รับความปลอดภัย และผู้ใดวางอาวุธเขาก็เป็นผู้ที่ได้รับความคุ้มครองและความปลอดภัยเช่นกัน (Mustafa Al-sibaei, 2011: 47)

หลังเสร็จสิ้นภารกิจพิชิตนครมักกะฮฺได้แล้วท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ประกาศเจตนารมณ์แห่งการให้อภัยแก่ชาวมักกะฮฺทุกคน นอกจากคนที่ทำผิดด้วยการละเมิดข้อสัญญาและข้อตกลง ส่งผลให้ชาวมักกะฮฺแต่ละเผ่า แต่ละกลุ่มต่างทยอยเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เนื่องด้วยแบบอย่างอันงดงามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในด้านแห่งความเมตตาธรรมโดยที่ท่านไม่คิดพยาบาทและไม่แค้นผู้ใดที่เคยสร้างความเดือดร้อนและทำร้ายท่านมาก่อนได้ประจักษ์กับสายตาของพวกเขา และบางกลุ่มเข้ารับอิสลามด้วยสภาวะบริบทและสถานการณ์ที่หวาดกลัวและมีความจำเป็น

ในที่สุดพวกกัร็อยซฺนครมักกะฮฺก็ได้เข้ารับอิสลาม ส่งผลให้ชนเผ่าอื่น ๆ ต่างทยอยกันเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเช่นกัน ปรากฏในสุเราะฮฺอันนัศร โองการที่ 1-3 ดังนี้

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾

ความว่า “เมื่อความช่วยเหลือของอัลลอฮ์ และการพิชิตได้มาถึงแล้วและเจ้า (มุฮัมมัด) ได้เห็นประชาชนเข้ารับศาสนาของอัลลอฮ์กันเป็นหมู่ๆ ดังนั้น จงแซ่ซ้องสดุดีด้วยการสรรเสริญพระเจ้าของเจ้า และจงขอภัยโทษต่อพระองค์เกิดแท้จริงพระองค์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษเสมอ”

(อันนัศร: 1-3)

หลังภารกิจพิชิตนครมักกะฮ์เสร็จสิ้นลง ท่านนบีมุฮัมมัดได้พาครอบครัวอพยพไปที่เนินเขาฮอฟา เพื่อรับการให้สัตยาบันของบรรดาชาวกรู้อยู่มักกะฮ์ที่ได้มารวมตัวกันรอบ ๆ เนินเขาฮอฟา ในการประกาศให้สัตยาบันในการเข้ารับอิสลามต่อหน้าท่านนบีมุฮัมมัด ยืนยันในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ โดยกลุ่มผู้ชายจะให้สัตยาบันก่อนว่า จะภักดีต่ออัลลอฮ์ และเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่งศาสนทูตของพระองค์ตามด้วยผู้หญิง หนึ่งในจำนวนผู้ให้สัตยาบันนั้นมีสตรีที่มีชื่อว่า อินด์ ภรรยาของอบิสูฟยานอยู่ด้วย นางเป็นหนึ่งในบุคคลที่ท่านนบีมุฮัมมัด ได้ออกคำสั่งให้มานางได้ในวันแห่งการพิชิตมักกะฮ์ กระทั่งข่าวมาถึงท่านนบีมุฮัมมัด ท่านทราบว่าในวันนี้ ณ สถานที่แห่งนี้ นางอินด์ได้เดินทางมาร่วมให้สัตยาบันด้วยท่านนบีมุฮัมมัด จึงให้นางทำสัตยาบันประกาศตัวเข้ารับอิสลามและยืนยันในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ และได้ยกโทษให้นาง (Mustafa Al-sibaei, 2011: 57-59)

จากการศึกษาเหตุการณ์การพิชิตนครมักกะฮ์ กล่าวได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชาวกรู้อยู่มักกะฮ์เข้ารับอิสลามจำนวนมากนั้น สืบเนื่องจากบางคนประทับใจในหลักเมตตาธรรมการให้อภัยของท่านเราะซูล โดยปราศจากการแก้แค้นเอาคืนผู้ใดที่เคยทำร้ายท่านมาก่อนหน้านี้เลยและบางกลุ่มเข้ารับอิสลามเพื่อความปลอดภัยในชีวิตของตนเองที่นำพาตัวเองสู่สถานการณ์ที่ควรจะเป็นโดยการตามกระแสของผู้คนในเวลานั้นซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการตะอวะฮ์ในรูปแบบการเป็นแบบอย่างที่ดีและสอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์

ข.ด้านวิธีการ

ท่านนบีมุฮัมมัด ได้เผยแผ่ศาสนาอิสลามที่นครมักกะฮ์ โดยประกาศเชิญชวนเฉพาะผู้ใกล้ชิดกับท่านเป็นลำดับแรกก่อน ท่านคาดหวังว่าผู้ที่ใกล้ชิดและผู้ที่มีความผูกพันกับท่านจะตอบรับการเชิญชวน เนื่องจากพวกเขาทราบดีถึงมารยาทอันงดงามและความซื่อสัตย์สุจริตของท่านนบีมุฮัมมัด ถึงแม้ว่าบางคนจะปฏิเสธการเชิญชวนของท่านในการเข้ารับอิสลามก็ตาม แต่ท่านก็ดำเนินการเผยแผ่อิสลามต่อไปโดยไม่ยุติบทบาท ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

(1) แบบลับ ๆ ในช่วงแรกแห่งการประกาศศาสนา ชาวกรู้อยู่อพยพต่างทยอยเข้ารับอิสลามเพิ่มขึ้นด้วยวิธีการเผยแผ่และประกาศศาสนาแบบลับ ๆ มีแกนนำชาวกรู้อยู่อพยพเข้ารับอิสลาม

หลายท่าน ﷺ เช่น ท่านอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน ﷺ อามिर อิบน์ ญุรรอห ﷺ ซุเบร อิบน์ เอาวาม ﷺ อัลอัครอม อิบน์ อิบิลอัครอม ﷺ และท่านอื่น ๆ โดยที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ได้รวมตัวกันอย่างลับ ๆ และจัดตั้งศูนย์เผยแผ่ศาสนาอิสลามที่บ้านของ อัลอัครอม อิบน์ อิบิลอัครอม ﷺ กระทั่งวันเวลาล่วงผ่านไปภายในระยะเวลา 3-4 ปี จำนวนผู้เข้ารับอิสลามก็เพิ่มมากขึ้น มีผู้เข้ารับศาสนาอิสลามเกือบ 40 คน อย่างไรก็ตามในช่วง 3 ปีแรกนั้น มุสลิมใหม่ทุกคนยังคงปกปิดสถานะตัวเองอยู่โดยไม่เปิดเผยเนื่องจากสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยให้ (Mustafa Al-sibaei, 2011: 65)

(2) แบบเปิดเผย หลังจากการประกาศศาสนาของท่านนบีมุฮัมมัดแบบลับๆเป็น เวลาสามปีผ่านไป อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญชาให้ท่านนบีประกาศศาสนาอย่างเปิดเผย ทำให้มีผู้คนต่างให้ความสนใจและเข้ามาเลื่อมใสศรัทธามากขึ้น พวกกูรีอยซจึงคิดวางแผนต่อต้านและขัดขวางทุกรูปแบบอย่างจริงจัง เนื่องจากชาวกูรีอยซ กริ่งเกรงว่า หากศาสนาอิสลามได้รับการยอมรับ ย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อที่บรรพบุรุษของพวกเขาเคยบูชารูปปั้นและรูปเจวีตมาก่อน ก็จะต้องถูกทำลายจนหมดสิ้น ดังนั้น พวกเขาจึงรวมตัวกันต่อต้านเส้นทางแห่งการเผยแผ่ศาสนาอิสลามของท่านนบี ﷺ ในขณะที่ท่านนบีเผยแผ่ศาสนานั้นท่านถูกเยาะเย้ยและถูกทำร้ายจากเหล่าพาลชนชาวกูรีอยซ แต่ลงของท่านคืออับดุลลิบทำหน้าที่ปกป้องดูแลมิให้ผู้ใดมาทำร้าย ซึ่งในขณะนั้นอับดุลลิบยังไม่ได้เข้ารับศาสนาอิสลาม แต่ท่านก็ประกาศเจตนารมณ์ชัดเจนเพื่อปกป้องหลานรักของท่านให้ปลอดภัย มิให้ถูกทำร้ายใดๆจากชาวกูรีอยซ (Mustafa Al-sibaei, 2011: 71)

ค. ด้านการคุ้มครองชีวิต

กระแสแห่งการต่อต้านท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และบรรดาผู้มุสลิมถูกคุกคามจากชาว กูรีอยซมักกะฮ์อย่างหนักหน่วงและยิ่งทวีคูณความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดท่านนบี ﷺ ก็ส่ง บรรดามุสลิมส่วนหนึ่งอพยพไปยังอบิสสิเนีย (ประเทศเอธิโอเปียปัจจุบัน) เนื่องจากชาวมุสลิมที่พำนัก อยู่ที่นครมักกะฮ์ถูกทำร้ายและถูกทารุณกรรมอย่างบอบช้ำวันแล้ววันเล่า ท่านนบี ﷺ จึงได้จัดหาที่ พึ่งพิงใหม่ในดินแดนอื่นที่ปลอดภัยจากการถูกทำร้ายให้แก่พวกเขา ซึ่งในสมัยนั้นอบิสสิเนียเป็นดินแดนที่มีชื่อเสียงรู้จักดีของชาวมักกะฮ์ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางในการค้าขายของชาวอาหรับ (Mustafa Al-sibaei, 2011: 78)

เมื่อเข้าสู่เดือนที่ 7 ปีที่ 5 แห่งการเผยแผ่ศาสนาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กษัตริย์ นัจญาซีย์ แห่งอบิสสิเนียเป็นเจ้าผู้ครองนคร ได้ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นและมีอิทธาศัยไม่ตรีจิตแก่ บรรดามุสลิมที่อพยพไปยังดินแดนของพระองค์อย่างอบอุ่นซึ่งประกอบด้วยผู้ชาย 11 คน และผู้หญิง 4 คน หนึ่งในนั้นมีท่านอุษมาน อิบน์อัฟฟานและภรรยาของท่านด้วย

ข่าวคราวการอพยพของชาวมุสลิมรู้ว่ไหลและทราบข่าวถึงบรรดาแกนนำชาวมักกะฮฺ พวกเขาได้ส่งกองทหารออกติดตามไป แต่ก็ไม่ทัน พวกเขาก็ไม่ลดละความพยายามและความตั้งใจ ในที่สุดแกนนำชาวมักกะฮฺจึงหาวิธีการอื่นอีกเพื่อสกัดกั้นมิให้กษัตริย์นัจญาซียีให้ที่พักพิงแก่ชาวมุสลิม ที่อพยพไปยังดินแดนของพระองค์ ด้วยการส่งทูตไปเข้าเฝ้ากษัตริย์นัจญาซียีแห่งอบิสสิเนียเพื่อขอให้ พระองค์ทรงปฏิเสธให้ที่พักพิงและขับไล่ชาวมุสลิมออกจากดินแดนของพระองค์ ดังนั้นกษัตริย์นัจญา ซียี จึงเรียกตัวแทนทั้งสองฝ่ายมาชี้แจงเพื่อรับฟังเหตุผล เมื่อได้ฟังเหตุผลทั้งสองฝ่ายแล้วพระองค์ทรง ยอมรับและจับใจในเหตุผลและเจตนารมณ์ของฝ่ายมุสลิมเป็นอย่างยิ่ง แล้วพระองค์ทรงยินยอมและ เปิดประตูให้ชาวมุสลิมที่อพยพมาได้พำนักอยู่ในดินแดนของพระองค์ได้อย่างสุขสันติ เมื่อสถานการณ์ พลิกผันเช่นนี้ ทูตของหัวหน้าแกนนำกูร็อยหมักกะฮฺที่ถูกส่งมาเพื่อภารกิจนี้โดยเฉพาะ ประสบกับ ความล้มเหลวและต้องเดินทางกลับไปยังนครมักกะฮฺด้วยความผิดหวัง (Mustafa Al-sibaei, 2011: 83)

หลังจากที่ชาวมุสลิมพำนักอยู่ที่อบิสสิเนียได้เพียงสองเดือน ผู้อพยพกลุ่มนี้ทราบข่าว ว่าชาวมักกะฮฺได้ยกเลิกมาตรการในการกีดกันชาวมุสลิมแล้ว พวกเขาจึงตัดสินใจเดินทางกลับมายังนคร มักกะฮฺมาตุภูมิแห่งตน ด้วยกระแสแห่งความพยายามที่ผูกติดกับหัวใจของชาวกูร็อยหมักกะฮฺนั่นเอง ทำให้ พวกเขาเพิ่มความอิจฉาริษยาและชิงชังในความสำเร็จของอิสลาม และยังเพิ่มความอิจฉาแก่พวกเขา เพิ่มขึ้น เมื่อชาวกูร็อยหมักกะฮฺเห็นชาวมุสลิมกลุ่มที่อพยพไปอบิสสิเนียเดินทางกลับสู่เมืองมักกะฮฺอีก ครั้งหนึ่ง พวกเขาจึงเริ่มทำการต่อต้านและคุกคามมุสลิมทวีคูณยิ่งขึ้น ในที่สุดท่านนบีมุฮัมมัดจึง ตัดสินใจส่งบรรดามุสลิมเดินทางไปหลบภัยอยู่ที่ อบิสสิเนียอีกครั้งหนึ่ง นับเป็นการอพยพครั้งที่ 2 และในครั้งนี้มีผู้อพยพไปพึ่งพิงอาณาจักรของกษัตริย์นัจญาซียีจำนวนถึง 101 คน เป็นสตรี 10 คน (Mustafa Al-sibaei, 2011:86)

จากการศึกษาขั้นตอนการตะอวะฮฺดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผลลัพธ์อันยิ่งใหญ่จาก การอพยพในครั้งนี้ก็คือ ทำให้ชาวมุสลิมในเมืองมักกะฮฺมีกำลังใจมากขึ้นเมื่อได้รู้ว่าในห้วงเวลาวิกฤติ คับขันเช่นนี้ยังมีดินแดนแห่งความปลอดภัยหนึ่งที่พวกตนสามารถหลบภัยไปพึ่งพิงอาศัยให้พ้นจาก การทารุณกรรมของชาวมักกะฮฺได้ จากเหตุการณ์ครั้งนี้ก่อให้เกิดฐานคิดและแผนการที่จะทำการ อพยพโยกย้ายบรรดามุสลิมออกจากนครมักกะฮฺไปยังนครมะดีนะฮฺในเวลาต่อไป ในขณะที่เดียวกัน ชาวมุสลิมในนครมักกะฮฺก็ประสบกับความลำบากยากแค้นยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากแกนนำชาวกูร็อยหมักกะฮฺผิดหวังและไม่ได้รับการตอบสนองจากกษัตริย์ อบิสสิเนียตามข้อเรียกร้องแต่ประการใด ส่งผล ให้แกนนำชาวกูร็อยหมักกะฮฺเพิ่มความโกรธแค้นต่อชาวมุสลิมมากขึ้นเป็นทวีคูณ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการตะอวะฮฺในรูปแบบสถานการณ์และบริบทที่เอื้ออำนวย

ง. ด้านเป้าหมายและสถานที่

การเผยแพร่อิสลามของท่านนบีมุฮัมมัดได้เริ่มต้นที่เครีอญาตีโกล์ซิดและชาวกูร็อยซุหิ์มักกะฮ์เป็นลำดับต้น ๆ ก่อน ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ทำการเผยแพร่อิสลามในรูปแบบลับ ๆ เป็นระยะเวลา 3 ปี โดยไม่ประกาศเปิดเผยแก่ผู้คนในลักษณะวงกว้าง แต่ท่านประกาศเชิญชวนกับผู้คนในเชิงลับ เนื่องจากชาวกูร็อยซุหิ์ทำการขัดขวางต่อต้านอย่างรุนแรง จนกระทั่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับบัญชาจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้ประกาศศาสนาโดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายและสถานที่ที่ถูกจำกัดก่อนเป็นอันดับแรก โดยท่านนบี ﷺ ได้เน้นกลุ่มเป้าหมายในระดับเครีอญาตีโกล์ซิดก่อน และใช้สถานที่นครมักกะฮ์เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเผยแพร่อิสลาม (Mustafa Al-sibaei, 2011:91)

ผู้วิจัยได้สรุปกลุ่มเป้าหมายและสถานที่การเผยแพร่อิสลามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ออกเป็น ดังนี้

(1) ตะวะฮ์ฮ์ที่นครมักกะฮ์ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷻ ในขณะที่มีอายุครบ 40 ปี ต่อมาวะฮ์ฮ์ (วิวรณ์) ก็ได้ถูกประทานลงมาตามวะเราะและโอกาส ท่านนบีมุฮัมมัดได้เริ่มเรียกร้องเชิญชวนอย่างลับ ๆ ให้แก่ผู้ที่ท่านเชื่อว่าเป็นผู้รับฟังเหตุผลในการเชิญชวนให้เข้ารับอิสลาม ท่านได้ใช้เวลา 3 ปี ในการเผยแพร่อิสลามที่นครมักกะฮ์แบบลับ ๆ จนกระทั่งมีบุคคลหลายคนได้เข้ารับอิสลาม ซึ่งในช่วงแรกแห่งการประกาศศาสนามีผู้เข้ารับอิสลามจำนวน 30 คน หลังจากนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จึงบัญชาให้ท่านทำการประกาศศาสนาอิสลามอย่างเปิดเผย นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และบรรดาผู้ที่ยอมรับในคำประกาศศาสนาอิสลามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเลื่อมใสศรัทธานั้น ก็ถูกข่มเหงรังแกและทารุณกรรมจากฝ่ายกูร็อยซุหิ์วิคูณยิ่งขึ้น จนมีผู้คนเสียชีวิตและละทิ้งการเป็นจำนวนมาก (Mustafa Al-sibaei, 2011:93) จากการศึกษางานตะวะฮ์ฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่นครมักกะฮ์นั้น ผู้วิจัยพบว่า บรรดามุสลิมผู้ศรัทธาในยุคแรกนั้น มีความเลื่อมใสศรัทธาในคำประกาศเชิญชวนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สูการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างหนักแน่นบริสุทธิ์ใจ แม้พวกเขาได้รับความเดือดร้อนจากการถูกกดขี่ข่มเหง ถูกทำร้ายของชาวกูร็อยซุหิ์มักกะฮ์อย่างแสนสาหัสก็ตาม แต่เหล่าศรัทธาชนทั้งหลายยังคงยืนหยัดในการยึดมั่นศรัทธาต่อการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างมั่นคงเอกอุ และยืนยันถึงความสูงส่งของจิตวิญญาณที่มีความศรัทธามั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทุกสภาพการณ์

(2) ตะวะฮ์ฮ์ที่เมืองฏอฮิฟ เมื่ออุบฏออลิบผู้เป็นลุงและเคาะดีญะฮ์ ภรรยาของท่านได้เสียชีวิตลง เป็นปีที่ถูกเรียกว่าปีแห่งความโศกเศร้าอาดูร ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ตระหนักดีว่าเมื่อกำลังสำคัญทั้งสองจากไปไม่มีวันกลับแล้ว ท่านก็ทราบดีว่า ท่านไม่อาจจะต้านทานจากการถูกกดขี่และทารุณกรรมจากชาวกูร็อยซุหิ์ในนครมักกะฮ์ได้อีกต่อไป เนื่องจากชาวกูร็อยซุหิ์มักกะฮ์ได้ใช้วิธีการที่เลวร้ายสกรทุกรูปแบบในการบีบคั้น และกระทำทุกวิถีทางเพื่อขัดขวางและหยุดยั้งการเผยแพร่

ศาสนาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านจึงคิดหาทางออกโดยการเดินทางออกไปเผยแผ่ศาสนาอิสลาม นอกนครมักกะฮฺ พบปะชนเผ่าต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนและประกาศหลักคำสอนของศาสนาอิสลามให้ผู้คน ได้รับทราบ ส่งผลให้บ้างก็สนใจ บ้างก็กล่าวหาต่าง ๆ นานา ในห้วงเวลาแห่งการเยือนเผ่าต่าง ๆ นั้น ท่านเหน็ดเหนื่อยมาก แต่ท่านยังคงยืนหยัดมั่นคงในอุดมการณ์โดยไม่เปลี่ยนแปลง แม้จะมีเสียงตำหนิวิจารณ์ตัวท่านในทางที่เสียหายก็ตาม แต่ท่านก็ยืนหยัดในชั้นดีธรรมไม่ระท้อท้อไม่ได้ต่อบกกับเสียงวิจารณ์เหล่านั้น (Al-zahabaei, 1993:67)

แผนการทำลายล้าง การคุกคามและการมุ่งเป้าทำร้ายต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ทวีความรุนแรงอย่างหนักหน่วงจากชาวคูเรย์ฮฺที่นครมักกะฮฺ ทำให้สถานการณ์เพิ่มความเลวร้ายขึ้นตลอดเวลา ท่านจึงตัดสินใจเดินทางมุ่งหน้าสู่เมืองฏออิฟเพื่อทำการเผยแผ่ศาสนาอิสลามที่นั่น เมื่อท่านเดินทางไปถึงเมืองฏออิฟ ท่านนบี ﷺ ก็ต้องเผชิญกับการถูกคุกคามและถูกทำร้ายเช่นเคย และถูกกลั่นแกล้งอย่างหนักหน่วงในขณะที่ท่านเดินทางไปประกาศศาสนาให้แก่ชนระดับผู้ปกครองและหัวหน้าเผ่าของเมืองนี้ ให้ศรัทธาต่อพระเจ้าองค์เดียวยืนยันในการให้เอกภาพต่อพระองค์ แต่แล้วพวกเขาก็แสดงท่าทีออกมาไม่ยอมรับคำประกาศของท่านนบี ﷺ ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขายังพุดจาฮัยหยันท่านนบี ด้วยคำพูดที่หยาบคาย แสดงอาการปรีชาไหว้อหิวระงับไล่ท่านนบีให้เดินทางออกไปจากเมืองฏออิฟโดยด่วน บางกลุ่มใช้ก้อนหินขว้างปาท่านจนศีรษะแตก เลือดไหลรินอาบกาย ท่านยืนสงบนิ่ง ด้วยหัวใจที่อ่อนระโหยทอดอาลัยต่อความเจ็บปวดในพฤติกรรมที่ไร้อารยะของชาวเมืองฏออิฟ แม้ร่างกายของท่านถูกทำร้ายอย่างบอบช้ำก็ตาม แต่ท่านนบีก็ยังขอให้พระเจ้ายกโทษให้กับชนกลุ่มนี้ที่ทำร้ายท่าน เนื่องจากความโง่เขลาที่พวกเขาได้กระทำกับท่านเช่นนี้ (Al-zahabaei, 1993:69)

เมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เผชิญกับสถานการณ์อันแสนเจ็บปวดเช่นนี้ ท่านจึงตัดสินใจเดินทางออกจากเมืองฏออิฟกลับสู่นครมักกะฮฺในสภาพที่ร่างกายบอบช้ำจากการถูกทำร้าย แต่เข้มไว้ด้วยศรัทธาในหัวใจอันแข็งแกร่งมั่นคง ท่านเดินตัดผ่านเส้นทางสวนองุ่นซึ่งเป็นสวนของอุตบะฮฺและชัยบะฮฺ อีญูเราะบะฮฺ ในสภาพที่ร่างกายบอบช้ำเจ็บปวดจากบาดแผลและความเหนื่อยล้า ท่านจึงขอพรต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ว่า “โอ้พระผู้อภิบาลของฉัน พละกำลังของฉันอ่อนแอเหลือเกิน ฉันไม่มีกำลังและความสามารถใด ๆ นอกจากพระองค์เท่านั้น แท้ที่จริงพระองค์คือ พระผู้อภิบาลของฉัน พระผู้อภิบาลของผู้อ่อนแอทั้งผอง” (Al-zahabaei, 1993:71)

ครั้งเมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้วิงวอนต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ แล้วท่านนบีได้ทอดกายข้างกำแพงสวนแห่งนั้นด้วยอาการอ่อนเพลียและบอบช้ำ กระทั่งมีเด็กหนุ่มคนหนึ่งชื่อ อัดดาส ผ่านมาเห็นท่านนบี ﷺ ในสภาพที่อ่อนเพลียหมดแรง เด็กหนุ่มคนนั้นค่อย ๆ พยุงร่างอันบอบช้ำของท่านนบีขึ้นมา แล้วเขาได้หยิบช่อองุ่นมอบให้ท่านนบี ﷺ ได้กินเพื่อบรรเทาความหิวกระหาย ท่านนบี ﷺ ก็รับช่อองุ่นด้วยความยินดี ท่านได้รับประทานองุ่นช่อนั้น โดยกล่าวว่า “บิสมิลลาฮฺ” (ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮฺ) อัดดาสได้ยินถ้อยคำที่ท่านนบี ﷺ กล่าวออกมา เขาจึงซักถามด้วยความสงสัย

เนื่องจากเขาไม่เคยได้ยินใครกล่าวคำนี้มาก่อนเลย ต่อมาท่านนบี ﷺ ได้ขอพรให้เด็กหนุ่มคนนี้และได้ร่วมสนทนาด้วยและตอบคำถาม นำเข้าสู่บทเรียนแห่งการเชิญชวนเขาเข้าสู่ศาสนาอิสลาม ในที่สุดเด็กหนุ่มคนนี้เกิดความประทับใจในบุคลิกภาพและวิธีการเชิญชวนของท่านนบี ﷺ ในที่สุดเด็กหนุ่มจึงได้กล่าวคำปฏิญาณตนและเข้ารับอิสลามด้วยความบริสุทธิ์ใจ (Al-zahabaei, 1993:73)

จากการศึกษาการตะอวะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เมืองฏออิฟนั้น ผู้วิจัยพบว่า ภายหลังจากที่ชาวมักกะฮฺปฏิเสธการตะอวะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แล้ว ท่านนบี ﷺ มีเจตนาารมณ์อันแน่วแน่ในการมุ่งหน้าไปสู่เมืองฏออิฟ เพื่อทำการประกาศศาสนาอิสลามที่นั่น แม้จะถูกทำร้ายทารุณกรรมสักปานใดก็ตาม ท่านไม่ระทท้อและสิ้นหวังต่อการตอบรับของผู้คน ท่านจะแสวงหาโอกาสและวิธีการใหม่ ๆ ในการตะอวะฮฺเสมอ ส่วนคำขอพรของท่านนบี ﷺ ขณะที่ท่านหลบเข้าไปในสวนและท่านได้ขอพรต่ออัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นคำขอพรที่บ่งบอกถึงความจริงใจ ความบริสุทธิ์ใจและความมุ่งมั่นของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในการขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงหนึ่งเดียวเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการตะอวะฮฺบิลฮาล (สถานการณ์และบริบท) ที่เอื้ออำนวยและตะอวะฮฺบัลกุฎวะฮฺ (แบบอย่างที่ดีงาม)

(3) ตะอวะฮฺ ณ ญุมเราะตุลอะเกาะบะฮฺให้แก่ชาวนครมะดีนะฮฺ ในช่วงเทศกาลฮัจญ์ก่อนการแต่งตั้งเป็นศาสนทูตของอัลลอฮฺ ﷻ มีชาวมะดีนะฮฺจำนวน 7 คน ได้เดินทางมาประกอบพิธีฮัจญ์ตามบรรพบุรุษของเขา ในขณะนั้นพวกเขากำลังอยู่ในช่วงเวลาการขว้างญะมะรอต (เสาหิน) ณ อัลอะเกาะบะฮฺ คนกลุ่มหนึ่งจากตระกูลเฮ็าสและค็อซรอจได้เข้าพบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านจึงได้ประกาศศาสนาเชิญชวนพวกเขาเข้าสู่อิสลาม หลังจากที่ได้รับฟังคำประกาศศาสนาจากท่านนบี ﷺ แล้ว กลุ่มคนในตระกูลเหล่านั้น ก็ตอบรับคำเชิญชวนเข้าสู่อิสลาม หลังเสร็จสิ้นพิธีฮัจญ์พวกเขาก็เดินทางกลับสู่นครมะดีนะฮฺมาตุภูมิแห่งตน พวกเขา ก็กลับนำเรื่องราวอันน่าประทับใจในการได้พบปะกับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และได้รับฟังคำประกาศศาสนาของท่านนบี ﷺ ให้ชนเผ่าของพวกเขาได้รับฟัง

ในปีที่ 12 หลังจากการแต่งตั้งเป็นศาสนทูต ชาวนครจากนครมะดีนะฮฺจำนวน 12 คนได้เดินทางมาร่วมพิธีฮัจญ์ และได้เข้าพบท่านนบี ﷺ พร้อมให้สัตยาบันกับท่าน เมื่อเสร็จสิ้นพิธีฮัจญ์ ท่านนบี ﷺ ได้ส่งท่านมุศอ็บ อิบน์ อุมัยรฺ เดินทางไปยังนครมะดีนะฮฺพร้อมกับชาวนครที่เดินทางมาประกอบพิธีฮัจญ์ในครั้งนี้ เพื่อทำหน้าที่สอนการอ่านอัลกุรอานและหลักการของศาสนาอิสลามให้แก่ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธา กระทั่งทุกพื้นที่ของนครมะดีนะฮฺ ปกคลุมไปด้วยศาสนาอิสลาม (Ibn Hāshim, 2009 : 37)

ในปีถัดมา ชาวนครกลุ่มใหญ่ได้เดินทางมาพบท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ประกอบด้วยผู้ชายจำนวน 70 คน และผู้หญิง 2 คน เพื่อยืนยันในความบริสุทธิ์ใจในการให้สัตยาบันกับท่านนบี ﷺ

ว่า จะให้การสนับสนุนภารกิจของท่านด้วยความบริสุทธิ์ใจ และพร้อมที่จะปกป้องท่านนบี ﷺ เหมือนกับปกป้องครอบครัวตนเอง หลังจากนั้นพวกเขาก็เดินทางกลับสู่นครมะดีนะฮ์ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้แต่งตั้งหัวหน้ากลุ่ม 12 กลุ่ม จำนวน 12 คน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ ดูแลและให้ความช่วยเหลือกลุ่มของตนแต่ละกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและมีเอกภาพ (Ibn hashim 2009 : 38)

จากการศึกษาการตะอวะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ณ อัลอะเกาะบะฮ์ ให้แก่ชาวมะดีนะฮ์นั้น ผู้วิจัยพบว่า การที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ออกไปพบปะกับคนเผ่าต่าง ๆ ในเทศกาลฮัจย์ที่เดินทางมาจากนครมะดีนะฮ์นั้น ชี้ให้เห็นว่า นักตะอวะฮ์หรือนักเผยแผ่ศาสนานั้นจะต้องไม่จำกัดบริบทพื้นที่การตะอวะฮ์ของตนเป็นการเฉพาะ แต่จะต้องเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และจุดรวมตัวของผู้คน จะสังเกตเห็นได้ว่า เพียงครั้งแรกของชาวอันศอรจำนวน 7 คน ที่ได้เดินทางเข้ามาพบท่านนบี ﷺ นั้น มีบทบาทอย่างสูงต่อการทำให้อิสลามเกิดการขยายตัวและเข้าไปตั้งฐานที่มั่นอยู่ในนครมะดีนะฮ์ในเวลาต่อมา จนกระทั่งอิสลามแผ่ปกคลุมนครมะดีนะฮ์ทุกพื้นที่ นำมาซึ่งที่พำนักอันปลอดภัยของท่านนบี ﷺ เพื่อให้ท่านได้เริ่มต้นในการสถาปนารัฐขึ้นที่นั่น

จ. ด้านเนื้อหา

(1) ความศรัทธาในหลักเตาฮีด

การตะอวะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในช่วงแรกที่นครมักกะฮ์ท่านได้เน้นเนื้อหาหลักในการเรียกร้องเชิญชวนชาวมักกะฮ์ไปสู่ความศรัทธาและการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ ปราศจากการนำสิ่งอื่นใดมาตั้งภาคีต่อพระองค์ซึ่งประกอบด้วยหลักเตาฮีด 3 ประเภท ดังนี้

(1.1) เตาฮีดอูลูฮียะฮ์ หมายถึง การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในการเป็นพระเจ้า ด้วยการภักดี เชื่อฟังและยืนยันในความเป็นเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ คำยืนยันดังกล่าวเป็นการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริง หลักเตาฮีดอูลูฮียะฮ์นั้นเป็นจุดรวมของศาสนาอิสลาม เนื่องด้วยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ประกาศศาสนาแก่มวลมนุษยชาติสู่การเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอิสลาม โดยใช้หลักเตาฮีดอูลูฮียะฮ์เป็นวิถีแห่งการเชิญชวนผู้คนให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ในการให้เอกภาพต่อพระองค์

(1.2) เตาฮีดรูปูบียะฮ์ หมายถึง การให้เอกภาพแด่อัลลอฮ์ ﷻ ที่บ่งบอกถึงความเป็นหนึ่งเดียวในส่วนที่เป็นการสร้างและความเป็นพระผู้อภิบาลของพระองค์ โดยมีความเชื่อมั่นศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงเป็นพระผู้ทรงสร้าง ทรงมีอำนาจปกครองและทรงประทานปัจจัยต่าง ๆ ทรงให้มีชีวิต ทรงให้ตาย และอื่น ๆ

(1.3) เตาฮีดอัสมอ์วะศิฟาต หมายถึง การศรัทธาต่อการให้เอกภาพในพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการศรัทธาอย่างมั่นคงว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบริบูรณ์ในพระนามอัน

ไฟจิตร พระองค์ทรงมีลักษณะที่พร้อมบริบูรณ์ทุกประการไร้ข้อบกพร่องใด ๆ ดังนั้น อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีลักษณะนามที่ทรงบอกถึงลักษณะของพระองค์เอง ตามที่ศาสนทูตของพระองค์ได้บอกเล่า (MustafaAl-sibaei, 2011:103)

(2) ความศรัทธาในการฟื้นคืนชีพ (หลักมะอาด)

ความศรัทธาในหลักการฟื้นคืนชีพเป็นหลักการยึดมั่นที่สำคัญยิ่ง ซึ่งเป็นแกนหลักในการประกาศศาสนาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งท่านได้ประกาศศาสนาให้แก่ผู้คนมีศรัทธาและเชื่อมั่นต่อชีวิตหลังความตาย ด้วยการอธิบายเกี่ยวกับสวรรค์ นรกและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในวันโลกหน้า เนื่องจากศาสนาอิสลามได้เน้นหลักการศรัทธาในสิ่งเร้นลับเป็นบทบัญญัติและหลักการที่มาจากพระผู้เป็นเจ้า เพื่อเป็นสิ่งจำแนกระหว่างผู้ที่ศรัทธากับผู้ที่ปฏิเสธ โดยเฉพาะความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นสัมผัสไม่ได้ เรียกว่า “สิ่งเร้นลับ” เพราะการศรัทธาต่อสิ่งที่พ้นญาณวิสัยนั้น จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับการศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตและศรัทธาต่อชีวิตในโลกหน้า ดังนั้น อิสลามจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการศรัทธาในหลักแห่งการฟื้นชีพในโลกอาคิเราะฮฺ เพราะเมื่อศรัทธาในโลกหน้าหรือโลกอาคิเราะฮฺแล้ว ก็เท่ากับเป็นการศรัทธาต่อสิ่งที่มองไม่เห็นซึ่งเป็นสิ่งเร้นลับทั้งหมด และในโลกอาคิเราะฮฺเป็นโลกแห่งการฟื้นคืนชีพ เป็นโลกแห่งการรับผลตอบแทนแห่งการปฏิบัติของมนุษย์ที่เคยพากเพียรไว้ในขณะที่มีชีวิตอยู่ในโลกดุนยาปฏิบัติ

2.1.7.2 บนเส้นทางตะอวะฮฺสู่นครยัษริบ

เมื่อเจตนารมณ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ต้องการเผยแผ่ประกาศศาสนา นอกเหนือจากนครมักกะฮฺแล้ว โดยจุดหมายปลายทางของท่านที่วางไว้คือ นครยัษริบ (ชื่อเดิมของนครมะดีนะฮฺก่อนท่านนบิ ﷺ จะอพยพ) ทั้งนี้เนื่องจากชาวอาหรับนครยัษริบมีลักษณะโดดเด่นเหนือกว่าชนชาติอาหรับในหัวเมืองอื่น ๆ เนื่องจากชาวอาหรับยัษริบมีความเพียบพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจในการตอบรับเข้าสู่ศาสนาอิสลามอย่างเต็มเปี่ยม อีกทั้งเป็นศูนย์รวมของกลุ่มชนสองกลุ่มคือ กลุ่มชาวยิวที่เดินทางมาจากตอนเหนือของนครยัษริบและอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ชาวอาหรับเผ่าเอาสและคอซรอจญ์ ผลจากการรวมตัวของชนสองกลุ่มใหญ่ที่นครยัษริบนี้เอง ส่งผลให้มีผู้คนหลังไหลเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก เกิดการขยายตัวของอิสลามอย่างรวดเร็วที่นครยัษริบ (Ahmad Chalabi, 1989: 111)

2.1.7.3 ขั้นตอนแห่งการเปลี่ยนผ่านตะอวะฮฺสู่นครยัษริบ

อิสลามได้ส่งผ่านการตะอวะฮฺสู่นครยัษริบแก่ชนเผ่าเอาสและคอซรอจญ์ โดยการเปลี่ยนผ่านของ 3 ช่วงเวลา ดังนี้

ก. ตะอวะฮ์ผู้แสวงบุญ

ในปีที่สิบเอ็ดแห่งการเป็นศาสนทูตของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ขนเผ่าคือซร็อกจากนครยัษริบได้เดินทางมาแสวงบุญที่นครมักกะฮ์ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ให้การต้อนรับ ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน แนะนำตัว นั่งร่วมสนทนา ณ อัลอะเกาะบะฮ์ (ตั้งอยู่ที่ตำบลมินา เป็นสถานที่กว้างเสาหินของบรรดาซุญจาจที่เดินทางมาประกอบพิธีฮัจญ์) ท่านนบี ﷺ ได้ประกาศเชิญชวนชนเผ่าคือซร็อกให้เข้ารับอิสลาม พวกเขากล่าวตอบว่า “อันที่จริงพวกเราได้ละทิ้งมาตุภูมิและครอบครัวผู้เป็นที่รักสู่ดินแดนอันไกลโพ้นรายล้อมด้วยอันตรายและผู้ไม่หวังดี พวกเราหวังว่าพระเจ้าของท่านคงชี้้นำพวกเราที่เหลืออยู่สู่แนวทางตามที่ท่านประกาศเชิญชวน เมื่อพวกเรากลับถึงมาตุภูมิ พวกเราจะเชิญชวนชนเผ่าของเราในสิ่งที่ท่านได้ประกาศและกำชับ พวกเราหวังว่าพระเจ้าของท่านคงชี้นำสู่แนวทางที่ท่านได้ประกาศ

ครั้นเมื่อชนเผ่าคือซร็อกกลับสู่นครยัษริบมาตุภูมิแห่งตน พวกเขาได้ประกาศเชิญชวนผู้คนไปสู่การศรัทธาต่อพระเจ้าองค์เดียวปราศจากภาคีใด ๆ ในที่สุดชนเผ่าเอาฮุและคอซรอญ์ต่างทยอยเข้ารับอิสลามด้วยความยินดีและพึงพอใจในการยึดถืออิสลามเป็นศาสนาและวิถีแห่งการดำเนินชีวิต (Ahmad Chalabi, 1989:116-117)

ข. จุดเปลี่ยนแห่งการตะอวะฮ์แก่ชาวยัษริบและสัตยาบันอะเกาะบะฮ์ฉบับแรก

ในปีที่สิบสอง หลังจากการแต่งตั้งเป็นศาสนทูต ﷺ เดือนและฤดูกาลแห่งการแสวงบุญได้หวนกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ชาวเมืองยัษริบจำนวน 12 คนได้เดินทางมายังนครมักกะฮ์เพื่อมาแสวงบุญ และได้พบกับท่านนบี ﷺ ที่อัลอะเกาะบะฮ์ เพื่อเข้าร่วมในการให้สัตยาบันฉบับ “สัตยาบันอัลอะเกาะบะฮ์ฉบับแรก ” ในสัตยาบันฉบับนี้ คณะผู้แทนจากนครยัษริบกลุ่มนี้ยืนยันที่จะยึดมั่นในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ โดยไม่กราบไหว้รูปเจี๊วใด ๆ จะไม่ล่วงละเมิดประเวณี จะไม่ลักขโมย จะไม่ฆ่าลูก ๆ ของตนเอง และจะไม่ทำความชั่วใด ๆ อีกต่อไป ปฏิบัติตามคำบัญชาของอัลลอฮ์โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้น มีความยินดีตอบรับตามเงื่อนไขดังกล่าว เมื่อพวกเขาเดินทางกลับไปยังเมืองยัษริบแล้ว ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ส่งมุศอับ อิบน์ อุมัยร ﷺ ร่วมขบวนไปกับกลุ่มชนชาวยัษริบเหล่านี้ด้วย เพื่อทำหน้าที่เป็นครูสอนการอ่านอัลกุรอานและอธิบายความกระจ่างชัดในหลักคำสอนของอิสลามให้แก่ชาวเมืองยัษริบได้รับทราบอย่างทั่วถึง (Abd Rahman Hasan, 2004: 96)

ค. จุดเปลี่ยนแห่งการตะอวะฮ์แก่ชาวยัษริบและสัตยาบันอะเกาะบะฮ์ฉบับที่สอง

ในปีถัดมาผู้แสวงบุญจากเมืองยัษริบกลุ่มใหญ่ได้เดินทางมาพบท่านนบี ﷺ ผู้ชายจำนวน 70 คน และผู้หญิงจำนวน 2 คน ชาวยัษริบกลุ่มนี้ให้สัตยาบันต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า จะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจอันยิ่งใหญ่นี้ พร้อมปกป้องท่านนบี ﷺ เหมือนกับปกป้อง

ครอบครัวตนเอง เมื่อท่านนบีได้รับฟังคำยืนยันจากพวกเขาแล้ว ท่านนบี ﷺ ก็แต่งตั้งแกนนำหัวหน้ากลุ่มจำนวน 12 คนให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม เพื่อบริหารจัดการและดูแลกลุ่มของตน หลังเสร็จสิ้นพิธีแล้วพวกเขาก็เดินทางกลับสู่นครยัษริบ

สัตยาบันฉบับนี้ทำให้ท่านนบี ﷺ มีความหวังและกำลังใจในการเปิดประตูเพื่อสอดส่องแสงสว่างของอิสลามสู่นครมะดีนะฮ์ในเวลาอันใกล้นี้ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ รู้ดีว่า บัดนี้พวกกูร็อยซมีความโกรธเคืองต่อท่านเป็นทวีคูณ ท่านกริ่งเกรงต่อมารตรการขั้นเด็ดขาดที่ชาวกูร็อยซจะนำมาจัดการกับท่านและชาวมุสลิม ถึงขั้นการนองเลือด ในที่สุดท่านจึงตัดสินใจส่งผู้ที่อ่อนแอพร้อมมิตรสหายและเครือญาติของท่านอพยพไปยังเมืองยัษริบ (Abd. Rahman Hasan, 2004: 97)

จากการศึกษาจุดเปลี่ยนแห่งการตะวะฮฮ์สู่นครยัษริบโดยการเปลี่ยนผ่านของทั้ง 3 ช่วงเวลานั้น ผู้วิจัยพบว่า เส้นทางการตะวะฮฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กว่าจะผ่านแต่ละขั้นตอนนั้น ท่านต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมาย ดังกล่าวนั้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่ทำหน้าที่ตะวะฮฮ์ (เผยแผ่อิสลาม) ถือว่าเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ ของท่านนบี ﷺ ในฐานะเป็นผู้ประกาศศาสนาและศีลธรรมที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ นับเป็นความภาคภูมิใจยิ่งนัก หากนักเผยแผ่ (นักดาอีย์) ได้ทำหน้าที่ในการประกาศเชิญชวนสู่ศีลธรรม ถึงแม้การทำหน้าที่ของนักดาอีย์ไม่อาจทัดเทียมกับสิ่งที่ท่านนบี ﷺ เคยทำไว้ทั้งหมดก็ตาม แต่ก็ถือว่านักดาอีย์ได้มีส่วนร่วมในการเพิ่มพลังแห่งการเผยแผ่อิสลามเป็นสำคัญ

2.1.7.4 การตะวะฮฮ์สังคมใหม่ที่นครมะดีนะฮ์

13 ปี แห่งการประกาศศาสนาและการเผยแผ่อิสลามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่นครมักกะฮ์ ท่านต้องเผชิญกับการถูกต่อต้าน ถูกกีดกัน ถูกทำร้ายอย่างหนักหน่วง หลังจากนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีบัญชาให้ท่านอพยพไปสู่นครมะดีนะฮ์ เนื่องจากมีผู้ศรัทธาเป็นจำนวนมากแล้ว ก่อนหน้าที่ท่านจะอพยพไป อีกทั้งมีเป้าหมายเพื่อสถาปนารัฐอิสลามขึ้นมาที่นครมะดีนะฮ์

นับแต่นั้นมา เป็นอันสิ้นสุดช่วงเวลาแห่งการคุกคามของชาวกูร็อยซมักกะฮ์ต่อชาวมุสลิมในนครมักกะฮ์ นำไปสู่จุดเริ่มต้นยุคแห่งความเจริญรุ่งเรืองและความมีอารยะที่นครมะดีนะฮ์ แต่ภารกิจของท่านนบี ﷺ ยังเสร็จสิ้น แสงสว่างแห่งความสำเร็จและเกรียงไกรก็เริ่มทอแสงขึ้นที่นครมะดีนะฮ์ และชาวนครมะดีนะฮ์ให้การต้อนรับท่านนบี ﷺ อย่างสมเกียรติและสมศักดิ์ศรี อีกทั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ผู้นำในนครแห่งนี้อีกด้วย สถานะและอำนาจการปกครองของท่านนบี ﷺ ก็เพิ่มขึ้น ทำให้อิสลามมีความมั่นคงขึ้นทุกวัน ณ นครมะดีนะฮ์นี้ ท่านนบี ﷺ มีเสรีภาพในการประกาศศาสนาและศีลธรรมของพระผู้เป็นเจ้าในหมู่ชนผู้หลงผิดที่ยังหลงเหลืออยู่ ในที่สุดชาวนครมะดีนะฮ์กลุ่มดังกล่าวก็เลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอิสลาม หลังจากนั้นอิสลามก็ได้แผ่ขยายออกไปในวงกว้าง (Abd. Rahman Hasan, 2004: 102)

เมื่อท่านนบี ﷺ ได้มาอยู่ที่เมืองยัษริบซึ่งเป็นชื่อเดิม หลังจากนั้นเมืองยัษริบก็ได้รับชานานามใหม่ว่า มะดีนะตุณนบี หรือเมืองแห่งศาสนา และผลงานชิ้นแรกที่ท่านได้เริ่มขึ้นในภารกิจสำคัญที่นครมะดีนะฮ์ ก็คือ การสร้างมัสญิดขึ้นหลังหนึ่งเพื่อเป็นสถานที่ทำการละหมาดและศูนย์รวมในการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม ท่านนบีพยายามหักทอสายใยแห่งความเป็นพี่น้องขึ้นระหว่างชนเผ่าต่าง ๆ ในนครมะดีนะฮ์ให้มากที่สุด เพราะท่านมีความเชื่อมั่นว่า รากฐานที่แข็งแรงของอาณาจักรอิสลามนั้นจะต้องได้รับการค้ำจุนจากประชาชนทุกฝ่าย อีกทั้งต้องมีความมีขันติและความเอื้ออารีต่อชนต่างศาสนิกอื่น ๆ รอบข้างนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น トラบโดที่มีคนหลายชาติพันธุ์หลายเชื้อชาติพักพิงอยู่ร่วมกันในนครแห่งนี้ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม (Abd. Rahman Hasan, 2004: 104)

ด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้เองท่านนบี ﷺ จึงได้จัดตั้ง“ธรรมนูญแห่งมะดีนะฮ์” ขึ้นมา เพื่อปิดฉากการเป็นศัตรูและการแก้แค้นระหว่างเผ่าและกลุ่มต่าง ๆ โดยคืนสิทธิต่าง ๆ อันชอบธรรมและเสรีภาพ รวมถึงความเสมอภาคแก่ประชาคมทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะชาวยิวที่พำนักอยู่ในมะดีนะฮ์และรายรอบ เนื้อหาความสำคัญในธรรมนูญฉบับนี้ระบุ ดังนี้

(1) เผ่าพันธุ์และกลุ่มต่าง ๆ ที่ลงนามในสัญญาฉบับนี้จะต้องยืนหยัดในความเป็นเอกภาพ รวมพลังเป็นชนชาติหนึ่งเดียวกัน

(2) หากเผ่าพันธุ์ใด หรือกลุ่มใดที่ลงนามในสัญญาฉบับนี้ หากกลุ่มหนึ่งถูกข้าศึกศัตรูรุกราน ชนเผ่ากลุ่มอื่น ๆ ที่ร่วมลงนาม จะต้องรวมพลังปกป้องช่วยเหลือ ยืนหยัดต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่ด้วยกัน

(3) ไม่มีกลุ่มชนใดในนครมะดีนะฮ์ไปทำข้อตกลงสัญญาลับกับชาวกูร็อยซ หรือช่วยเหลือและให้ที่พักพิงกับคนเหล่านั้นให้ทำการต่อต้านชาวมะดีนะฮ์

(4) นครรัฐแห่งนี้เปิดประตูแห่งเสรีภาพให้แก่ชาวมุสลิม ชาวยิว และชนชาติอื่น ๆ ที่มีอิสระและเสรีภาพที่จะนับถือศาสนาใด ๆ ที่ตนเลื่อมใสศรัทธาและเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนกิจของตนได้โดยไม่มีใครขัดขวาง

(5) การกระทำความผิดส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ ของชนต่างศาสนิกถือว่าเป็นความผิดส่วนบุคคล ไม่ข้องเกี่ยวกับสังคมที่บุคคลนั้น ๆ อาศัยอยู่

(6) ผู้ที่ถูกกริดรอนสิทธิและถูกกดขี่ข่มเหงจะต้องได้รับการปกป้องและคุ้มครอง

(7) นับตั้งแต่นี้ไป การประหัตประหาร การเข่นฆ่าและก่อความรุนแรงในทุกรูปแบบจะต้องยุติอย่างสิ้นเชิงในนครมะดีนะฮ์

(8) ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เป็นศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ ﷻ จะเป็นผู้นำรัฐและศาลสูงสุดในนครรัฐแห่งนี้

ธรรมนูญฉบับนี้มีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นธรรมนูญฉบับแรกในโลกที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้ประกาศสารัตถะธรรมนูญฉบับนี้ ที่มีเจตนารมณ์

มุ่งเน้นในการให้ความสำคัญต่อประชาชน อีกทั้งยังบ่งบอกถึงคุณสมบัติอันโดดเด่นของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ด้วยว่า ท่านเป็นนักบริหาร นักปกครองที่ดีเยี่ยมที่สุด มิใช่เป็นเพียงแค่นักเผยแผ่ศาสนาเท่านั้น (Mustafa Al-sibaei, 2011:112)

จากการศึกษาการตะอวะฮฺสังคิมใหม่ที่นครมะดีนะฮฺ ผู้วิจัยพบว่า แสงสว่างแห่งความสำเร็จได้ทอแสงขึ้นที่นครมะดีนะฮฺ อันผลสืบเนื่องจากกลุ่มชนชุดแรกและชุดถัดมาได้ไปพบปะกับท่านนบี ﷺ โดยประกาศเข้ารับอิสลาม ณ อัลอะเกาะบะฮฺต่อหน้าท่านนบี ﷺ พร้อมให้สัตยาบันฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ทำให้สถานะและบารมีของท่านนบี ﷺ ก็เพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นท่านนบี ﷺ ได้สรรสร้างสามัคคีและความเป็นเอกภาพระหว่างเหล่าประชาคมมุสลิม โดยใช้อิสลามเป็นฐานในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้ความเป็นภราดรภาพเกิดขึ้นในสังคิมมะดีนะฮฺ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถักทอสายใยความเป็นพี่น้องระหว่างชาวมุฮำญิรีนกับชาวอันศอรเป็นกรณีศึกษาสำคัญ

2.1.7.5 การเผยแผ่และเหตุการณ์สำคัญ โดยส่งผ่านสถานการณ์ในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยส่งผ่านสถานการณ์ที่ควรจะเป็นเพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สินหรืออื่น ๆ ทั้งที่เป็นรายบุคคลและหมู่คณะนั้น ผู้วิจัยพบว่า การเข้ารับอิสลามของแต่ละคนนั้นเป็นไปตามบริบทและสถานการณ์ที่ต้องยอมจำนนเนื่องด้วยความหวาดกลัวหรืออื่น ๆ เพื่อปกป้องไว้ซึ่งชีวิตและทรัพย์สินให้ปลอดภัย โดยสอดคล้องกับแนวคิดการตะอวะฮฺในรูปแบบของการส่งผ่านสถานการณ์ ดังเรื่องราวที่ปรากฏในอัลกุรอาน สุเราะฮฺอันนิสาอ อายะฮฺที่ 94 อัลลอลฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا صُرِّتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَيَّبُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَىٰ إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ آتَاكُمْ فَتَبَيَّبُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾

(النساء: 94)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกเขาออกเดินทางไปในหนทางของอัลลอลฮฺ ก็จงให้ประจักษ์แจ้งเสียก่อน และจงอย่ากล่าวแก่ผู้กล่าวสลามแก่พวกเขาว่า “ท่านมิใช่เป็นผู้ศรัทธา” โดยแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงชั่วคราวแห่งชีวิตความเป็นอยู่ในโลกนี้ แต่ ณ อัลลอลฮฺนั้นมีปัจจัยยังชีพอันมากมาย ในทำนองเดียวกันนั้น พวกเขาจักก็เคยเป็นมาก่อน แล้วอัลลอลฮฺได้ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา

เจ้า ดังนั้นพวกเจ้าจงให้ประจักษ์แจ้งเสียก่อน แท้จริงอัลลอฮ์นั้น
ทรงรอบรู้อย่างถ่องแท้ในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำกันอยู่

(อันนิสาอ: 94)

อิบนุอับบาส رضي الله عنه นักรรณาทิบายอัลกุรอาน ได้อธิบายถึงสาเหตุที่โองการนี้ถูก
ประทานลงมาเนื่องจากมีชายคนหนึ่งกำลังเลี้ยงแกะอยู่ใกล้กับภูเขาสูงหนึ่งทีนครมะดีนะฮฺ ในขณะที่
นั้นเองชายผู้นี้ได้เห็นฝูงม้ากำลังมุ่งเป่ามาหาเขาพร้อมอาวุธครบครัน เปล่งเสียงตักบิร “อัลลอฮ์
อักบร” ชายผู้นี้รู้แน่ชัดว่า เป็นฝูงม้าของมุสลิมโดยการนำของอุสามะฮฺ อิบนุเซด رضي الله عنه นักรบผู้เก่งกาจ
และเลื่องลือในฝีมือออกศึก ชายผู้นี้ตกใจมีอาการหวาดกลัวเป็นที่สุด เขาจึงรีบรุดต้อนฝูงแกะไปที่เนิน
ซอกเขาเพื่อหลบภัย ส่วนตัวเขาเองก็ป่ายป็นขึ้นภูเขา เพื่อหลบภัยให้รอดพ้นจากการถูกสังหาร แต่
ทว่าฝูงม้าของอุสามะฮฺก็ยังคงเฝ้ารอชายผู้นี้ที่เนินเขา เสียงตักบิร “อัลลอฮ์อักบร” ก็ยังคงดังขึ้นอย่าง
ต่อเนื่อง ในที่สุดชายผู้นี้เมื่อไม่มีหนทางหลบหนีแล้ว เขาจึงตัดสินใจก้าวเดินลงจากภูเขามาปรากฏตัว
ต่อหน้าอุสามะฮฺพร้อมกับกล่าวถ้อยคำปฏิญาณตนว่า “ลาอิลลาฮาอิลลัลลอฮฺ มุฮัมมัดเราะซะสุลลอล
ฮฺ” (Al-Qurtubiy, 1994: 298)

ทันทีที่ชายผู้นี้กล่าวถ้อยคำนี้เสร็จ ท่านอุสามะฮฺ رضي الله عنه จึงชักดาบออกมาด้วย
สัญชาตญาณของการเป็นนักรบและเขาก็สังหารชายคนนี้เสีย หลังจากนั้นเขาก็ต้อนฝูงแกะกลับไป
ต่อมาอุสามะฮฺ رضي الله عنه พร้อมด้วยมิตรสหายก็ได้เข้าพบท่านบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อบอกข่าวถึงเรื่องดังกล่าว
ให้ท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับทราบ ท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ก็แสดงออกถึงความโกรธเคืองต่ออุสามะฮฺเป็นอย่างยิ่ง
กระทั่งท่านได้กล่าวว่า “พวกท่านฆ่าบุคคลที่เขากล่าวปฏิญาณตน ‘ลาอิลลาฮาอิลลัลลอฮฺ มุฮัมมัด
เราะซะสุลลอลฮฺ’” เพียงเพื่อปรารถนาครอบครองในสิ่งอันววยประโยชน์ชั่วคราวแห่งชีวิตความเป็นอยู่
ในโลกนี้กระนั้นหรือ อุสามะฮฺ กล่าวตอบว่า โอ้ท่านบีมุฮัมมัด ﷺ อันที่จริงชายคนนี้เขาได้กล่าวถ้อยคำ
“ลาอิลลาฮาอิลลัลลอฮฺ” เนื่องจากเขากลัวคมดาบ ท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า เจ้ามีอาจหยั่งรู้ได้สิ่งที่สถิต
มั่นอยู่ในหัวใจของเขาว่า ถ้อยคำที่เขาเปล่งออกมาจะด้วยความกลัวหรืออื่นใดเจ้ามีอาจรู้ได้เลย แม้เจ้า
จะผ่าหัวใจของเขาออกมาก็ตาม

หลังจากนั้นท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้อ่านโองการดังกล่าวข้างต้นให้อุสามะฮฺ رضي الله عنه ฟัง
ท่านอุสามะฮฺ رضي الله عنه ถึงกับร้องไห้ พร้อมกับกล่าวว่า “โอ้ท่านบีมุฮัมมัด ﷺ โปรดยกโทษและขอภัยโทษ
จากอัลลอฮ์ให้แก่ฉันด้วยเถิด เมื่อท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับฟังเช่นนั้น ท่านจึงกล่าวถ้อยคำ “ลาอิลลาฮา
อิลลัลลอฮฺ 3 ครั้ง แล้วถามอุสามะฮฺ رضي الله عنه ว่า ถ้อยคำดังกล่าวนี้ ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ท่านบีมุฮัมมัด ﷺ
กล่าวย้าคำถามนี้ถึง 3 ครั้ง กระทั่งอุสามะฮฺ رضي الله عنه ได้กล่าวตอบว่า โอ้ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ ก่อน
หน้าฉันไม่เคยเข้าใจและเกิดความสีกซึ่งถ้อยคำ “ลาอิลลาฮาอิลลัลลอฮฺ” ยิ่งไปกว่าวันนี้เลย หลังจาก

นั้นท่านนบี ﷺ ก็ยกโทษและขอภัยโทษจากอัลลอฮ์ให้แก่อุสามะฮฺ บินเซต (Al-Qurtubiy, 1994:301)

จากการศึกษาสาเหตุการประหารนอองการดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยพบว่าชายผู้ที่ถูกฆ่ามีชื่อว่า มิร์ดาส อิบนุนะฮีก อัลฆ็อฎฟานียฺ (مرداس بن نحيك الغطفاني) เขาได้กล่าวถ้อยคำ “ลาอิลาฮาอิลลัลลอฮฺ” ซึ่งพฤติกรรมภายนอกของเขาที่แสดงออกมาในสถานการณ์ที่ลำบากและคับขันนั้น เป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เขาต้องเปลี่ยนศาสนาเดิมของเขาเข้ามารับนับถือศาสนาอิสลาม ภายใต้สถานการณ์บังคับ ส่วนภายในหัวใจของเขานั้นจะเป็นเช่นไร ไม่มีใครสามารถล่วงรู้ได้นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงหนึ่งเดียวเท่านั้น

จากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นบทเรียนความผิดพลาดในการประเมินสถานการณ์ของอุสามะฮฺที่เกิดความผิดพลาดในหลักการศรัทธาของชายผู้นี้ ท่านนบี ﷺ ได้ตำหนิอุสามะฮฺในการกระทำดังกล่าว และท่านนบี ﷺ ได้ยกโทษและขอภัยโทษจากอัลลอฮฺ ﷻ ให้พระองค์อภัยในความผิดพลาดของอุสามะฮฺจากเหตุการณ์ครั้งนี้ ดังกล่าวนั้นชี้ให้เห็นถึงแนวทางการแก้ปัญหาและมารยาทอันงดงามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

2.1.8 การแผ่ขยายและการเข้ารับอิสลามในยุคสมัยของเคาะลีฟะฮฺทั้งสี่

ความหมายของเคาะลีฟะฮฺ (خليفة)

คำว่า “เคาะลีฟะฮฺ” (خليفة) ศุญญ์ภาษาอาหรับแห่งอียิปต์ (Majma al-Lughah al-Arabiah, 1972: 236) ให้ความหมายในเชิงภาษาว่า คำว่า خليفة เป็นรูปคำเอกพจน์ หมายถึง ตัวแทน หรือผู้มีอำนาจปกครอง เมื่ออยู่ในรูปพหูพจน์ คือ خلفاء หมายถึง บรรดาตัวแทน หรือ บรรดาผู้มีอำนาจปกครอง

เคาะลีฟะฮฺ (خليفة) เป็นคำที่ถูกระบุไว้ในอัลกุรอานเมื่อตอนที่ได้มีการกล่าวถึงการสร้างอาดัมผู้เป็นบิดาคนแรกของมนุษยชาติ ซึ่งอัลกุรอานได้กล่าวว่า

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾

(البقرة : 30)

ความว่า และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มลาอิกะฮฺ ว่า แท้จริงข้าจะให้มิผู้แทนคนหนึ่งในพิภพ

(อัลบะเกาะเราะฮฺ: 30)

เมื่อนำแนวความคิดของคำว่า “เคาะลีฟะฮ์” ถูกนำไปใช้ทางการเมือง ก็หมายถึง การปกครองที่มีประมุขหรือหัวหน้ารัฐบาลเป็นตัวแทนในการใช้กฎหมายของอัลลอฮ์ ﷻ ในโลกนี้ เพื่อสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของพระองค์ ทั้งนี้กฎหมายอิสลามให้อำนาจเคาะลีฟะฮ์แต่เพียงผู้เดียว ในการประกาศญิฮาด (สงครามเพื่อต่อต้านการรุกรานของอริราชศัตรูต่อดินแดนมุสลิม)

หลังจากสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผ่านพ้นไป รูปคำของ “เคาะลีฟะฮ์” ก็ยังถูก นำไปใช้เป็นตำแหน่งของผู้นำในหมู่ประชาชาติอิสลาม คือ เคาะลีฟะฮ์อับบักร์ เคาะลีฟะฮ์อุมร์ เคาะลีฟะฮ์อูษมาน และเคาะลีฟะฮ์อะลี

ภายหลังการสิ้นชีวิตของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 11 เริ่มเข้าสู่ยุค ของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 4 ท่าน และสิ้นสุดในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 40 รวมเวลาทั้งสิ้น 29 ปี และ ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอการเข้ารับอิสลามของเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 4 ในยุคเริ่มต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.8.1 การเข้ารับอิสลามท่านอับบักร์อัศคีดีก ﷺ

ท่านอับบักร์ ได้เข้ารับอิสลามเมื่อตอนที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับวะหฺยู (วิวรณ์) ถูก แต่งตั้งให้เป็นเราะสูลของอัลลอฮ์ ในขณะที่ท่านอับบักร์ ﷺ กำลังปฏิบัติภารกิจอยู่ที่เยเมน บรรดา แกนนำชาวกูร็อยซ ได้แก่ อูญุฮะฮ์ล อุตบะฮ์ฮ์ ซัยบะฮ์ฮ์ และท่านอื่น ๆ ได้เข้าพบอับบักร์ ﷺ หลังจากที่ ท่านเดินทางกลับถึงนครมักกะฮ์เพื่อหารื้อและแจ้งให้แก่ท่านอับบักร์ ﷺ ทราบว่า หลานชายของ อับบักร์คือ “มุฮัมมัด” ได้ประกาศตนเป็นศาสนาดของพระเจ้าแล้ว ขอให้อับบักร์ ﷺ ได้ตรวจสอบ เรื่องนี้ด้วย เพื่อจะได้อับบักร์ ﷺ เป็นแนวร่วมปฏิเสธร่วมกันต่อต้านอีกคน แต่แล้วพวกเขาก็ คาดการและประเมินสถานการณ์ผิดพลาด เพราะท่านอับบักร์ ﷺ ประกาศตัวเข้ารับอิสลามมีความ ศรัทธาด้วยหัวใจที่บริสุทธิ์เมื่อได้สัมผัสแรกกับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่ท่านนบี ﷺ เคยกล่าวชื่นชมถึง อับบักร์ไว้ว่า “ฉันได้ประกาศเชิญชวนให้แก่ผู้คนที่เห็นคุณค่าของอิสลาม ทุกคนดูเหมือนจะใช้ความคิด และใช้เวลาในการไตร่ตรองก่อน ถึงแม้เพียงชั่วขณะหนึ่ง แต่อับบักร์มิได้เป็นเช่นนั้น ฉันได้ประกาศ อิสลามให้เขาทราบ เขาก็รับอิสลามทันที (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998: 14)

จากการศึกษาการเข้ารับอิสลามของอับบักร์ ﷺ กล่าวได้ว่า หากอัลลอฮ์ ﷻ ประสงค์ให้ใครได้รับแสงสว่างแห่งทางนำ แน่นอนเป็นเรื่องง่ายสำหรับเขาที่จะยอมรับอิสลาม ดังที่ ท่านอับบักร์ อัศคีดีก ﷺ ได้เข้ารับอิสลามอย่างไม่ลังเล อันเนื่องมาจากความเชื่อมั่นในนักคอะวะฮ์ คือ นบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้ที่รับการคอะวะฮ์ คืออับบักร์ ﷺ ดังนั้น คุณลักษณะและวิธีการของนักคอะวะฮ์ ทุกคนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี หลักแห่งทางนำ (ฮิดายะฮ์)

2.1.8.2 การเข้ารับอิสลามของท่านอุมร์ อิบน์ ค็อฏ็อบ

การเข้ารับอิสลามของท่านอุมร์ อิบน์ ค็อฏ็อบ ได้เกิดขึ้นเมื่อการเผยแผ่อิสลามของท่านนบีมุฮัมมัด แผ่ขยายออกไปในลักษณะวงกว้าง พวกกุร็อยช์มักกะฮฺปฏิบัติการคุกคามขัดขวางการเผยแผ่อิสลามของท่านนบี อย่างรุนแรง มุ่งทำร้ายมวลผู้ศรัทธา ยิ่งไปกว่านั้นหนึ่งในแกนนำชาวมักกะฮฺที่ต่อต้านการประกาศศาสนาของท่านนบี อย่างที่ สุดคือ “อุมร์ อิบน์ค็อฏ็อบ” ซึ่งเขามีความคิดที่จะสังหารมุฮัมมัด และขุดรากถอนโคนแนวทางการประกาศศาสนาของท่านนบี เขาจึงขออาสาไปปฏิบัติภารกิจดังกล่าวด้วยตัวเอง

และแล้วเหตุการณ์สำคัญได้เกิดขึ้นในวันหนึ่ง อุมร์ อิบน์ค็อฏ็อบ ได้สะพายดาบออกไปจากบ้าน เพื่อไปหามุฮัมมัด หมายถึงจะตัดศรีษะเสีย แต่อัครสาวกคนหนึ่งรู้ถึงเจตนาและและสัญญาณของอุมร์ตี จึงได้เข้ามาขัดขวางไว้ แล้วถามอุมร์ ว่า ท่านจะไปไหน? อุมร์ ตอบว่า “ฉันจะไปสังหารมุฮัมมัด” อัครสาวกท่านนั้น กล่าวต่อไปว่า “โอ้อุมร์ ช้าก่อน ท่านจงกลับไปดูแลครอบครัวของท่านก่อนจะดีกว่า” ท่านทราบไม่ บัดนี้บุคคลในครอบครัวของท่านประกาศตัวเข้ารับอิสลามไปแล้ว อันประกอบด้วยน้องสาวและน้องเขยของท่าน ทำไมท่านไม่ไปจัดการกับพวกเขาละ? เมื่ออุมร์ ได้ยินเช่นนั้นเกิดบันดาลโทษอารมณ์ฉุนเฉียวเดือดดาลเป็นการใหญ่ เขารีบรุดกลับบ้านที่บ้านของน้องสาวอย่างทันด่วน เมื่ออุมร์ ไปถึงหน้าบ้าน เขาได้ยินเสียงเล็ดลอดออกมา เขาจึงผลักประตูบ้านของน้องสาวเข้าไป ทันใดนั้นเองเขาก็พบว่าเธอและสามีน้องสาวของเขากำลังศึกษาอัลกุรอานท่านคือบิ๊บบ อิบน์อัลอะรีด ซึ่งฝังตัวหลบซ่อนอยู่ในบ้าน หลังจากที่รู้ว่าอุมร์ กำลังเข้ามา อุมร์ ได้พูดกับน้องสาวว่า ฟาฏิมะฮฺเจ้าทำอะไรกัน ใครอยู่ในบ้านกับเจ้า? เจ้าอ่านอะไร? สะอีด ผู้เป็นน้องเขยก็ก้าวเท้าออกมา อุมร์ แสดงอาการโกรธเคืองไม่พอใจ เขาจัดการจู่โจมทุบตีทำร้ายร่างกายน้องเขยจนล้มลงกองกับพื้น แล้วก็จับผูกด้วยเชือกเหมือนเชลยศึก เขาระทืบและทุบตีน้องเขยอย่างรุนแรง จนกระทั่งฟาฏิมะฮฺ ผู้เป็นน้องสาวทนไม่ไหวจึงเข้ามาขัดขวางไว้ อุมร์จึงใช้สันดาบทุบตีกระทั่งไปโดนใบหน้าของเธอจนเลือดอาบแก้ม เมื่ออุมร์เห็นรอยเลือดอาบแกมน้องสาว อุมร์ค่อย ๆ สงบสติลงบ้าง ฟาฏิมะฮฺ ได้กล่าวกับอุมร์ว่า “โอ้พี่ชายผู้เป็นที่รักของข้า หาก मैं พี่จะฆ่าเราสองคนอันเนื่องมาจากการเข้ารับอิสลาม เราสองคนก็ยอม เพราะตอนนี้เราเข้ารับอิสลามแล้ว อุมร์ จึงขอจากน้องสาวเพื่ออ่านสิ่งที่ถูกบันทึกไว้ในแผ่นจารึก และดูว่ามันคืออะไรกัน ที่ทำให้สิ่งนั้นสามารถเปลี่ยนชีวิตของน้องสาวได้ถึงขนาดนี้ได้ ในที่สุดความคิดของอุมร์ ก็เปลี่ยนไปทันที เขาก้าวเท้าออกจากบ้านเพื่อไปหามุฮัมมัด ในขณะที่ท่านนบีมุฮัมมัด และบรรดาเศาะหาบะฮฺ กำลังรวมตัวกันอยู่กันอยู่ ณ จุดนัดพบของเหล่าบรรดาผู้ศรัทธา เมื่อทุกคนเห็นอุมร์ย่างเท้าเข้ามา บรรดาเศาะหาบะฮฺก็แจ้งเรื่องนี้แก่ท่านนบี ว่า จะปฏิบัติการณ์อย่างไร

ดี ท่านนบี ﷺ จึงสั่งให้ปล่อยเขาเข้ามา แต่การเข้ามาของอุมร์   ในครั้งนี้มิใช่เพื่อการเป็นศัตรูอีกแล้ว แต่เขาเข้ามาเพื่อประกาศรับอิสลามต่อหน้าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และท่านอุมร์ อิบน์ ค็อฏ็อบ   ได้รับความสว่างแห่งทางนำ (ฮิดายะฮฺ)จากอัลลอฮ์   (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998:47- 49)

จากการศึกษาเรื่องราวของท่านอุมร์ อิบน์ค็อฏ็อบ   ผู้วิจัยพบว่า ท่านอุมร์ได้ประกาศตัวเข้ารับอิสลามผ่านสื่อกลาง คือ อัลกุรอานที่นักตะอวะฮฺได้มอบให้ เมื่อได้อ่านอัลกุรอานทำให้ท่านยอมรับอิสลาม ซึ่งการเข้ารับอิสลามของท่านมีองค์ประกอบของการตะอวะฮฺ คือ นักดาอีย์ คือ ฟาฏิมะฮฺ   ผู้เป็นน้องสาวและสามีของนาง ผู้รับการตะอวะฮฺ คือ ท่านอุมร์ อิบน์ค็อฏ็อบ   และสื่อในการตะอวะฮฺ คือ คัมภีร์อัลกุรอาน ดังนั้น การเข้ารับอิสลามของท่านจึงเป็นตัวอย่างที่นักตะอวะฮฺในยุคปัจจุบันต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจและนำเอาวิธีการตะอวะฮฺในครั้งนั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ดังนั้น เรื่องราวการเข้ารับอิสลามของท่านอุมร์ อิบน์ค็อฏ็อบ   ที่ได้รับแสงสว่างแห่งทางนำจากอัลลอฮ์   ให้เข้ารับอิสลามนั้น เนื่องจากผ่านสื่อของอัลกุรอานที่ได้ยินการอ่านจากน้องสาวและน้องเขยของเขา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีหลักแห่งทางนำ (ฮิดายะฮฺ)

2.1.8.3 ท่านอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน  

ท่านอุษมานเป็นคนที่กลุ่มแรก ๆ ที่เข้ารับอิสลาม โดยการชักชวนของสหายที่ท่านรักมากที่สุด คือท่านอับูบักร์   ในการเข้ารับอิสลามของท่านในช่วงแรก ๆ นั้นได้รับการต่อต้านจากครอบครัว เนื่องจากท่านอุษมาน   ถูกลุงของท่านจับมัดมือมัดเท้าทรมานอย่างโหดร้ายทารุณและถูกนำไปขังยังห้องมืด แต่ท่านอุษมาน   ก็ยืนหยัดในความอดทน ยึดมั่นศรัทธาต่อพระเจ้าผู้ทรงหนึ่งเดียวเท่านั้น ทำให้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แสดงออกถึงความรักต่อท่านอุษมาน   เป็นอย่างมาก ถึงขนาดยกลูกสาวของท่านให้แต่งงานถึงสองคน หลังจากที่ลูกสาวคนหนึ่งได้เสียชีวิตลง ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จึงยกลูกสาวอีกคนหนึ่งให้เป็นภรรยาให้อยู่ในการโอบอุ้มดูแลของท่านอุษมาน อิบน์อัฟฟาน   (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998: 75)

จากการศึกษาการเข้ารับอิสลามของอุษมาน อิบน์ อัฟฟาน   กล่าวได้ว่าหากอัลลอฮ์   ทรงประสงค์ให้ใครได้รับแสงสว่างแห่งทางนำ แน่แน่นอนเป็นเรื่องง่ายสำหรับเขาที่จะยอมรับอิสลาม ดังเช่น ท่านอุษมาน อิบน์อัฟฟาน   ท่านได้เข้ารับอิสลามอันเนื่องมาจากความเชื่อมั่นศรัทธาแม้จะถูกทรมานเจ็บปวดทรมานราวสักปานใดก็ตาม แต่ก็ข่มไว้ด้วยศรัทธาอันมั่นคง

จากขั้นตอนการตะอวะฮฺนี้เองผู้วิจัยพบว่านักดาอีย์ คือ ท่านอับูบักร์   ผู้ที่รับการตะอวะฮฺ คือ ท่านอุษมาน   และคุณลักษณะของนักดาอีย์นั้นจำเป็นต้องมีจิตวิทยาเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ที่ได้รับการประกาศเกิดความเชื่อมั่นในสิ่งที่เขาได้นำมาประกาศและเชิญชวนแก่เขา

2.1.8.4 ท่านอะลี อิบน์ อบีฏอลิบ

การเข้ารับอิสลามของท่านอะลี عليه السلام นั้นได้เกิดขึ้นเนื่องจากในวันหนึ่งท่านอะลี عليه السلام ได้เห็นนบีมุฮัมมัด ﷺ และท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ رضي الله عنها กำลังละหมาดอยู่ เมื่อท่านนบี ﷺ ละหมาดเสร็จแล้ว ท่านอะลี عليه السلام จึงได้ตั้งคำถามขึ้นมาเพื่อต้องการทราบว่า “เมื่อสักครู่ท่านทำกิจอะไรกัน?” ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “นี่คือกิจของศาสนาที่เที่ยงแท้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้แก่ฉัน เพื่อให้ฉันได้ประกาศเชิญชวนผู้คนทั้งหลายไปสู่แนวทางของศาสนา” ท่านนบี ﷺ จึงบอกแก่อะลี عليه السلام และเชิญชวนให้ศรัทธาในศาสนาอิสลาม ท่านอะลี عليه السلام ไม่ตอบรับ เพราะในช่วงเวลานั้นอะลียังเยาว์วัยอยู่ ท่านจึงตอบว่า ฉันจะนำสิ่งที่ท่านประกาศเชิญชวนนี้ไปปรึกษาหารือกับบิดาของฉันก่อน ในที่สุดท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จึงสังเสียดว่า โอ้อะลีเอ๋ย แม้เจ้าจะไม่เข้ารับอิสลาม แต่ขอให้เจ้าเก็บเรื่องนี้เป็นความลับอย่าแพร่งพรายให้ใครรู้เป็นอันขาด

ในเช้าของวันรุ่งขึ้น ท่านอะลี عليه السلام ได้ตัดสินใจประกาศตัวเข้ารับอิสลามกับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยการยืนยันในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างมั่นคง ปฏิเสธรูปปั้นและเจว็ดต่าง ๆ ทั้งหมด ดังนั้นท่านอะลี عليه السلام เป็นเด็กคนแรกในกลุ่มยุวชนที่เข้ารับอิสลามในขณะที่เขามีอายุเพียง 9-10 ปี เท่านั้น (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998: 89)

จากการศึกษาการเข้ารับอิสลามของท่านอะลี อิบน์ อบีฏอลิบ عليه السلام ผู้วิจัยพบว่า หากอัลลอฮ์ ﷻ ประสงค์ให้ใครได้รับแสงสว่างแห่งทางนำ แน่นอนเป็นเรื่องง่ายตายสำหรับบุคคลเหล่านั้นในการเข้ารับอิสลาม ดังเช่น ท่านอะลี อิบน์ อบีฏอลิบ عليه السلام ได้เข้ารับอิสลามอันเนื่องมาจากท่านเห็นท่านนบี ﷺ และท่านหญิงเคาะดีญะฮฺกำลังละหมาดอยู่ ดังนั้น นักดาอีย์ คือ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ رضي الله عنها ผู้ที่รับการตะอวะฮฺ คือ ท่านอะลี عليه السلام และสื่อของการประกาศเชิญชวน คือ การละหมาด ซึ่งเป็นแบบอย่างอันงดงามของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังนั้น นักดาอีย์ทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ในหลักการของศาสนาอิสลาม และมีความเข้าใจเชิงจิตวิทยาในการประกาศเชิญชวนเพื่ออธิบายให้ผู้ที่สนใจอิสลามได้เข้าใจอิสลามอย่างที่ท่านนบี ﷺ เคยอธิบาย และให้ความเข้าใจเชิงจิตวิทยาแก่ท่านอะลี อิบน์ อบีฏอลิบ عليه السلام

2.1.9 การแผ่ขยายและการเข้ารับอิสลามในยุคสมัยและดินแดนต่างๆ

2.1.9.1 การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮฺ ออบูบักร رضي الله عنه

การเข้ารับอิสลามในยุคสมัย เคาะลีฟะฮฺ ออบูบักร رضي الله عنه สามารถนำเสนอได้ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ก. จำนวนผู้เข้ารับอิสลาม

ในสมัยเคาะลีฟะฮ์ อับูบักร رضي الله عنه ศาสนาอิสลามได้แผ่ขยายไปยังหัวเมืองต่างๆ โดยผ่านเส้นทางการพิชิตดินแดนที่สำคัญ ได้แก่ การพิชิตอิรัก ดินแดนอิรักนั้น มีอาณาเขตเชื่อมต่อกับอ่าวอาหรับ และมีแม่น้ำที่สำคัญ 2 สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำยูเฟรติส และแม่น้ำไทกริส ซึ่งเป็นแม่น้ำที่สำคัญ 2 สายไหลผ่าน ดินแดนอิรักในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้การปกครองของเปอร์เซีย ผู้ปกครองเปอร์เซียมีนามว่า ฮุรมุซ ใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงประชาชน ชาวเมืองบุซาไฟเป็นเทพเจ้า เมื่อเคาะลีฟะฮ์ อับูบักร رضي الله عنه ทราบข่าวเช่นนั้น ท่านจึงจัดส่งแม่ทัพคอลิด อิบนุวะลีด رضي الله عنه พร้อมด้วยกองทัพจำนวนหนึ่ง แม่ทัพคอลิด ได้นำทัพเดินทางไปพิชิตดินแดนแห่งนี้ ทำให้ประชาชนได้รับอิสรภาพ หลุดพ้นจากพันธนาการการถูกกดขี่ข่มเหงของผู้ปกครองแห่งเปอร์เซีย กระทั่งคอลิด อิบนุวะลีดเอาชนะต่อฮุรมุซ และกองกำลังของเขาในอิรักได้สำเร็จ ผลจากการดังกล่าวนี้เอง ส่งผลให้ประชาชนชาวอิรักต่างเลื่อมใสศรัทธาเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก

นอกเหนือจากการพิชิตดินแดนเปอร์เซียแล้ว ท่านเคาะลีฟะฮ์อับูบักร رضي الله عنه ดำเนินภารกิจในการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม เข้าพิชิตดินแดนชาม ซึ่งเมืองชามนั้นตั้งอยู่ทางตอนเหนือของคาบสมุทรอาหรับ (ปัจจุบันได้แยกออกเป็นประเทศต่าง ๆ คือ ซีเรีย เลบานอน จอร์แดนและปาเลสไตน์) ในขณะนั้นเมืองชามตกเป็นเมืองขึ้นของโรมัน คอลีฟะฮ์ อับูบักร رضي الله عنه ได้จัดส่งกองทัพมุสลิม โดยแบ่งออกเป็น 4 กอง ประกอบด้วยกองที่ 1 แม่ทัพอูบัยดะฮ์ อามิร อิบนุญรเราะฮ์ กองที่ 2 แม่ทัพยะซีด อิบนุอับดุลฮุฟยาน กองที่ 3 แม่ทัพซุฮเราะฮ์ อิบนุ หะสะนะฮ์ และกองที่ 4 แม่ทัพ อัมร อิบนุลฮัาศ

การต่อสู้ระหว่างแม่ทัพคอลิด อิบนุวะลีด رضي الله عنه พร้อมด้วยกองกำลังทหาร กับฝ่ายกองทัพโรมัน โดยการนำของแม่ทัพ เฮราคลีอุส ศีกสงครามระหว่าง 2 ฝ่ายได้สู้รบกันเป็นเวลา 3 เดือน การสู้รบก็ดำเนินต่อไปอย่างดุเดือดเนื่องจากยังไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเล็งพลัง มีการตะลุมบอนอย่างรุนแรง สงครามครั้งนี้มีชื่อว่า สงครามยรมุก เพราะเป็นการสู้รบที่เกิดขึ้นใกล้กับแม่น้ำยรมุก การสู้รบระหว่าง 2 ฝ่ายดำเนินไปเป็นเวลาหลายเดือน จนกระทั่งกองกำลังมุสลิมได้รับชัยชนะ ท่านเคาะลีฟะฮ์ อับูบักร رضي الله عنه พร้อมด้วยกองกำลังทหาร ก็สามารถยึดครองเมืองชามได้สำเร็จ ปลดปล่อยชาวเมืองให้ได้รับอิสรภาพและหลุดพ้นจากการถูกกดขี่และถูกคุกคามจากแม่ทัพเฮราคลีอุสแห่งโรมันไบแซนไทน์มาเป็นเวลาอันยาวนาน (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998: 103-105)

ข. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในสมัยนั้น

ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในสมัยเคาะลีฟะฮ์ อับูบักร رضي الله عنه จากการศึกษาเส้นทางการพิชิตดินแดนชามของกองกำลังทหารเคาะลีฟะฮ์อับูบักร رضي الله عنه กระทั่ง

ชาวเมืองได้รับอิสรภาพและหลุดพ้นจากพันธนาการการถูกกดขี่และถูกคุกคามมาเป็นเวลานานจากแม่ทัพเฮราคลิอัสแห่งโรมันไบแซนไทน์นั้น เนื่องจากชาวเมืองซามได้ประจักษ์ถึงความยุติธรรมและความเอื้ออารีของศาสนาอิสลามที่มีต่อมวลมนุษยชาติ เป็นศาสนาที่ประกาศต่อต้านการอธรรมอย่างชัดเจน ทำให้บรรดาชาวเมืองซามต่างหลั่งไหลเข้าสู่ศาสนาอิสลามอย่างต่อเนื่อง ดังกล่าวนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชาวเมืองซามหลังไหลเข้ารับอิสลามเพิ่มทวีคูณ เพราะชาวเมืองได้ประจักษ์ชัดถึงลักษณะอันโดดเด่นของอิสลาม ที่แผ่แผ่ความช่วยเหลือสงเคราะห์และคุ้มครองดูแลผู้ที่อ่อนแอและถูกกดขี่รังแก ดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับหลักแห่งการตะอวะฮ์ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และคุ้มครองดูแล (دعوة بالاعانة)

2.1.9.2 การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์ อุมร์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ

การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์ อุมร์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏอบ สามารถแบ่งรายละเอียดการนำเสนอได้ ดังนี้

ก. จำนวนผู้เข้ารับอิสลาม

หลังจากท่านเคาะลีฟะฮ์อับดุลอะซีซ เสียชีวิตแล้วภารกิจแห่งการตะอวะฮ์ก็ยังคงดำเนินสานต่อส่งผ่านท่านเคาะลีฟะฮ์อุมร์ อิบน์อัล-ค็อฏฏอบ นั่นคือ ภารกิจพิชิตดินแดนอิรักและเปอร์เซียต่อไป ท่านเคาะลีฟะฮ์ อุมร์ ได้จัดเตรียมกองกำลังทหารมุสลิมจำนวน 20,000 นาย เพื่อทำสงครามกับทหารเปอร์เซีย โดยการนำของแม่ทัพสะอัด อิบน์ อิบีวิกกีศ นำทัพมุ่งหน้าไปยังป้อมอัลกอดีซียะฮ์ ตั้งอยู่ใกล้เมืองกูพะฮ์ของอิรัก กองทัพมุสลิมก็เผชิญหน้ากับกองทัพเปอร์เซีย ซึ่งสนับสนุนด้วยกองพลกำลังช้างจำนวนมาก ภายใต้บัญชาการโดยแม่ทัพชื่อ รุสตูม เมื่อท่านสะอัด เผชิญหน้ากับกองทัพเปอร์เซีย ท่านสะอัดก็เปล่งถ้อยคำ “อัลลอฮ์อัครยิ่งใหญ่อัลลอฮ์ทรงยิ่งใหญ่”

ณ จุดนัดปะทะกันนั่นเองกองทัพมุสลิมโดยการนำของแม่ทัพสะอัดก็บุกโจมตีเข้าโจมตีกองกำลังทหารเปอร์เซีย ในการต่อสู้ครั้งนี้กองกำลังทหารมุสลิมมีจำนวนน้อยกว่า ประสบความพ่ายแพ้ แต่พวกเขาก็ยืนหยัดต่อสู้อย่างไม่ท้อถอย ในภาวะวิกฤติเช่นนั้นเอง กองกำลังมุสลิมจากประเทศซามโดยการนำทัพของเกาะฮอกอ อิบน์อัมร และอาซิม ก็เดินทางมาสมทบถึงทันท่วงที และได้เข้าสนธิกองกำลังสู้รบ ในที่สุดฝ่ายมุสลิมก็เข้าโจมตี ทำให้รุสตูม ผู้บัญชาการกองทัพเปอร์เซียและกองกำลังทหารจำนวนมากถูกสังหาร ส่วนที่เหลือก็หลบหนีไป ในที่สุดกองทัพมุสลิมได้รับชัยชนะ และในการศึกครั้งนี้ ฝ่ายกองกำลังทหารส่วนหนึ่งได้เสียชีวิตในการศึกครั้งนี้ ซึ่งหนึ่งในนั้นมีบุคคลสำคัญท่านหนึ่งเสียชีวิตคือ บุตรชายของนางคอนซาอ ซึ่งเป็นนักวิเอกรวมอยู่ด้วย เมื่อนางได้รับข่าวจากเหตุการณ์ครั้งนี้ นางกล่าวว่า “มวลการสรรเสริญเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ผู้ทรงประทานเกียรติคุณแก่ฉัน โดยให้ลูกชายผู้เป็นที่รักยิ่งของฉันได้ตายชะฮีดในสงครามครั้งนี้”

หลังจากนั้นท่านเคาะลีฟะฮ์อุมร์ رضي الله عنه ได้แต่งตั้ง อัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه นำทัพในฐานะแม่ทัพปฏิบัติการรุกคืบนำกองกำลังทหารมุ่งหน้าสู่กรุงเยรูซาเล็มเพื่อพิชิตดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ เมื่อกองทัพมุสลิมโดยการนำของแม่ทัพอัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه ท่านได้ใช้มาตรการ 4 เดือนในการปิดล้อมเมืองนี้และเข้ายึดครองพื้นที่ได้ทั้งหมด จนกระทั่งชาวเมืองรู้สึกเบื่อหน่ายและโกรธเคืองต่อผู้ปกครองที่มีนามว่าเฮราคลีอัส จักรพรรดิแห่งโรมันที่ไม่ยอมส่งเสบียงมาให้ ทำให้ชาวเมืองเยรูซาเล็มถอดใจยอมจำนนต่อกองทัพมุสลิม แต่ชาวเมืองเยรูซาเล็มได้วางเงื่อนไขว่า เคาะลีฟะฮ์อุมร์ رضي الله عنه จะต้องมารับกัญญาเมืองด้วยตนเอง หลังจากนั้นท่านเคาะลีฟะฮ์อุมร์ رضي الله عنه ก็ได้รับหนังสือแจ้งจากแม่ทัพอัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه เมื่อหนังสือมาถึงเคาะลีฟะฮ์อุมร์ رضي الله عنه ท่านจึงตอบตกลง และก็เดินทางไปยังกรุงเยรูซาเล็มเพื่อรับกัญญาเมือง ท่านได้เดินทางมาถึงกรุงเยรูซาเล็มในต้นปี ฮ.ศ. 15 ตรงกับ ค.ศ. 635 ท่านก็รับกัญญาเมืองและได้ประกาศให้สัญญาแก่ประชาคมว่า จะปฏิบัติกับทุกคนด้วยความยุติธรรม ความเที่ยงธรรม และเมตตาธรรมบนพื้นฐานแห่งหลักคุณธรรมเป็นสำคัญ

หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจยึดอิรักและพิชิตกรุงเยรูซาเล็มได้แล้ว แม่ทัพอัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه มีความต้องการที่จะเดินทางไปพิชิตอียิปต์อันเป็นเป้าหมายต่อไป ซึ่งขณะนั้นอียิปต์ปกครองโดย มูเกากิส แห่งอาณาจักรโรมัน แม่ทัพอัมรฺจึงขออนุญาตจากท่านเคาะลีฟะฮ์ อุมร์ رضي الله عنه ก็ในภารกิจพิชิตอียิปต์ครั้งนี้ ในที่สุดแม่ทัพอัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه ก็ได้รับอนุญาตให้นำกองทัพมุสลิมเดินทางออกจากปาเลสไตน์ มุ่งหน้าไปยังดินแดนอียิปต์ โดยพิชิตหัวเมืองต่าง ๆ ที่ตัดผ่าน ในเส้นทางมุ่งสู่อียิปต์นั้น แม่ทัพอัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه ได้รับความสนใจและต้อนรับจากชาวอียิปต์เป็นอย่างดีถึงกิตติศัพท์ของอัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه และกองทัพที่มีความเมตตาธรรมและเอื้ออารี ในช่วงเวลาที่โรมันเข้าปกครองอียิปต์นั้นประชาชนถูกกดขี่ข่มเหงถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างที่สุด ทำให้ชาวอียิปต์มีความเกลียดชังคั่งแค้นผู้ปกครองแห่งโรมันเป็นอย่างนัก

แม่ทัพอัมรฺ อิบดุลอาศ رضي الله عنه ได้นำทัพบุกเข้าไปถึงป้อมปราการเมืองของอียิปต์ และใช้เวลา 2 เดือน ในการปิดล้อมเมืองจึงสามารถยึดครองได้ หลังจากนั้นท่านก็มุ่งหน้าต่อไปยังเมืองอเล็กซานเดรีย เพื่อพิชิตดินแดนแห่งนั้น และก็สามารถยึดครองได้ ในที่สุดชาวอียิปต์จำนวนมากต่างหลั่งไหลเข้ารับอิสลาม ส่วนชาวอียิปต์ที่ยังไม่เปลี่ยนศาสนา พวกเขาก็ยังคงนับถือศาสนาคริสต์เช่นเดิม แต่ก็มีเสรีภาพและได้รับสิทธิคุ้มครอง แต่พวกเขาต้องจ่ายภาษีส่วนบุคคลให้แก่รัฐซึ่งปกครองโดยผู้ปกครองมุสลิม เพื่อเป็นหลักประกันแก่พวกเขาให้ปลอดภัยจากการถูกเบียดเบียนจากผู้อื่น กระทั่งชาวอียิปต์ทุกศาสนาทุกความเชื่อได้ใช้ชีวิตอยู่ในดินแดนแห่งนี้ด้วยความผาสุกและสันติภายใต้การปกครองของผู้นำมุสลิมนั่นเอง (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998: 110-115)

ข. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในสมัยนั้น

จากการศึกษาการแผ่ขยายของอิสลามในสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัยร อิบน์ ค็อฎฎ็อบ رضي الله عنه ผู้วิจัยพบว่า การแผ่ขยายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ นั้นสะท้อนให้เห็นว่า อิสลามนั้นเป็นศาสนาที่ต่อต้านความอยุติธรรม ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเมื่ออิสลามได้เข้าไปพิชิตดินแดนใดแล้ว อิสลามก็หยิบยื่นเสรีภาพในการนับถือศาสนาให้แก่พวกเขาโดยให้หลักประกันและคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พวกเขาเช่นกัน แม้ว่าในห้วงเวลานั้นพวกเขาจะยังไม่เข้ารับอิสลามก็ตาม แต่เป็นการสะท้อนให้พวกเขาได้ประจักษ์ถึงหลักคำสอนที่บริสุทธิ์ของศาสนาอิสลาม ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับหลักแห่งการตะอวะฮ์ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และคุ้มครองดูแล (معاونة بالعدل)

2.1.9.3 การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์ อุษมาน อิบน์อัฟฟาน رضي الله عنه

การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์ อุษมาน อิบน์อัฟฟาน رضي الله عنه สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ก. จำนวนผู้เข้ารับอิสลาม

ในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุษมาน อิบน์อัฟฟาน رضي الله عنه ท่านยังคงสานต่อภารกิจแห่งการตะอวะฮ์ศาสนาอิสลามโดยการพิชิตดินแดนต่าง ๆ ที่สำคัญ หลังจากที่เคาะลีฟะฮ์อุมัยร رضي الله عنه ถึงแก่กรรมลง ปรากฏว่าชาวเปอร์เซียบางส่วนได้สร้างสถานการณ์ก่อความไม่สงบให้เกิดขึ้นทำให้เคาะลีฟะฮ์อุษมาน رضي الله عنه ได้แต่งตั้ง अबดุลลอฮ์ อิบน์ อามิร رضي الله عنه ให้เป็นผู้ครองเมืองบัสเราะฮ์ และดินแดนเปอร์เซีย เพื่อควบคุมสถานการณ์ระงับความสงบได้กลับคืนสู่ภาวะปกติ และรุกคืบเข้าไปพิชิต เมืองสิญีสถาน เมืองครอซาน และอัฟกานิสถาน ทำให้อาณาจักรเปอร์เซีย กลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอิสลามในเวลาต่อมา

เมื่อพิชิตดินแดนเปอร์เซียและหัวเมืองที่รายล้อมใกล้เคียงได้แล้ว เคาะลีฟะฮ์อุษมาน رضي الله عنه ได้แต่งตั้ง ผู้ปกครองทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกา และเป็นแม่ทัพคนสำคัญในการแผ่ขยายดินแดนและเมืองต่างๆในแถบแอฟริกา แม่ทัพผู้นี้มีนามว่า अबดุลลอฮ์ อิบน์ สะอัด อิบน์ อิบีสะเราะฮ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพิชิตดินแดนต่าง ๆ ในแถบนั้น ท่านแม่ทัพ अबดุลลอฮ์ อิบน์ สะอัด นำทัพออกเดินทางเลียบชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ลัดเลียบจนถึงชายฝั่งทะเลประเทศตูนิเซียและสามารถเข้ายึดครองหัวเมืองที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนได้ทั้งหมด ในที่สุดทำให้ดินแดนแถบนี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอิสลาม

หลังจากยึดครองและพิชิตตอนเหนือของแอฟริกาได้แล้ว ท่านเคาะลีฟะฮ์อุษมาน رضي الله عنه มีความมุ่งมั่นที่จะพิชิตอาณาจักรโรมันตะวันตกคือ ดินแดนซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศตุรกีในปัจจุบันในที่สุด ผู้ปกครองเมืองขามโดยการนำของมูอาเวียฮ์ อิบน์ อิบีศุฟยาน رضي الله عنه ได้นำทัพบุรุกคืบขึ้นไปทางทิศเหนือ และสามารถพิชิตดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมันได้ นอกเหนือจากการ

พิชิตหัวเมืองแล้ว ท่านเคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه มีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในการเผยแผ่อิสลามโดยวิธีการตะวะฮ์ด้วยอัลกุรอาน ทั้งนี้เนื่องจากอิสลามได้แผ่ขยายออกไปยังภูมิภาคและดินแดนต่างๆ ทำให้มีผู้คนเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอิสลามจำนวนมาก รวมถึงการออกเดินทางของบรรดาเศาะหาบะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัดไปใช้ชีวิตตามหัวเมืองภายนอกต่าง ๆ ซึ่งแน่นอนบรรดาเศาะหาบะฮ์เหล่านั้นก็ต้องพบกับชนต่างศาสนิกที่ต่างสำเนียงทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างแน่นอน ซึ่งท่านอุมมาน อิบน์อัฟฟาน رضي الله عنه เกรงว่าการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานของชาวเมืองนั้นจะทำให้เกิดสำเนียงที่แตกต่างกัน อันจะก่อให้เกิดการแตกแยกกันขึ้นในหมู่ประชาคมมุสลิม ในที่สุดเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์อัฟฟาน رضي الله عنه ไข้ให้เซต อิบน์ซาบิต رضي الله عنه ดำเนินการตรวจสอบคัมภีร์อัลกุรอาน ในยุคสมัยที่เคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه เคยใช้ให้นำมาตัดลอกใหม่ และให้รวมเป็นเล่มเดียวกัน เพื่อแจกจ่ายไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เช่น อียิปต์ ชาม บัศเราะฮ์ กุฟะฮ์ มัคกะฮ์ และเก็บไว้ในเมืองมะดีนะฮ์ 1 เล่ม ดังนั้น ผลจากข้อตำราของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه นั้น ทำให้ประชาคมมุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบันอ่านคัมภีร์อัลกุรอานในแบบเดียวกันได้ (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998: 121-124)

ข. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในสมัยนั้น

จากการศึกษาการแผ่ขยายของศาสนาอิสลามในสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه ผู้วิจัยพบว่า การแผ่ขยายของอิสลามไปยังภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะทางอาณาจักรเปอร์เซีย ทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกาและขยายเข้าไปในอาณาจักรโรมันตะวันตกนั้นสะท้อนให้เห็นว่าศาสนาอิสลามนั้นได้แผ่ขยายออกไปบนพื้นฐานของการให้หลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยจากการถูกคุกคามและเผด็จการจากผู้ปกครองที่อธรรม ดังนั้นอิสลามจึงเข้าไปพิชิตดินแดนเหล่านั้นเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสุขสงบ ยุติธรรมและผดุงความสันติให้แก่ชาวเมืองนั้นๆ แม้ว่าพวกเขาจะยังไม่เข้ารับอิสลามก็ตาม แต่เหนือสิ่งอื่นใดพวกเขาได้รับอิสรภาพเป็นเสรีชน ดังนั้นการตะวะฮ์ในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه นั้นสอดคล้องกับหลักแห่งการตะวะฮ์ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์และคุ้มครองดูแลผู้ที่ถูกอธรรม (ادعوا بالعدل) ادعوا بالعدل

2.1.9.4 การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์อะลี อิบน์ อับีฏอลิบ رضي الله عنه

ในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อะลี رضي الله عنه สถานการณ์ความขัดแย้งได้ทวีความรุนแรงขึ้น ผลสืบเนื่องจากภายหลังที่เคาะลีฟะฮ์อุมมาน رضي الله عنه ถูกสังหาร ทำให้คนในตระกูลอุมัยยะฮ์ รวมถึงบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ ท่านสุเบร อิบน์ เอาวาม ท่านฎ็อลหะฮ์ อิบน์ อุบัยดิลลาฮ์ ท่านมุอาวียะฮ์ อิบน์ อับีสุฟยาน ท่านอัมร อิบน์ลฮัศและประชาคมมุสลิมในประเทศชาม ไม่ยอมให้สตัยาบันกับ

ท่านอะลี عليه السلام ให้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ เนื่องจากคนในตระกูลอุมัยยะฮ์ มีความโกรธเคือง และโจมตีท่านอะลี عليه السلام ที่ละเลย ไม่ดำเนินการติดตามหาเมื่อสังหารเคาะลีฟะฮ์ซุขมาน عليه السلام ให้นำตัวมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทำให้ชาวเมืองชามบางส่วน เห็นด้วยและสนับสนุนตามคำเรียกร้องของคนในตระกูลอุมัยยะฮ์ ในที่สุดเคาะลีฟะฮ์อะลี عليه السلام ก็ได้ย้ายที่ทำการจากเมืองมะดีนะฮ์ ไปประจำการอยู่ ณ เมืองกูฟะฮ์ ประเทศอิรัก (Sulaiman Ibn Abdullah, 1998: 133)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับภารกิจแห่งการตะอวะฮ์ในสมัยเคาะลีฟะฮ์อะลี عليه السلام พบว่า ในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อะลี عليه السلام นั้นท่านต้องเผชิญกับปัญหาในมิติต่าง ๆ ที่คุกคามอยู่ตลอดเวลา เช่น ปัญหาทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความสั่นคลอนและทำให้เกิดภาวะวิกฤตในการปกครองและการเผยแผ่อิสลามไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการช่วงชิงอำนาจในการปกครองระหว่างท่านเคาะลีฟะฮ์อะลี عليه السلام กับท่านมูอาวิยะฮ์ อิบน์ อับดุลฮาน รวมถึงปัญหาที่เคาะลีฟะฮ์อะลี عليه السلام ไม่สามารถจับกุมเมื่อสังหารเคาะลีฟะฮ์ซุขมาน عليه السلام ได้ ทำให้คนในตระกูลอุมัยยะฮ์ซึ่งเป็นญาติเคาะลีฟะฮ์ซุขมาน عليه السلام มีความโกรธเคืองต่อท่านอะลี عليه السلام เป็นอย่างมาก ถึงขนาดไม่ยอมให้สัตยาบัน ท่านอะลี عليه السلام ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ รวมถึงเกิดปัญหาสงครามในสมรภูมิต่าง ๆ ที่คุกคามเสถียรภาพการปกครอง และการเผยแผ่อิสลามของท่านเคาะลีฟะฮ์อะลี عليه السلام เช่น สมรภูมิอิฐ สมรภูมิชิฟฟิน และกรณีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการการตัดสินข้อพิพาทระหว่างท่านอะลี عليه السلام กับท่านมูอาวิยะฮ์ عليه السلام เป็นต้น

2.1.9.5 การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัร อิบน์ अबดุล อะซีซ عليه السلام

การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัร อิบน์ अबดุล อะซีซ عليه السلام สามารถแบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกได้ ดังนี้

ก. จำนวนผู้เข้ารับอิสลาม

ในระหว่าง ปี ค.ศ. 717-720 (ฮ.ศ. 99-101) ท่านอุมัร อิบน์ अबดุลอะซีซ عليه السلام ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ระหว่างปี นับว่าเป็นเคาะลีฟะฮ์ที่มีคุณลักษณะที่มีความนอบน้อมถ่อมตน ประกอบด้วยไหวพริบปฏิภาณเฉียบคม มีคุณสมบัติแห่งความซื่อสัตย์สุจริตจนเป็นที่ยอมรับของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ และเป็นเคาะลีฟะฮ์ที่มีความโดดเด่นในการนำหลักคุณธรรมนำการปกครองภายหลังยุคสมัยเคาะลีฟะฮ์ อรรอซิดนทั้งสี่ท่านซึ่งเป็นยุคที่ประเสริฐสุดได้สิ้นสุดลง

หลังจากท่านอุมัร อิบน์ अबดุลอะซีซ عليه السلام ได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งผู้ปกครองแล้ว ท่านได้ดำเนินการกิจแห่งการปฏิรูปสังคม เพื่อรังสรรค์สังคมให้เกิดความเที่ยงธรรมและความยุติธรรม จนเกิดปรากฏการณ์คลื่นผู้คนไหลบ่าสู่อิสลาม เนื่องจากนโยบายการปกครองทรงความเที่ยงธรรมของ

ท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه ซึ่งนโยบายดังกล่าวไม่ได้ส่งผ่านเพียงแค่ประชาคมมุสลิมเท่านั้น หากแต่ชนต่างศาสนิกก็ประจักษ์เป็นรูปธรรม ทำให้ประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองของท่านได้ประจักษ์ถึงผลงานเชิงประจักษ์และโดดเด่นที่ท่านได้ทุ่มเทอย่างจริงจังเพื่อบริหารรัฐและสร้างสงบสุขอยู่ดีกินดีให้แก่ประชาชน ส่งผลให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก ปรากฏการณ์ที่ผู้คนเข้ารับอิสลามนั้น ตลอดช่วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์นั้นยากที่จะหาสมัยใดมาเทียบเคียงได้เลย ในสมัยการปกครองของท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه คำสอนอิสลามจากภาคทฤษฎีได้นำสู่ภาคปฏิบัติอย่างชัดเจน ทำให้เกิดปรากฏการณ์สำคัญให้กับดินแดนหลากหลายพื้นที่ ที่มุสลิมได้อพยพเข้าไปและไปตั้งถิ่นฐานและครอบครองพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ชนต่างศาสนิกที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนมุสลิมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ก่อให้เกิดการหล่อหลอมทางความคิดและความประทับใจในหลักการของศาสนาอิสลาม กระทั่งเข้ารับอิสลามในเวลาต่อมา

ท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه ทุ่มเทความเพียรพยายามในการเผยแผ่อิสลามโดยไม่ได้จำกัดเพียงแค่สร้างสังคมแห่งเสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรม และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่มีใจมุสลิมในพื้นที่เท่านั้น แต่ท่านยังมีนโยบายในการเผยแผ่อิสลามโดยการส่งสาส์นไปยังดินแดนต่าง ๆ ในดินแดนอันไกลโพ้นที่อยู่นอกเหนือจากอาณาจักรอิสลาม เช่นการที่ท่านได้ส่งสาส์นไปยังผู้ปกครองหัวเมืองสำคัญต่าง ๆ ของอินเดียจำนวน 7 คน เพื่อเชิญชวนผู้ปกครองหัวเมืองดังกล่าวเข้ารับอิสลาม ซึ่งบรรดาผู้ปกครองเหล่านั้น เมื่อได้รับคำเชิญแล้ว ก็ได้ตอบรับคำเชิญเข้ารับอิสลาม และได้เปลี่ยนชื่อของตัวเองมาเป็นชื่อภาษาอาหรับ

นอกจากนั้นท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ ได้ส่งสาส์นพร้อมนักเผยแผ่สู่เผ่าเบอร์เบอร์ในแอฟริกาเหนือเพื่อเชิญชวนพวกเขาเข้าสู่ศาสนาอิสลาม ในที่สุดผู้คนจำนวนมากในดินแดนแห่งนี้ได้ตอบรับคำเชิญดังกล่าวและส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์อันยิ่งใหญ่ในแอฟริกาเหนือจากการที่ประชาชนในดินแดนดังกล่าวได้เข้ารับอิสลาม ทำให้มุสลิมกลายเป็นประชากรส่วนใหญ่ในแอฟริกาเหนือมาจนถึงวันนี้ และท่านยังได้ส่งสาส์นพร้อมนักเผยแผ่ไปยังดินแดนเอเชียกลาง เพื่อเผยแผ่อิสลาม หลังจากนั้นผู้คนในเอเชียกลางจำนวนมากต่างทยอยเข้ารับอิสลาม (Mohammad Abu Zahrah, 1992: 212-213)

ข. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในสมัยนั้น

เนื่องจากการดำเนินนโยบายให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา การนำเสนออิสลามทั้งทฤษฎีและปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ทำให้ชนต่างศาสนิกเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมากและบุคคลเหล่านี้ก็เริ่มมีส่วนร่วมในการเข้ามามีบทบาทในการร่วมสร้างความเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาสังคมอิสลามในเวลาต่อมา ทำให้ภารกิจและนโยบายที่ยิ่งใหญ่นี้ถูกจุดประกายขึ้นมาในสมัยของท่านอุมร์ อิบน์ अब

ดูลอะซีซ رضي الله عنه จนก่อเกิดขบวนการสายลมแห่งศรัทธา มีผู้เข้ารับอิสลามจำนวนมาก ท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه ทำหน้าที่ในฐานะตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ ทำการบริหารรัฐและปกครองโดยยึดรูปแบบการปกครองของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมร์ อิบน์ อัล-ค็อฏฏ็อบ رضي الله عنه มาเป็นต้นแบบ ท่านทำหน้าที่ดูแลประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน โดยให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่พวกเขา ทำให้การปกครองและการขับเคลื่อนนโยบายการดูแลประชาชนของท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซได้รับความชื่นชอบจากประชาคมทั่วราชอาณาจักร ทั้งชาวมุสลิมและชนต่างศาสนิก จนกระทั่งถูกขนานนามว่าเป็นหนึ่งในอัล-เคาะลีฟะฮ์ อัล-รอชิดูน คนที่ 5

ในยุคสมัยการปกครองของท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه ยังแสดงให้เห็นอีกว่า ผลแห่งการแผ่ขยายดินแดนอิสลามในยุคสมัยของท่านนั้น มีผู้คนที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลาม โดยผ่านนโยบายและแผนงานที่ยุติธรรมของท่าน เนื่องจากประชาชนเกิดความประทับใจในการเป็นผู้นำการปกครองรัฐของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมร์ กระทั่งยอมจำนนเข้ารับอิสลาม ยิ่งในยุคหลัง ๆ นี้เราจะพบว่า อิสลามมีการพิชิตและขยายดินแดนน้อยมาก แต่ยุทธวิธีการส่งผ่านอิสลามไปยังชนชาติอื่นๆที่ห่างไกลออกไปเช่นผู้คนในหมู่เกาะมาเลย์ และในอินโดนีเซียนั้นไม่ได้ผ่านการใช้กองทัพมุสลิมอย่างใดเลย แต่การที่อิสลามได้เข้าสู่ภูมิภาคดังกล่าวนั้น ผลจากการส่งผ่านในแบบอย่างที่ดีงาม ความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาธรรม ความเอื้ออารีและความยุติธรรมของเหล่าพ่อค้ามุสลิมเป็นประการสำคัญ ดังนั้น การปกครองที่คงไว้ซึ่งคุณลักษณะแห่งความเที่ยงธรรมของท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซนั้นส่งผลให้ศาสนาอิสลามไหลบ่าเข้าสู่ภูมิภาคต่างๆของโลก ทำให้ผู้คนต่างทยอยเข้ารับอิสลามจนถึงทุกวันนี้ (Mohammad Abu Zahrah, 1992: 218)

ค. นโยบายของเคาะลีฟะฮ์อุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه ในการดูแลมุสลิม

การหลังไหลของผู้คนในการเข้ารับอิสลามในพื้นที่ต่างๆในสมัยของท่านเคาะลีฟะฮ์อุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซนั้น ทำให้กองคลังของรัฐขาดภาชีรัชูปการ ซึ่งเป็นภาชีรายหัวของชนต่างศาสนิกที่จะต้องจ่ายให้รัฐอิสลาม เมื่อเกิดภาวะวิกฤติทางกองคลัง ทำให้ชนชั้นปกครองที่มีอำนาจไม่พึงพอใจในการบริหารจัดการของเคาะลีฟะฮ์อุมร์ เพราะพวกเขาเกรงว่า เงินกองคลังของรัฐจะหมด แต่ท่านเคาะลีฟะฮ์อุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه ได้ตอบกับพวกเขาว่า “ข้าพเจ้าจะยินดีมากหากชนต่างศาสนิกทั้งหมดเข้ารับอิสลาม (จนคลังสาธารณะไม่มีเงิน) แล้วพวกท่านกับข้าพเจ้าต้องไปไถพรวนดินกันเพื่อยังชีพ ข้าพเจ้าก็ยินดีเป็นที่สุด”

จากการศึกษารูปแบบและวิธีการตะวะฮ์ฮ์ของท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه นั้น ผู้วิจัย พบว่า รูปแบบการทำให้คลื่นมหาชนไหลเข้าสู่อิสลามในสมัยการปกครองของท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه นั้นท่านมีวิธีการโน้มน้าวทำให้หัวใจของคนเหล่านั้นโน้มน้อมเอียงมาสู่อิสลามเองและ

ท่านไม่มีการบังคับฝืนใจใครให้หันมารับอิสลาม รูปแบบที่อุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه นำมาใช้ นั้นเรียกในภาษาสมัยใหม่ว่า “Islamization” หมายถึงการทำให้เป็นอิสลาม นั่นคือการแปรรูปอิสลามจากภาคทฤษฎีสู่สนามปฏิบัติการจริงได้ เนื่องด้วยหลักแห่งความยุติธรรมและเมตตาธรรมของอิสลาม นั้นเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้และสะท้อนออกมาในชีวิตจริง จนทำให้ผู้คนต่างศาสนิก มองอิสลามอย่างประจักษ์ชัดในฐานะสัจธรรมแห่งชีวิต

บรรดานักประวัติศาสตร์มองว่า ท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه เป็นเคาะลีฟะฮ์ นักปกครอง และนักเผยแผ่ที่ชาญฉลาด แม้งานตะวะฮ์ในยุคสมัยของท่านจะได้รับความสำเร็จในระดับหนึ่งก็ตาม แต่ท่านยังได้ปฏิบัติและสื่อให้คนรุ่นต่อไปประจักษ์ชัดอีกว่า การที่อิสลามเข้าสู่อ้อมกอดของชนต่างศาสนิกได้นั้น มีปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ การทำให้อิสลามมีชีวิต จนกระทั่งทำให้ชนต่างศาสนิกประจักษ์แจ้งถึงความยุติธรรมและความเมตตาธรรมของอิสลาม (Mohammad Abu Zahrah, 1992: 222-223)

จากการศึกษาการเข้ารับอิสลามของคลื่นมหาชนชนต่างศาสนิกที่ไหลบ่าสู่สายธารของอิสลามในยุคสมัยของท่านอุมร์ อิบน์ अबดุลอะซีซ رضي الله عنه นั้น ผู้วิจัยพบว่า สอดคล้องกับหลักแห่งการตะวะฮ์ในรูปแบบทั้งสี่ประการอย่างครบถ้วน นั่นคือ ตะวะฮ์ด้วยคำพูดหรืองานประพันธ์และงานเขียน (دعوة بالملقاة) ตะวะฮ์ด้วยบริบทสถานการณ์หรือเชิงประจักษ์ (دعوة بالحال) ตะวะฮ์ด้วยการสงเคราะห์ (دعوة بالإغاثة) และตะวะฮ์ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี (دعوة بالقدوة)

2.1.9.6 การแผ่ขยายและการเข้ารับอิสลามในยุคสมัยของราชวงศ์บะนีอุมัยยะฮ์

ยุคสมัยอุมัยยะฮ์ถือเป็นยุคกลางของสะลัฟ ดำรงอยู่ในช่วงสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ อรรอซีดีนทั้งสี่ ท่านมูอาวียะฮ์ อิบน์ อบีสุฟยาน رضي الله عنه เป็นผู้ปกครองท่านแรกของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ที่ก้าวขึ้นเป็นผู้ปกครอง บริหารกิจการบ้านเมืองและดำเนินนโยบายการพิชิตดินแดนแผ่ขยายอาณาจักรอิสลามไปยังหัวเมืองต่าง ๆ

จากการศึกษากิจแห่งการเผยแผ่อิสลามของราชวงศ์บะนีอุมัยยะฮ์นั้น ดำเนินการ โดยผ่านเส้นทางการพิชิตดินแดนและอื่น ๆ ผู้วิจัยพบว่า ในสมัยการปกครองของมูอาวียะฮ์ อิบน์ อบีสุฟยาน رضي الله عنه นั้นอิสลามได้แผ่ขยายออกไปอย่างวงกว้าง จนกลายเป็นอาณาจักรอิสลาม อันเป็นที่เกรงขามของอริราชศัตรู ส่งผลให้มีผู้สนับสนุนในภารกิจของท่านมากขึ้น

ราชวงศ์บะนีอุมัยยะฮ์ได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 41-132 (ค. ศ. 661-750) มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองทั้งหมด 14 ท่าน ครอบคลุมอาณาเขตการปกครอง 3 ทวีป คือ

- (1) ทวีปเอเชียแผ่ขยายไปถึงเมืองจีน และเมืองกาบูล
- (2) ทวีปยุโรปแผ่ขยายไปถึงประเทศสเปนในปัจจุบัน

(3) ทวีปแอฟริกาแผ่ขยายไปถึงประเทศที่ติดอยู่กับแถบทะเลแอตแลนติก

ในสมัยการปกครองของ มุอาวียะฮฺ อิบน์ อับดุลมุลก์ กงทัพของมุสลิมได้แผ่ขยายดินแดนออกไปยังภูมิภาคต่างๆของโลก โดยเฉพาะในทวีปเอเชีย จนเกือบจะถึงตะเข็บพรมแดนของประเทศปากีสถาน ทำให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความกระตือรือร้นไม่ยอมอ่อนน้อมต่อมุสลิม อีกทั้งยังคงเคารพบูชาไฟ และรูปเจีวิดต่อไป

โดยเหตุนี้ มุอาวียะฮฺจึงได้ออกคำสั่งให้ปฏิบัติการปราบปรามกลุ่มชนเหล่านี้ เพื่อให้พวกเขาอยู่ในความสงบภายใต้การปกครองของมุสลิม และมุอาวียะฮฺได้จัดส่ง อับดุลลอฮฺ อิบน์ เซอวาร์นำทัพมุ่งหน้าไปพิชิตรัฐสินธ์ (ปากีสถานในปัจจุบัน) ได้สำเร็จ และทำการบูรณะปรับปรุงเมืองนี้ให้เป็นเมืองที่ปกครองโดยผู้นำมุสลิม หลังจากนั้นก็อัยส อิบน์ อัล ฮัยษัม ได้เดินทางไปพิชิตเมืองคูรอซาน ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคตะวันออก ตามคำรับสั่งของมุอาวียะฮฺ โดยนำทัพบุกเข้าไปในอัฟกานิสถาน เพื่อยึดครองเมือง บัลค และได้ทำการก่อสร้างมัสยิดขึ้นมา ต่อจากนั้น มุอาวียะฮฺ ได้ส่งอับดุลลอฮฺ อิบน์ ฮาซิม เป็นผู้นำทัพเดินทางไปพิชิตเมืองเฮราตและเมืองอื่นๆอีกด้วย เช่นเมืองบูกอรอและสะมัรกอนด (Ahmad shalabi 1984: 1/18-19)

ในสมัยการปกครองของมุอาวียะฮฺ ผู้วิจัยสามารถจำแนกขั้นตอนการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกออกเป็นประเด็น ดังนี้

ก. จำนวนผู้เข้ารับอิสลาม

สมัยการปกครองของมุอาวียะฮฺ ในปี ฮ.ศ. 50 (ค.ศ. 670) ท่านได้จัดส่งกำลังทหารไปให้กับอุกบะฮฺ อิบน์ นาเฟียฮฺ ผู้ปกครองเมืองบรัเกะฮฺ จำนวน 10,000 คน เพื่อทำการพิชิตแอฟริกาตะวันตก อุกบะฮฺจึงนำกองกำลังทหารของมุสลิมเข้าไปในดินแดนดังกล่าว กระทั่งสามารถพิชิตดินแดนส่วนนั้นได้ แผ่ขยายเข้าไปจนถึงตูนิเซียในปัจจุบัน ส่งผลให้พวกเบอร์เบอร์จำนวนหนึ่งได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ถึงอย่างไรก็ตาม หลังจากที่พิชิตแอฟริกาแล้วบรรดามุสลิมก็ต้องประสบกับอุปสรรคบางประการ เนื่องจากดินแดนแห่งนี้พันพทางภูมิศาสตร์ของแอฟริกาเป็นภูเขา สลับซับซ้อน จึงทำให้พวกเบอร์เบอร์ซ่อนตัวอยู่แถบหุบเขาเพื่อชุมนุมโจมตีกองกำลังทหารของมุสลิมได้ โดยเหตุนี้เองการพิชิตแอฟริกาจึงต้องใช้เวลามากกว่า 60 ปีกว่าจะเสร็จสิ้นสมบูรณ์

เมื่ออุกบะฮฺได้พิชิตแอฟริกาและสามารถเอาชนะพวกเบอร์เบอร์ได้แล้ว ท่านจึงได้นำทัพมุ่งหน้าลงไปทางตอนใต้ของตูนิเซีย ณ ที่นั่นเอง ในปี ฮ.ศ. 55 ท่านได้ดำเนินการก่อสร้างสถาปนาเมืองก็อรรอวานขึ้นมา ซึ่งถือว่าเมืองแห่งนี้เป็นเมืองแห่งแรกที่มุสลิมได้จัดสร้างขึ้นในทวีปแอฟริกา โดยใช้เวลาในการก่อสร้างเมืองเป็นเวลา 5 ปี จึงเสร็จเรียบร้อย ต่อมาก็ดำเนินการก่อสร้างมัสยิดกลางขึ้นมา ซึ่งถือได้ว่ามัสยิดที่มีความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของโลกอิสลาม ส่งผลให้เมืองแห่งนี้กลายเป็นจุดศูนย์กลางในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามในภาคพื้นตะวันตกของทวีปแอฟริกา

หลังจากที่อิสลามได้แผ่ขยายตัวเข้าสู่ดินแดนแอฟริกาตะวันตกและมีเมืองกือยรอรานเป็นศูนย์กลางใหญ่แล้ว ทำให้มีผู้คนผู้สนใจอิสลามด้วยหลักคำสอนที่ผดุงความยุติธรรมให้ความช่วยเหลือมนุษยชาติทุกคนโดยไม่มีเส้นแบ่งทางเชื้อชาติ ศาสนาและความเชื่อใดๆ ส่งผลให้มีผู้คนหลังไหลเข้ามารับอิสลามจำนวนมาก ต่อมาในปี ค.ศ. 710 ศาสนาอิสลามก็เริ่มแผ่ขยายเข้าสู่ดินแดนอันดาลุส(สเปน) โดยการนำทัพของฎอริก อิบนูซียาด พร้อมด้วยกำลังพลจำนวน 7,000 นาย มุ่งหน้าไปยังอันดาลุส(สเปน) ด้วยความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของแม่ทัพฎอริก อิบนูซียาดนั่นเอง ท่านได้นำกองกำลังทหารมุสลิมมุ่งหน้าไปยังอันดาลุส(สเปน) โดยใช้เรือในการเดินทางข้ามช่องแคบยิบรอลตาร์ ข้าราชการความเคลื่อนไหวในการยกทัพของกองทัพมุสลิมไปยังสเปนของทหารมุสลิมในครั้งนี้ถึงกษัตริย์กษัตริย์รีออดเดอริกแห่งอันดาลุส(สเปน) พระองค์จึงไม่รอช้า ทรงบัญชาให้ทหารของพระองค์ยกทัพมาสกัดกั้นสู้รบกับกองกำลังทหารมุสลิม กระทั่งเกิดการสู้รบขึ้นระหว่างทั้งสองฝ่ายทางตอนใต้ของอันดาลุส(สเปน) เป็นการสู้รบอย่างดุเดือดซึ่งเกิดขึ้นในวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 711 ส่งผลให้ฝ่ายมุสลิมได้รับชัยชนะ และในการศึกครั้งนี้กษัตริย์รีออดเดอริกได้สิ้นพระชนม์ หลังจากเสร็จสิ้นการสู้รบแล้วในเดือน ตุลาคม ค.ศ. 711 ฎอริก อิบนูซียาด ก็เดินทางไปยังเมืองคอร์โดวา (Cordova) ในที่สุดเมืองคอร์โดวาและโทเลโด (Toledo) ก็อยู่ภายใต้การปกครองของมุสลิมในเวลาต่อมา (Ibrahim Ahmed Aladawi 1995: 232-237)

ข. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามในยุคสมัยของราชวงศ์อุมัยยะฮ์

จากการศึกษาแนวทางการตะอวะฮ์ในยุคสมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ผู้วิจัยพบว่า การตะอวะฮ์ในสมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างใหญ่หลวงซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 3 ทวีป แม้ว่า การขยายตัวและการเผยแผ่อิสลามสู่ผู้คนในภาคพื้นดังกล่าว จะทำให้พวกเขาเข้ารับอิสลามด้วยวิธีการที่กองทัพมุสลิมเข้าไปพิชิตดินแดนต่าง ๆ เหล่านั้นก็ตาม เนื่องจากบางครั้งผู้ปกครองในดินแดนดังกล่าวกดขี่ข่มเหงประชาชนเป็นเหตุให้พวกเขาได้เดินทางมาขอความช่วยเหลือเพื่อขจัดและทำลายระบอบที่อธรรมของผู้ปกครองที่อธรรมนั่นเอง (Ahmad shalabi 1984: 1/29) ซึ่งสอดคล้องกับหลักแห่งการตะอวะฮ์ในรูปแบบการตะอวะฮ์เชิงประจักษ์หรือสถานการณ (دعوة بالحال)

2.1.9.7 การแผ่ขยายและการเข้ารับอิสลามในยุคสมัยของราชวงศ์อับบาซียะฮ์

ราชวงศ์อับบาซียะฮ์ ได้ถือกำเนิดขึ้นมาในระหว่างปี ฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 132-656 ครองอำนาจยาวนานถึง 524 ปี ถือว่าเป็นยุคทอง ยุคที่มีความสำคัญยุคหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์อิสลาม และเป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านการเมือง การปกครอง ด้านศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีเคาะลีฟะฮ์ ฮารูน อรรอซิด ซึ่งเป็นผู้ปกครองคนสำคัญและมีความโดดเด่นในสมัยการปกครองแห่งราชวงศ์อับบาซียะฮ์

เคาะลีฟะฮ์ ฮารูน อรรรอซิด ท่านเป็นผู้ปกครองที่ให้ความใส่ใจ เกี่ยวกับสภาพการดำรงชีวิตของประชาชน ท่านจะเดินทางไปเยี่ยมเยือนประชาชนทุกแห่งหนไม่ว่าสถานที่แห่งนั้นจะลำบากทุรกันดารปานใดก็ตาม ท่านจะท่องเที่ยวไปตรวจตราดูสภาพและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก แจกจ่ายเงินให้แก่คนยากจนขัดสน ท่านบริหารกิจการบ้านเมือง ประเทศเกิดความสงบสุข มีเสถียรภาพ ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ทำให้ชื่อเสียงของท่านโด่งดังเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว ทั้งตะวันออกจรดภาคพื้นตะวันตก (Ahmad Shalabi, 1984: 3/43)

การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยของราชวงศ์อับบาสิยะฮ์ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ก. ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามของราชวงศ์อับบาสิยะฮ์

การเผยแผ่ศาสนาอิสลามของราชวงศ์อับบาสิยะฮ์นั้นได้เน้นยุทธศาสตร์ความมั่นคงและความปลอดภัยเพื่อให้ได้รับความสำเร็จในการแผ่ขยายอิสลาม โดยจัดวางระเบียบแบบแผน ดังนี้

(1) จัดตั้งศูนย์กลางการเผยแผ่อิสลามที่เมืองกูฟะฮ์ ให้เป็นศูนย์กลางประชาสัมพันธ์และผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการเผยแผ่อิสลามที่เมืองกูฟะฮ์ คือมัยสาเราะฮ์ ซึ่งเป็นคนสนิทของอะลี อิบน์ อับดุลลอฮ์

(2) จัดตั้งศูนย์กลางการเผยแผ่อิสลามที่แคว้นคูรอซาน ซึ่งเป็นแคว้นที่ใหญ่ในทวีปเอเชีย ซึ่งทิศเหนือและทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำโอซุส (Oxus River) ทิศใต้ ติดกับภูเขาฮินดูกูช ส่วนชายแดนติดต่อกับเปอร์เซีย และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินการเผยแผ่อิสลามในแคว้นแห่งนี้คือ มุฮัมมัด อิบน์กุไนซีอัล-อฎฎ็อร และอบูอิกริมะฮ์ ซิยาต อิบน์ ดิรฮัมอัสน็อรจ (Ibrahim ahmed Aladawi 1995: 293)

ข. ขั้นตอนการเผยแผ่ของราชวงศ์อับบาสิยะฮ์

ขั้นตอนแรกเป็นการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างลับๆ ซึ่งราชวงศ์อับบาสิยะฮ์มีความซันติในการเผยแผ่อุดมการณ์และแนวคิด ซึ่งต้องใช้เวลาในการเผยแผ่แนวความคิดเป็นเวลา 27 ปี เริ่มตั้งแต่ปี ฮ.ศ. 100 จนถึง ปี ฮ.ศ. 127 รวมเวลา โดยที่นักเผยแผ่ในขั้นตอนแรกนี้ได้แสดงตัวเป็นพ่อค้าและปะปนร่วมเดินทางไปกับบรรดาผู้แสวงบุญในช่วงพิธีฮัจย์

ราชวงศ์อับบาสิยะฮ์ได้ถือกำเนิดขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการเคลื่อนไหวแนวความคิดและดำเนินภารกิจต่างๆโดยไม่เปิดเผย และมุ่งมั่นในการสร้างความความมั่นคงและมีเสถียรภาพให้เกิดขึ้นภายในประเทศ (Ibrahim ahmed Aladawi 1995: 297)

ค. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในยุคสมัยนั้น

จากการศึกษาแนวทางการตะวะฮ์ในสมัยราชวงศ์อับบาซียะฮ์ ผู้วิจัยพบว่าการตะวะฮ์ในสมัยราชวงศ์อับบาซียะฮ์ ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างใหญ่หลวง ซึ่งขั้นตอนแรก ๆ แห่งการเผยแผ่อิสลามนั้นใช้วิธีการแสดงตัวเป็นพ่อค้าและปะปนร่วมเดินทางไปกับผู้แสวงบุญในช่วงพิธีฮัจย์ เมื่อเดินทางตัดผ่านดินแดนใด ๆ พวกเขา ก็แสดงตนเป็นพ่อค้าเพื่อนำสินค้าไปค้าขายหรือเดินทางไปนครมักกะฮ์ พวกเขาแสดงตัวเข้าไปคุกคลีตักตัวสนทนากับชาวเมืองนั้นโดยนำอิสลามไปบอกกล่าว และเผยแผ่แก่พวกเขาด้วยวิทย์ปัญญาและคำสอนที่งดงาม ที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของจริยธรรมอิสลามในมิติต่าง ๆ จนเป็นที่ประจักษ์และประทับใจแก่พวกเขา (Ahmad Shalabi, 1984: 3/47)

นอกเหนือจากนั้นยังพบว่า ในสมัยการปกครองของราชวงศ์อับบาซียะฮ์ มีการก่อตั้งศูนย์ต่างๆในการเผยแผ่อิสลามมุ่งเน้นศิลปวิทยาการ และการแปลตำราวิชาการจากภาษากรีกและอินเดียเป็นภาษาอาหรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ฮารูนัรรอชิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคเรืองรองแห่งวิชาการและอารยธรรมอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับหลักแห่งการตะวะฮ์ในรูปแบบการตะวะฮ์เชิงงานประพันธ์ การแปลและการแต่งตำราทางวิชาการ (دعوة للملاقاة)

2.1.9.8 การแผ่ขยายและการเข้ารับอิสลามในยุคสมัยของราชวงศ์อุมัยยะฮ์

ในปี ค.ศ.1299 กองทัพมองโกลนำทัพเข้ามาโจมตีอาณาจักรเซลจุกเติร์ก แห่งอนาโตเลียจนพ่ายแพ้ยับเยิน กระทบล้มสลาย ส่งผลให้อูซมาน อิบน์ อ์ตุซูล แห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ หรืออ็อตโตมานเติร์กได้ก่อตั้งอาณาจักรอุมัยยะฮ์ขึ้นมา และท่านก็ได้ประกาศตัวเป็นผู้ปกครองอาณาจักรอ็อตโตมานทางภาคพื้นตะวันตกของอนาโตเลีย ได้แก่มลฑลโซมุต ดังนั้นท่านอูซมานถือว่าเป็นผู้ปกครองท่านแรกแห่งราชอาณาจักรอ็อตโตมาน (Ahmad Shalabi, 1984: 4/ 78)

อูซมาน อิบน์ อ์ตุซูล เมื่อท่านได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำในการปกครองแล้ว ท่านก็ได้จัดวางระเบียบและกลไกการบริหาร และวางยุทธศาสตร์ในการแผ่ขยายดินแดนเข้าไปถึงทะเลมาร์มารัสและทะเลดำ เพื่อทำศึกแย่งชิงดินแดนแห่งไบแซนไทน์กลับคืนมา และในปี ค.ศ. 1317 ท่านอูซมานได้นำทัพเข้าปิดล้อม และตีเมืองเมืองบรูเซฮ์ (Brousse) ในอนาโตเลียซึ่งอยู่ติดกับทะเลมาร์มารัสกลับคืนมาได้ และได้สถาปนาเป็นเมืองหลวงราชธานีของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ หลังจากนั้นไม่นาน ท่านอูซมานได้นำทัพครั้งยิ่งใหญ่เข้าพิชิตกรุงคอนสแตนติโนเปิ้ลกลับคืนมาได้ เหตุการณ์ดังกล่าว นั้นเกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1327 (Ahmad Shalabi, 1984: 4/80)

การเข้ารับอิสลามในยุคสมัยของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ก. ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามของราชวงศ์อุมัยยะฮ์

ผลงานที่ยิ่งใหญ่ของอุซมาน อิบน์ อ์ตตุล คือ การที่เขาสามารถสร้างความเป็นเอกภาพหนึ่งเดียวในมวลประชาชาติอิสลามให้เกิดขึ้นมาได้ ทั้งๆที่มีการผสมผสานแตกต่างในชาติพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นชนชาติอัลบานีเย สลาฟ ฮังการี และเติร์ก หลังจากอุซมาน อิบน์ อ์ตตุล ได้เสียชีวิตลงต่อมาก็มีผู้ที่สืบทอดการปกครองต่อจากท่าน ต่างก็ปฏิบัติภารกิจในการเผยแผ่อิสลามอย่างต่อเนื่องโดยสนับสนุนบรรดานักเผยแผ่ศาสนาให้ปฏิบัติหน้าที่ประกาศอิสลามและเชิญชวนประชาชนในดินแดนที่พิชิตมาได้สู่ศาสนาอิสลามโดยสมัครใจ ด้วยวิธีการ มีวิทยปัญญาและคำสอนที่ตรงตามมาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ศาสนา (Ahmad Shalabi, 1984 :4/ 85)

ข. จำนวนผู้เข้ารับอิสลาม

ภารกิจแห่งการเผยแผ่อิสลามของราชวงศ์อุซมานียะฮ์ในหมู่ประชาชนชาวบอลข่านก็ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และประสบผลสำเร็จอย่างใหญ่หลวง ในการประกาศศาสนาส่งผลให้มีประชาชนเข้ารับอิสลามในดินแดนดังกล่าว ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่แล้วอาศัยอยู่ในเอเชียน้อย และคาบสมุทรบอลข่านได้เข้ามารับนับถือศาสนาอิสลามระหว่างปี ค.ศ.1620-1650 รวมเวลาราว 30 ปี ประมาณ 300,000 คน และยังไม่ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ในดินแดนแห่งนี้ก็กลายเป็นชนกลุ่มน้อยโดยปริยาย เนื่องจากปัจจัยในการแผ่ขยายของศาสนาอิสลามเข้าไปยังดินแดนดังกล่าว กอปรกับความเสื่อมโทรมทางจริยธรรมและสังคมของชาวคริสเตียนเอง (Sir Thomas W.Arnold, 1970 : 172)

ชาวคริสเตียนในยุโรปตะวันออกส่วนใหญ่แล้วยึดโยงและให้ความสนใจเกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาคริสต์น้อยมาก ยังจมปลักอยู่กับความเชื่อที่เหลวไหลเข้ามาครอบงำ โดยมุ่งเน้นปาฏิหาริย์และสิ่งอัศจรรย์ เมื่อพวกเขาพิสูจน์ในสิ่งนั้นๆโดยไม่ได้รับผลการตอบแทนที่พวกเขาคาดหวังแล้ว เมื่อนั้นความศรัทธาของพวกเขาพร้อมเสื่อมโทรมได้ทุกเมื่อ อีกทั้งชาวคริสต์มีจำนวนไม่น้อยที่ได้ประจักษ์ด้วยตนเอง ถึงคำสอนในศาสนาคริสต์ที่มีความอ่อนแอ มีอาจแก้ไขปัญหาสังคมที่มีความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมได้ ทำให้คริสต์ศาสนิกชนจำนวนมาก ต่างก็ได้มุ่งหน้าเข้าหาโบสถ์ เพื่อให้ นักบุญผู้หนึ่งออกมาช่วยกอบกู้ศาสนาคริสต์ให้พ้นภัยจากความเสื่อมโทรมทางจริยธรรมและชี้ทางออกให้แก่สังคมของพวกเขา อันนำมาซึ่งความสงบสุขและความสันติในสังคม แต่แล้วนักบุญของก็มีอาจช่วยเหลือกอบกู้สถานการณ์อันเลวร้ายได้ ในที่สุดชาวคริสเตียนในดินแดนดังกล่าวก็ทยอยเข้ารับอิสลามอย่างต่อเนื่อง (Sir Thomas W. Arnold, 1970: 173)

เหตุการณ์ในลักษณะเช่นนี้เคยเกิดขึ้นมาแล้วในหมู่บ้านแห่งหนึ่งทางตอนใต้ของอัลบานีเย จากการที่ชาวเมืองได้นับรวมตัวกัน เพื่อสวดภายในโบสถ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อขอให้นักบุญได้สำแดงปาฏิหาริย์เพื่อช่วยเหลือให้หลุดพ้นจากเพทภัยที่กำลังคุกคามพวกเขาอยู่ อีกทั้งพวกเขาสัญญาว่าจะถือศีลอดจนกระทั่งถึงวันอีสเตอร์ เพื่อรอคอยความช่วยเหลือจากพระเป็นเจ้า เมื่อวันอีสเตอร์มาถึงปาฏิหาริย์ไม่มีแว่วที่จะเกิดปาฏิหาริย์ ส่งผลให้พวกเขาต้องพบกับความผิดหวัง ด้วยเหตุนี้เอง

ทำให้ชาวเมืองเหล่านั้นก็ได้ประกาศตัวเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก (Sir Thomas W. Arnold, 1970: 174)

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การเผยแพร่อิสลามในช่วงเวลานั้น มีความจริงจังและตื่นตัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากการแสดงบทบาทของผู้นำทางการปกครองและนักเผยแผ่สัจธรรมของอิสลามนั้นตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามอันบริสุทธิ์ ปราศจากความเชื่อที่มลาย ซึ่งได้ประจักษ์ชัดต่อประชาชนในภูมิภาคแห่งนี้ชัดเจนมาแล้ว ถ้าหากนักเผยแผ่ศาสนาอิสลามเหล่านี้ไม่มีการตื่นตัว ไม่มีวิหยาปัญญาในการเผยแผ่แล้ว แน่จนชาวคริสเตียนก็คงไม่รู้จักอิสลาม และความความงดงามของหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามที่มีความแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ แต่ประการใดทั้งสิ้น

ค. ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในยุคสมัยอยุธยา

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การเกื้อหนุนต่อการแพร่หลายของศาสนาอิสลามในยุคสมัยนี้ คือ การที่ชาวมุสลิมในดินแดนยุโรปตะวันออกได้แต่งงานกับสตรีชาวคริสเตียน ส่งผลให้ลูกที่เกิดจากการแต่งงาน ถูกนำมาเกี่ยวโยงกับศาสนาของฝ่ายบิดา (Sir Thomas W. Arnold, 1970: 184)

ราชวงศ์อยุธยาได้ใช้โอกาสและหลายช่องทางในการเผยแผ่คำสอนอิสลามซึ่งทำให้ผู้คนเป็นจำนวนมากยอมจำนนและเข้ารับอิสลาม ดังที่ Sir Thomas W. Arnold (1970: 211) ได้สรุปไว้ ดังนี้

- (1) เป็นการจัดงานกิดาน (การขริบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศ) เพื่อเปิดโอกาสให้ชนต่างศาสนิกมีส่วนร่วมในการสังเกตุ
- (2) ส่งเสริมและให้ขวัญกำลังใจแก่ชาวคริสเตียนในขณะที่เข้ารับอิสลาม โดยจัดงานเทศกาลใหญ่โตเพื่อเชิดชูเกียรติแก่พวกเขา
- (3) มีการมอบปัจจัยและสิ่งของต่างๆให้แก่ผู้เข้ารับอิสลามเพื่อสร้างความอบอุ่นและแสดงออกถึงความใกล้ชิดและให้ที่พักพิงทางจิตใจให้แก่พวกเขา
- (4) ผู้ที่เข้ารับอิสลามนั้น อนุญาตให้สิทธิ์ครอบครองในทรัพย์สินและที่ดินของตนเองได้
- (5) ผู้ที่เข้ารับอิสลามนั้นมีสิทธิพิเศษต่างๆที่พึงได้รับจากรัฐอิสลาม
- (6) เมื่อเชลยสงครามเข้ารับอิสลาม เขาจะได้รับอิสรภาพเป็นไทแก่ตัวเอง
- (7) ภาษีรัชชูปการ จะได้รับการยกเว้นแก่ชนต่างศาสนิกเมื่อเขาได้ประกาศตัวเข้ารับอิสลาม
- (8) เปิดโอกาสให้แก่ผู้สนใจอิสลามด้วยการส่งเสริมให้พวกเขาประกอบอาชีพที่ได้ผลกำไรงดงาม อันนำมาซึ่งการสร้างแรงจูงใจให้พวกเขาเข้ารับอิสลาม

นักวรรณกรรมและนักปรัชญาชาวยุโรปจำนวนมากต่างชื่นชมถึงบทบาทแห่งการเผยแผ่อิสลามด้วยหลักแห่งการผดุงความยุติธรรมและเมตตาธรรมต่อประชาชนทุกชนชั้นทุกศาสนาของราชวงศ์อูษมานียะฮ์ในยุโรปนั้น ทำให้ความตึงตังเหล่านั้นถูกขับขานตลอดไปเช่น วอลแตร์ (Voltaire) นักปรัชญานามอุโฆษชาวฝรั่งเศส (ปี ค.ศ. 1694-1778) ได้บรรยายถึงบทบาทของมุสลิมผู้มีชัยชนะต่อคริสเตียนผู้พ่ายแพ้ว่า “พวกเติร์กไม่เคยข่มขู่คุกคามและละเลยต่อการปฏิบัติความตึงตังกับชาวคริสเตียน สิ่งที่เป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ ก็คือประชาคมคริสเตียนไม่ว่าในประเทศใดก็ตามไม่ยินยอมที่จะให้ชาวมุสลิมสร้างมัสยิดของตนในประเทศนั้นๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับพวกเติร์ก ที่อนุญาตให้ชาวกรีกซึ่งพ่ายแพ้สงครามสร้างโบสถ์ในคริสตศาสนาแห่งตนได้” (Ahmad Shalabi, 1984 : 94)

จากการศึกษากระบวนการตะอวะฮ์ในสมัยราชวงศ์อูษมานียะฮ์ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การตะอวะฮ์เผยแผ่อิสลามของราชวงศ์อูษมานียะฮ์ประสบผลสำเร็จอย่างใหญ่หลวงส่งผลให้มีผู้เข้ารับอิสลามจำนวนมากนั้นก็คือ การเผยแผ่อิสลามในช่วงเวลานั้นเป็นไปอย่างตื่นตัวและมีความเข้มแข็งไม่ย่อท้อ โดยแสดงบทบาทให้เห็นถึงความสามารถและความเข้มแข็งของอิสลามจนเป็นที่ประจักษ์ชัดต่อประชาชนในดินแดนแห่งนี้ รวมถึงหลักการของศาสนาอิสลามนั้นมีความบริสุทธิ์ปลอดจากจากความเชื่อที่ไร้สาระและเหลวไหลทั้งปวง

นอกเหนือจากนั้นสาเหตุที่ชาวยุโรปได้เข้ารับอิสลาม เนื่องจากการที่ชาวมุสลิมในดินแดนยุโรปตะวันออกได้แต่งงานกับสตรีชาวคริสเตียนและลูกที่เกิดมาจากการสมรสดังกล่าวก็ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับศาสนาของฝ่ายบิดา ตลอดจนช่องทางจากสื่อหลากหลายในการเผยแผ่คำสอนอิสลามทำให้ชาวยุโรปตะวันออกเกิดความประทับใจในเมื่อพวกเขาเข้ารับอิสลามแล้วก็ได้รับการให้ความช่วยเหลือและให้สิทธิพิเศษในด้านต่างๆจากรัฐบาลมุสลิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการตะอวะฮ์ในรูปแบบของการสงเคราะห์ การสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจ เรียกว่า “ตะอวะฮ์ตุล อิมออะฮ์ฮ์” (دعوة الاغاثة)

2.1.9.10 การแผ่ขยายและการเข้ารับอิสลามในยุคการล่าอาณานิคม

คริสต์ศตวรรษที่ 15 เกิดปรากฏการณ์การค้นพบเส้นทางพาณิชย์เพื่อทำการค้ากับประเทศจีน นำไปสู่จุดเริ่มต้นของจักรวรรดินิยมในเอเชีย อันนำไปสู่ยุคแห่งการสำรวจโดยตรงและนำจุดเริ่มต้นของสงครามสมัยใหม่มาสู่ตะวันออกไกล จนถึงยุคแห่งการเดินเรือของยุโรปตะวันตกในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 ได้ขยายอิทธิพลและค้าขายเครื่องเทศ ภายใต้อิทธิพลของจักรวรรดินิยมยุโรปตะวันตกเพื่อต้องการเข้ามาครอบครองดินแดนในเอเชียตะวันออกให้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของตน

ในทวีปเอเชีย สงครามโลกครั้งที่หนึ่งและสงครามโลกครั้งที่สองเป็นการช่วงชิงดินแดน กระทั่งนำไปสู่การสงครามระหว่างชาติมหาอำนาจ รวมถึงการพิพาทระหว่างชาติยุโรปกับรัสเซีย สหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น ผลจากการทำสงครามโลกทั้งสองครั้งทำให้เกิดความเสียหายในชีวิต

และทรัพยากรมหาศาล แม้ประเทศที่ได้รับเอกราชจากชาติมหาอำนาจจักรวรรดินิยมทางการเมืองในอาณานิคมแทบทั้งหมดก็ตาม แต่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตะวันออกกลางและเอเชียตะวันตก เป็นสนามแห่งการแข่งขันช่วงชิงของชาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ น้ำมัน แร่ธาตุ ทองคำ และอื่นๆ เป็นต้น (Sir Thomas W. Arnold, 1970: 234)

จากการศึกษาการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในยุคการค้าอาณานิคม ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับจักรวรรดินิยมในเอเชียเท่านั้นสรุปได้ ดังนี้

ก. การเข้ามาของศาสนาอิสลามในประเทศอินเดียยุคการค้าอาณานิคม

ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้ามาในอินเดียนั้น สังคมฮินดูเป็นสังคมหลักของอินเดียจนเกือบจะเป็นสังคมเดียว อาจมีผู้นับถือศาสนาพุทธอยู่ประปราย แต่หลังจากอิสลามเข้ามาในดินแดนของอินเดีย ทำให้ความเชื่อ หลักปฏิบัติและวิถีชีวิตของอิสลามได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงแทนที่สังคมเดิมในหลาย ๆ พื้นที่ โดยเฉพาะรัฐต่าง ๆ ในริมขอบของชมพูทวีปจนทำให้มีผู้เลื่อมใสศรัทธาเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก

ศาสนาอิสลามในอินเดียดำรงอยู่บนการผสมผสานทางภาษาที่มีเอกลักษณ์พิเศษไม่ว่าภาษาอาหรับ ภาษาเปอร์เซีย และภาษาเติร์ก สำหรับภาษาอาหรับนั้นเป็นภาษาทางศาสนาโดยตรง เพราะเป็นภาษาที่มุสลิมทุกคนจะต้องศึกษาเรียนรู้การอ่านอัลกุรอาน ส่วนภาษาเปอร์เซียถูกนำเข้ามาโดยมะหมูด อัล-ฆือซนีย ผู้พิชิตเปอร์เซีย ซึ่งภาษาดังกล่าวนั้นได้กลายมาเป็นภาษาที่ใช้บริหารกิจการของผู้ปกครองมุสลิมในอินเดียอีกหลายศตวรรษต่อมา และภาษาเติร์กก็ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารโดยจักรพรรดิแห่งราชวงศ์โมกุล ซึ่งต่อมาได้เกิดภาษาใหม่ที่ผสมผสานกันระหว่างภาษาพื้นเมืองและภาษาของมุสลิมเรียกว่า ภาษาอูรดู ที่ถูกนำไปใช้เป็นภาษาวรรณกรรมชั้นสูงในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียตลอดคริสต์ศตวรรษที่สิบแปด

การปรากฏตัวของอิสลามในอินเดียถือว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนอย่างยิ่ง ถึงกระนั้นก็ตามอิสลามก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกับศาสนาฮินดูซึ่งเป็นศาสนาพื้นเมืองเดิมของอินเดียมาตลอดพันปีโดยที่ชาวฮินดูยังคงเป็นคนส่วนใหญ่ตลอดมา ด้วยสัมพันธภาพอันดีระหว่างอิสลามกับฮินดูนี้เอง เป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงออกและสื่อสารอัตลักษณ์ของมุสลิมในอินเดีย ทำให้สภาพสังคมของมุสลิมในอินเดียและการฟื้นฟูอิสลามมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น ทำให้ศาสนาอิสลามได้ไหลบ่าเข้าสู่ชมพูทวีปในเขตพื้นที่ด้านตะวันตกถึงเทือกเขาฮินดูกูชโดยการนำของแม่ทัพหนุ่มมุสลิมชื่อว่า มุฮัมมัด อิบน์ กอลิม และในปี ค.ศ. 711 พื้นที่ส่วนใหญ่ของรัฐปัญจาบก็ถูกพิชิตได้เป็นส่วนใหญ่ โดยฝีมือของมุฮัมมัด อิบน์ กอลิม (Sir Thomas W. Arnold, 1970: 241-243)

จากการศึกษาการเข้ามาของอิสลามในอินเดียผู้วิจัยพบว่า ศาสนาอิสลามได้เข้าสู่อินเดียโดยเข้ามาแทนที่สังคมเดิมในหลายๆพื้นที่โดยเฉพาะรัฐต่าง ๆ ในริมขอบของชมพูทวีป ด้วย

อิทธิพลทางศาสนา ความเชื่อ ทรัพยากร อำนาจและการดำรงอยู่บนการผสมผสานทางภาษาที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดยเฉพาะภาษาอาหรับนั้นเป็นภาษาทางศาสนาโดยตรง อีกทั้งปัจจัยการแสดงออกและการสื่อสารอัตลักษณ์ของมุสลิมในอินเดียทำให้สภาพสังคมของมุสลิมในอินเดียมีความโดดเด่นจึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้มีผู้เลื่อมใสศรัทธาเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก

ข. การเข้ามาของศาสนาอิสลามในประเทศจีนยุคการล่าอาณานิคม

ในสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-960) ศาสนาอิสลามเริ่มแผ่ขยายเข้าสู่ประเทศจีน ในบันทึกของราชสำนักถัง ได้ระบุว่า ก้าวแรกของศาสนาอิสลามที่เข้าสู่ในประเทศจีนนั้น นำโดยสาวกใกล้ชิดของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด มีนามว่า สะอัด อิบน์ อบีวักก๊อส ในฐานะหัวหน้าคณะทูตพร้อมด้วยนักเผยแผ่ศาสนาอิสลามจำนวน 15 คน เดินทางโดยทางเรือเข้าสู่ท่าเรือกวางเจา หลังจากนั้นก็เดินทางต่อไปยังเมือง ฉางอาน ซึ่งเป็นเมืองหลวงของจีนสมัยนั้น เพื่อไปเข้าเฝ้าองค์พระจักรพรรดิ

ต่อมาคณะทูตได้เข้าเฝ้าองค์พระจักรพรรดิ พระองค์ก็ทรงสอบถามเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม หลังจากนั้นพระองค์ก็ทรงชื่นชมศาสนาอิสลาม พระองค์ทรงสอบถามเกี่ยวกับการละหมาดและการถือศีลอด ก็ได้รับคำตอบจากฝ่ายคณะทูตของอาหรับ เมื่อพระองค์ได้รับทราบหลักการและวิถีปฏิบัติดังกล่าวแล้ว พระองค์ทรงตรัสว่า การปฏิบัติละหมาดวันกับคืน 5 เวลา และถือศีลอดในเดือนรอมฎอน 1 เดือนเต็มนั้น เกินกว่าที่พระองค์จะรับได้ ทำให้พระองค์เองไม่เปลี่ยนแปลงมานับถือศาสนาอิสลาม แต่พระองค์ทรงอนุญาตให้สะอัด อิบน์ อบีวักก๊อส และคณะทูตเผยแผ่อิสลามในแผ่นดินจีนอย่างเสรี ท่านสะอัด อิบน์ออบีวักก๊อสได้เผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่เมืองกวางเจา และท่านได้สร้างมัสยิดขึ้นมาหลังหนึ่งที่เมืองกวางเจา ตั้งอยู่บนถนนกวางตา เมืองกวางเจา และมัสยิดหลังนี้มีอายุ 1,400 ปี นับเป็นมัสยิดที่เก่าแก่ที่สุดของเมืองจีน ซึ่งชาวจีนมุสลิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวก็ยังคงใช้เป็นสถานที่ละหมาดอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ (Sir Thomas W. Arnold, 1970 : 265-266)

นอกจากการเดินทางของศาสนาอิสลามเข้าสู่ประเทศจีนผ่านเส้นทางทางบกในช่วงราชวงศ์ถังแล้ว อิสลามได้เข้าสู่เมืองจีนผ่านเส้นทางการค้าทางทะเลอีกเส้นทางหนึ่งโดยความร่วมมือทางการค้าระหว่างพ่อค้าอาหรับและจีน โดยเริ่มจากอ่าวเปอร์เซียและทะเลอาหรับ ผ่านอ่าวบังกลาเทศ ช่องแคบมะละกา ทะเลจีนใต้ สู่เมืองท่าของจีนเช่น กวางเจา พ่อค้าอาหรับและเปอร์เซียจำนวนมากได้เดินทางมาทำการค้า และบางคนก็ตั้งถิ่นฐานถาวรที่เมืองจีน

ช่วงราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 618-1279) นับว่าเป็นยุคแรกที่ชาวจีนได้หลังไหลเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก มุสลิมในประเทศจีนสมัยนั้นประกอบด้วย ทหารพ่อค้า และประชาชนพื้นเมืองเดิม พวกเขายึดในหลักการศรัทธา หลักปฏิบัติในคำสอนของศาสนา ดำรงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตอิสลามอย่างเคร่งครัด ได้รับการคุ้มครองดูแลจากผู้ปกครองชั้นสูง

ของจีนและเปิดโอกาสให้ชาวจีนแต่งงานกับพ่อค้าชาวอาหรับและเปอร์เซียได้ (Sir Thomas W. Arnold, 1970: 268-270)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าศาสนาอิสลามได้เข้าสู่ประเทศจีนในช่วงราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.618-1279) นับว่าเป็นยุคแรกที่ชาวจีนได้หลงใหลเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมากเนื่องจากผู้ปกครองชาวจีนอนุญาตให้ชาวจีนตั้งบ้านเรือนและแต่งงานกับพ่อค้าชาวอาหรับและเปอร์เซียได้ ดังนั้นการแต่งงานจึงเป็นสาเหตุหนึ่งแห่งการเผยแผ่อิสลามและทำให้ชาวจีนพื้นเมืองเดิมได้เข้ารับอิสลาม

ค. การเข้ามาของศาสนาอิสลามทางภาคเหนือของประเทศไทย

นับตั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 เกิดปรากฏการณ์การอพยพของชาวจีนมุสลิมเชื้อสายยูนนาน นับว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่สำคัญในการเข้ามาของศาสนาอิสลามสู่ดินแดนภาคเหนือของประเทศไทยโดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งปัจจุบันจีนมุสลิมเชื้อสายยูนนานได้อาศัยกระจัดกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ ของอำเภอฝาง อำเภอแม่เมาะ และอำเภอเมือง

ส่วนใหญ่ชาวจีนมุสลิมเชื้อสายยูนนาน มีอาชีพเป็นพ่อค้าที่เดินทางมาค้าขายตัดผ่านเส้นทางประเทศต่าง ๆ จนเข้าสู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ชาวจีนมุสลิมกลุ่มนี้ถูกเรียกว่า “จีนฮ่อ” ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากชาวจีนกลุ่มอื่น ๆ

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2430 ผู้ปกครองระดับสูงของจีนและผู้ติดตามได้เดินทางเข้าสู่เมืองเชียงใหม่ ซึ่งตรงกับรัชสมัยการปกครองเมืองเชียงใหม่ของพระเจ้าอินทนนท์ ได้มาสร้างถิ่นฐานเป็นชุมชนมุสลิมยูนนานและได้สร้างมัสยิดบ้านฮ่อขึ้นมา และชนกลุ่มนี้ก็ได้แสดงบทบาทอันโดดเด่นและสำคัญยิ่งในการพัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหน่วยงานภาครัฐมาโดยตลอด (ที่มาหนังสือครบรอบ 80 ปี มัสยิดบ้านฮ่อ, 2539 สุชาติ เศรษฐมาลินี)

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ศาสนาอิสลามได้เข้าสู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยผ่านเส้นทางการอพยพของชาวจีนมุสลิมซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากมณฑลยูนนานและส่วนหนึ่งคือกลุ่มพ่อค้าที่เดินทางเข้าสู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อมาทำการค้าขาย และชาวจีนมุสลิมเชื้อสายยูนนานกลุ่มนี้จะถูกเรียกว่า “จีนฮ่อ”

2.1.9.11 การแผ่ขยายและการเข้ารับอิสลามในประเทศไทยในยุคปัจจุบันกับบริบทของสังคมไทย

จากการศึกษาการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า ในบริบทของสังคมไทยในยุคปัจจุบันเอื้อต่อการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาอิสลามในทุกภูมิภาคของประเทศไทยส่งผลให้มีผู้สนใจและเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม อันเนื่องมาจากมีปัจจัยหลักเกื้อหนุนดังนี้

ก. สิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนา

ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อบริบทของสังคมไทยในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามและการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทยนั้นคือ ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 38 ได้ระบุว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ ในการถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตาม ศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้วางหลักประกันความเป็นธรรมต่อทุกไม่ว่าความเชื่อ ความศรัทธาจะแตกต่างกัน ทุกคนจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพื่อให้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบอันเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาของตน รัฐธรรมนูญของไทยนั้นให้ความสำคัญแก่เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ทุกศาสนา อันเป็นเสรีภาพที่จะก้าวล่วงละเมิดไม่ได้ และเป็นสิทธิที่จะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองทุกคน (รียา เต็ดขาด, 2546)

ข. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

การอยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในประเทศไทยนั้นเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เอื้อต่อบริบทของสังคมไทยในการเผยแผ่อิสลามในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย แม้จะแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา หลักความเชื่อก็ตาม แต่ทว่าด้วยการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อกันคือสิ่งสำคัญที่จะช่วยทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสังคมที่สมาชิกในสังคมนั้นจำเป็นต้องเรียนรู้การปฏิบัติตน ให้เข้าใจในความแตกต่างเพื่อป้องกันความแตกแยกที่อาจเกิดขึ้นตามมาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและพึงพาอาศัยกันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติ ทำให้สังคมมีความสงบสุข มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากปัญหาความขัดแย้งใดๆ เกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและยั่งยืน เนื่องจากความสงบสุข ความมั่นคงในสังคม จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศชาติมีรายได้เพิ่มขึ้น นำมาพัฒนาโครงสร้างทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ และพร้อมรับมือกับความเสี่ยงหรือการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆของคนในชาติ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี มีหน้าที่การงานและรายได้ที่มั่นคง มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

ค. สถาบันพระมหากษัตริย์กับมุสลิมในแผ่นดินไทย

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยทุกฉบับนั้นจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภ์ทุกฉบับ โดยนัยของรัฐธรรมนูญนี้สรุปได้ 2 ประการ

ประการที่ 1 แสดงให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัยที่กว้างใหญ่ไพศาลขององค์พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ทุกรัชสมัยต่อผู้ที่นับถือศาสนาต่างๆที่อาศัยเป็นพลเมืองในสยามประเทศ

ประการที่ 2 แสดงให้เห็นน้ำใจอันกว้างใหญ่ของคนไทยทั้งประเทศ ที่แสดงถึงการยอมรับนับถือผู้คนที่นับถือศาสนาต่างศาสนา แม้ประชากรส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็เป็นการแสดงถึงความใจกว้างว่า พี่น้องที่อยู่ร่วมกันในแผ่นดินนี้จะนับถือศาสนาใดๆก็ตาม ทุกคนอยู่ร่วมแผ่นดินกันได้อย่างเท่าเทียมกันมีความเสมอภาค ด้วยความสมานฉันท์ปรองดอง จะไม่มีใครรู้สึกแตกต่างผิดแปลก หรือรู้สึกว่าเป็นชนชั้นสองที่มาอาศัยอยู่ในแผ่นดินนี้ ไม่มีใครรู้สึกรังเกียจเหยียดฉันท์ต่อกัน

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญในพระราชกิจวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในประเทศไทยดังนี้

(1) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าพระราชหฤทัยศาสนาอิสลามอย่างลึกซึ้ง เช่นรูปแบบของคนไทยในการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ของแต่ละกลุ่ม แต่ละศาสนิกนั้น อาจจะแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะพี่น้องชาวไทยมุสลิมนั้นต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาที่ระบุไว้ชัดเจน และพี่น้องมุสลิมจะปฏิบัติตนนอกเหนือไปจากข้อบัญญัติของศาสนาไม่ได้ ซึ่งเรื่องนี้พระองค์ทรงเข้าใจดี เช่นในการเข้าเฝ้าฯ การถวายความเคารพ พระองค์ทรงเข้าใจดีว่าการถวายความเคารพโดยการกราบพระองค์ท่านนั้น พี่น้องมุสลิมทำไม่ได้โดยเด็ดขาด ทรงเข้าใจดีและไม่เคยทรงแสดงอาการรังเกียจ เวลาเสด็จฯไปทรงเยี่ยมประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทรงให้ความใกล้ชิดสอบถามทุกข์สุข ทรงสนพระราชหฤทัยในชีวิตความเป็นอยู่ ความเดือดร้อนของชาวไทยมุสลิมมาก

(2) ทรงห่วงใยความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษ คราวใดที่เสด็จฯ แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ พบว่าพระองค์เสด็จออกไปเยี่ยมพี่น้องที่อยู่ไกลๆ ในชนบท เพื่อทรงตรวจสอบ ได้ถามทุกข์สุขว่าพี่น้องในชนบทนั้นมีความเดือดร้อนอะไร ต้องการอะไรให้ทางราชการไปช่วยเหลือ หลังจากนั้นก็ได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปตามสภาพภูมิประเทศ สภาพท้องถิ่นและสภาพภูมิสังคมอย่างทั่วถึง บางชุมชนก็ได้พระราชทานเงินช่วยเหลือ เพื่อทำนุบำรุงมัสยิด หรือโรงเรียน ปอเนาะ เป็นต้น บางรายก็ได้พระราชทานทุนในการประกอบอาชีพ ทรงรับเด็กกำพร้าที่ขาดผู้ปกครองดูแลไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการเลี้ยงดู ได้รับการศึกษา บางรายที่เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรงสุดวิสัยที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ ก็ได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ และทรงรับไว้เป็นคนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ส่วนพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมที่สำคัญมี 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

(1) ด้านการส่งเสริมการศึกษาตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

ในปี พ.ศ. 2505 ท่านกงสุลใหญ่แห่งประเทศไทยขอเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วน้อมเกล้าฯ ถวายพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับภาษาอังกฤษแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรง ทอดพระเนตรและได้ทรงศึกษาอย่างละเอียด ก็มีพระราชดำริว่าควรจะมีพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาไทยเพื่อพี่น้องชาวไทยมุสลิมที่รู้ภาษาไทยจะได้ศึกษาให้เข้าใจลึกซึ้ง เพื่อเป็นศักดิ์ศรีกับประเทศไทย ให้เกิดความทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศด้วย จึงมีพระราชกระแสรับสั่งให้ท่านถ้วน สุวรรณศาสตร์ จุฬาราชมนตรีสมัยนั้น ได้รับพระบรมราชโองการเรื่องนี้ไปดำเนินการแปลความหมายของพระมหาคัมภีร์เป็นภาษาไทยเป็นครั้งแรก หลังจากอัลกุรอานฉบับความหมายภาษาไทยได้แปลเสร็จสมบูรณ์ จึงได้มีการจัดพิมพ์อัลกุรอานฉบับความหมายภาษาไทยเสร็จสมบูรณ์นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ได้พระราชทานไปยังมัสยิดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

(2) ด้านการส่งเสริมกิจการในศาสนาอิสลาม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเสด็จฯ ไปเปิดงานเมาลิดกลางทุกปี พี่น้องมุสลิมที่ได้ไปร่วมในงานเมาลิดกลาง มีความประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ผู้นำอ่านได้อ่านบทสวดที่ท่านศาสดามุฮัมมัดนั้น ทั้งสองพระองค์ทรงประทับยืนขึ้น เพื่อให้เกียรติแก่ท่านศาสดา อันนำมาซึ่งเป็นที่ประทับใจของพี่น้องที่ไปร่วมงานเป็นอย่างยิ่ง แล้วก็ถือปฏิบัติสืบมา ในระยะหลังๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงศ์แต่ละพระองค์เสด็จฯ ไปแทนพระองค์ในพิธีเมาลิดกลางติดต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งผู้แทนพระองค์ที่ทรงได้รับงานนี้ต่อมาอย่างต่อเนื่องก็คือ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

(3) ด้านการศึกษาของพี่น้องชาวไทยมุสลิม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปทรงเยี่ยมราษฎรและได้ทอดพระเนตรเห็นในเรื่องของการศึกษา จึงได้มีพระราชดำริน้อยกว่าชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรรู้ภาษาไทยกลางให้เข้มแข็งกว่าที่เป็นอยู่ เพราะเด็กจังหวัดชายแดนภาคใต้พอเกิดมาแล้วก็อยู่กับพ่อแม่ก็พูดภาษามลายูท้องถิ่น เมื่อเข้าเรียนจบ ป.4 ก็พอพูดได้แต่ไม่เข้มแข็ง มีพระราชกระแสรับสั่งให้กระทรวงศึกษาธิการนำไปพิจารณาเพื่อส่งเสริม และขยายผลมายังครูที่สามารถสอนวิชาสามัญอื่น ๆ ได้ โดยได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลให้เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจนถึงระดับสูงสุด แล้วเด็กโรงเรียนเหล่านี้ได้รับการพัฒนา ได้รับทุนการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาสามารถสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐได้

(4) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปหลายร้อยโครงการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นโครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการพัฒนาด้านการเกษตร โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนา

ด้านการส่งเสริมอาชีพ โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุขและอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการนั้น ล้วนมีคุณูปการต่อราษฎรทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร ทำให้ราษฎรทุกหมู่เหล่ามีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทุกคนต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณต่อพระองค์อย่างหาที่สุมิได้

ส่วนการบริหารกิจการของศาสนาอิสลามในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดในการบริหารโดยให้มีคณะกรรมการกลางอิสลามชุดหนึ่งขึ้นมาดูแลกิจการศาสนาอิสลามให้เป็นระบบระเบียบเดียวกันทั่วประเทศ มีกฎหมายรับรองพระราชกำหนดว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. 2488 และ พ.ศ. 2491 การตั้งกองทุนสำหรับผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ พ.ศ. 2549 และตำแหน่งสำคัญทางศาสนาอิสลามในการบริหารกิจการศาสนาซึ่งเป็นตำแหน่งที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เช่น ตำแหน่งจุฬาราชมนตรี และตำแหน่งกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นต้น

(5) ด้านการยกย่องส่งเสริมบุคลากรที่รับผิดชอบกิจการศาสนาอิสลาม

การแต่งตั้งจุฬาราชมนตรี และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานเข็มพระปรมาภิไธยให้ประดับตำแหน่งซึ่งแต่ละบุคคลมีหน้าที่รับผิดชอบ ส่วนดาโต๊ะยุติธรรม ซึ่งจะเป็นผู้ที่ดูแลเกี่ยวกับบรรดาศักดิ์กฎหมายแพ่งว่าด้วยครอบครัวและมรดกใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในตำแหน่งชั้นยศที่เท่าเทียมกับผู้พิพากษาเช่นกัน นอกจากนี้สุภาพสตรีชาวไทยมุสลิมไทยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เครื่องอิสริยาภรณ์อันเป็นเกียรติยิ่งแก่สุภาพสตรีชาวไทยมุสลิม ได้แก่ท่านผู้หญิงแสงดาว สยามวาลา และท่านผู้หญิงสมร ภูมิณรงค์ นับเป็นความภาคภูมิใจแก่สุภาพสตรีชาวไทยมุสลิมที่ประกอบคุณงามความดีให้กับสังคมอีกด้วย

ทั้งหมดนี้เป็นพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่าน ที่มีต่อประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าทุกศาสนา เพื่อตอบแทนพระองค์ท่านที่ดีที่สุดก็คือการแสดงความรักภักดี การน้อมนำเอาหลักคิดทั้ง 6 ประการที่กล่าวข้างต้นมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ในการปฏิบัติงานอันสร้างความสามัคคีปรองดอง ความสงบสุขร่มเย็นและความมั่นคงให้เกิดขึ้นในสังคมไทยชาติบ้านเมืองสืบไป (บทบรรยายโดย นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี : 2557, ที่มา www.siamrath.co.th ข้อมูลวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยพบว่า มุสลิมในประเทศไทยพึงมีความภาคภูมิใจต่อการดำรงอยู่ในการนับถือศาสนาอิสลาม โดยได้รับการคุ้มครองและดูแลจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กรอบแห่งรัฐธรรมนูญ อีกทั้งมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและประกอบศาสนกิจอย่างเต็มความสามารถ โดยปราศจากการถูกบีบบังคับใด ๆ ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้เองจึงเป็นโอกาสที่เอื้อต่อบริบทของสังคมไทยในการเผยแผ่อิสลามเข้าไปในภูมิภาคต่าง ๆ ของ

ประเทศไทยอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ส่งผลให้ชนต่างศาสนิกให้ความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามกระทั่งเข้ารับอิสลาม ซึ่งการประกาศตนเข้ารับอิสลามนั้นบางคนมีสาเหตุจากการแต่งงาน และบางคนด้วยความศรัทธาหลังการศึกษาเรียนรู้จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

ง. คำสอนของศาสนาพุทธในประเทศไทย

ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญกับสังคมไทย เพราะเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในหลากหลายสาขา ในมิติทางสังคมชี้ให้เห็นว่าหลักธรรมคำสั่งสอนของทุกศาสนานั้นมุ่งสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรมสอน ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อยู่บนโลกใบนี้อย่างมีความสุขและเหนือสิ่งอื่นใดศาสนาเป็นสิ่งที่สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในโลกนี้ด้วย

ศาสนาเป็นที่ยึดโยงจิตใจของมนุษย์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากศาสนานั้นมีคุณค่าและคุณประโยชน์สำหรับมนุษย์ในการยึดเหนี่ยวจิตใจเหนือมูลค่าทางวัตถุใด ๆ อีกทั้งศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางใจ ทำให้มนุษย์ไม่รู้สึกรอคอยและว่างเปล่า เมื่อมรสุมชีวิตถาโถมเข้ามา ศาสนิกชนทุกศาสนาคงไม่ตกเป็นเครื่องมือของอำนาจไต่ต่ำ เพราะมิติทางสังคมในทุกคำสอนของทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี ออกจากความชั่วทั้งหลาย ศาสนาจุดดั่งแสงอาทิตย์สาดส่องโลกของเราให้สว่างไสว ด้วยการเข้าใจในสัจธรรม รู้รักสามัคคี มีจิตใจสุนทรพิน มีความรักใคร่ต่อกันและกัน ไม่อาฆาตพยาบาท ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีถูกต้อง เมื่อพิจารณาหลักคำสอนของศาสนาต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่ามิติทางสังคมในทุก ๆ ศาสนานั้น มุ่งเน้นการปลูกฝังจริยธรรมอบรมสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดี หลีกห่างจากความชั่ว เพื่อความสุขสันติในชีวิต

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลกและเป็นสถาบันที่สำคัญและยึดโยงกับสังคมไทยมาเป็นเวลาอันยาวนาน เพราะศาสนาเป็นเครื่องมือร้อยรัดจิตใจของคน ทำให้คนไทยมีจิตใจเอื้อเฟื้อกับศาสนาทุกศาสนา พึงยินดีให้ศาสนาอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและการดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระโดยไม่ได้อึดติดกันสนิทและเสรีภาพทางศาสนาแต่ประการใด

ศาสนาพุทธมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีหลักในการดำเนินชีวิตที่ดี สรรสร้างความสะดวกแก่มนุษย์ช่วย ช่วยให้มนุษย์รู้จักเหตุผลผิดชอบชั่วดีด้วยตนเอง คำสอนในศาสนาพุทธไม่กีดกันศาสนาอิสลามในมิติของการนำเสนอและสนับสนุนให้ทุกคนเป็นคนดีสอนให้มนุษย์ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง อีกทั้งไม่กีดกันและไม่มีข้อห้ามต่อพุทธศาสนิกชนในการเปลี่ยนศาสนาของตนเองสู่การนับถือศาสนาอิสลามและแต่งงานกับบุรุษและสตรีมุสลิม

พระพุทธศาสนาได้ยึดหลักของการเผยแผ่ที่เป็นต้นแบบโดยมีองค์ประกอบในหลักการ อุดมการณ์และวิธีการ ซึ่งเป็นแนวนโยบายและเนื้อหาสาระในหลักของพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติหลักการ 3 ประการคือ ละความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส และอุดมการณ์ 4

ประการ คือ อดทน มุ่งความสงบ ไม่เบียดเบียน และมุ่งนิพพาน และวิธีการ 6 ประการ คือ ไม่ว่าร้าย ไม่ทำร้าย สรรวมในปาฏิโมกข์ อยู่ในที่สงบ ขำระจิตให้สงบ รู้จักประมาณในการบริโภค

แม้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม จะมีความต่างกันในด้านความเชื่อ ความศรัทธาของแต่ละกลุ่มคนก็ตาม แต่ทุกศาสนามีเป้าหมายมิติทางสังคมเหมือนกัน นั่นคือการสร้างสังคมแห่งคนดี มุ่งเน้นให้ทุกคนทำความดี ละเว้นจากความชั่ว เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อยและมีเสถียรภาพ ไม่มีเวรภัยต่อกันและกัน โดยยึดหลัก เบญจศีล แปลว่า ศีล 5 ในศาสนาพุทธ ดังปรากฏในพระไตรปิฎกเล่ม 1 ภาค 4 หน้าที่ 443 อันได้แก่ (1) ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึงเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการมุ่งมาดทำร้ายและเข่นฆ่าต่อสิ่งมีชีวิต ต้องมีจิตใจโอบอ้อมอารี มีเมตตา และปรารถนาดีต่อผู้อื่น (2) อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการกรรโชกทรัพย์ลักขโมยสิ่งของผู้อื่น (3) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี หมายถึง เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติผิดประเวณี (4) มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ ต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีสัจจะวาจา ไม่กลับกโลก (5) สุราเมรัยเมถุนมึชชะปะมาทัฏฐาณา เวรมณี หมายถึง เจตนา เป็น เครื่อง งด เว้น การ เสพ สิ่ง มี น เมา ทั้ง ปวง (ที่มา :<https://sites.google.com> ข้อมูลวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการศึกษาคำสอนของศาสนาพุทธในประเทศไทยเกี่ยวกับเบญจศีลนั้น ผู้วิจัยพบว่า คำสอนของศาสนาพุทธในประเทศไทยในมิติทางสังคม มุ่งเน้นสอนให้ทุกคนเป็นคนดี ห้ามการเบียดเบียน ห้ามการทำร้ายและห้ามจองเวรต่อกัน สอนให้ทุกคนมีความเมตตา มีความปรารถนาดี และโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น สิ่งดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในประเทศไทย

ด้วยหลักแห่งไมตรีภาพและความเอื้ออารีของศาสนาพุทธที่มีต่อมุสลิมในประเทศไทยนั้นนับเป็นช่องทางที่มีความสำคัญยิ่งในการเผยแผ่อิสลามในประเทศไทย ดังนั้นมุสลิมจะต้องให้เกียรติและมีปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องต่างศาสนิกด้วยหลักแห่งไมตรีภาพเช่นกัน

จากการศึกษา การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกนับตั้งแต่ในยุคสมัยของท่านนบีมุฮัมมัดและในยุคสมัยถัดมาจนกระทั่งยุคปัจจุบันในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกแต่ละยุคสมัยนั้นมีปัจจัยเกื้อหนุนและเหตุผลที่ต่างกันอาจจะไม่ได้เข้ามาด้วยความศรัทธาทั้งหมดก็ตาม บ้างเข้ารับอิสลามสืบทอดตามกันมา บ้างก็เข้ารับอิสลามเนื่องอยู่ในภาวะสงครามและถูกกดขี่ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตและทรัพย์สิน บ้างเข้ารับอิสลามด้วยความสมัครใจและความศรัทธา

ในยุคปัจจุบันมีชนต่างศาสนิกจำนวนหนึ่งที่เข้ารับอิสลาม เนื่องจากการศึกษาอิสลามโดยผ่านการอบรมจากสถาบันหรือองค์กรที่เปิดหลักสูตรอบรมให้ความรู้แก่ผู้สนใจอิสลาม นั้นมีอยู่หลายแห่งทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด โดยมีการเรียน การฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติตาม

เกณฑ์หลักสูตรที่สถาบันได้กำหนดขึ้นมาจนครบหลักสูตรและผู้ที่เข้ารับการอบรมจะต้องทำการทดสอบและวัดผลการเรียนเพื่อประเมินผลและได้รับหนังสือรับรองผ่านการอบรมจากสถาบันนั้น ๆ

ในขณะที่เดียวกันก็มีชนต่างศาสนิกอีกส่วนเป็นจำนวนไม่น้อยที่เข้ารับอิสลามด้วยสาเหตุการแต่งงาน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม บรรดาอิมามและผู้บริหารองค์กรมัสยิดได้กำหนดเกณฑ์การแต่งงานให้แก่ชนต่างศาสนิกที่ประสงค์จะทำการแต่งงานกับบุรุษหรือสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น จะต้องผ่านการเรียนการอบรมก่อนแต่งตามกรอบเวลาที่ทางมัสยิดได้กำหนดขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อให้ชนต่างศาสนิกได้เข้าใจหลักการพื้นฐานของอิสลามก่อน หลังจากผ่านเกณฑ์การอบรมหลักสูตรแล้ว อิมามก็จะจัดการแต่งงานให้ในลำดับต่อไป

บางคนเปลี่ยนศาสนาเดิมที่ตนเองเคยนับถือมาสู่อิสลาม เพราะมีวิกฤตชีวิต ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางคนได้เล่าว่า “ชีวิตของตัวเองที่ผ่านมาในช่วงก่อนเปลี่ยนศาสนาไม่มีความสุขและรู้สึกถึงความทุกข์ยากจากเหตุการณ์วิกฤตในชีวิต สิ้นหวัง ตัวเองเห็นว่า ชีวิตมีบาปกรรมที่ไม่สามารถปลดปล่อยให้หมดได้ภายใต้ความเชื่อของศาสนาเดิม เมื่อรู้จักอิสลาม รู้สึกเหมือนมีหลักยึดใหม่ที่จะช่วยให้ชีวิตพ้นจากทุกข์” ผู้ให้ข้อมูลยังเล่าว่า “จุดประสงค์หลักที่ต้องการเข้ารับอิสลามก็คืออยากจะได้ปลดปล่อยบาป อยากได้แนวทางใหม่ ซึ่งเขาได้รับทราบมาจากเพื่อนที่เป็นมุสลิมมาว่า ถ้าเป็นมุสลิมใหม่แล้ว บาปทุกอย่างที่ผ่านมาถูกลบล้างปลดปล่อยจนหมดสิ้น ซึ่งมีแต่อิสลามเท่านั้นที่สอนในเรื่องนี้” จึงได้มาศึกษาเรียนรู้หลักการของอิสลามก่อนจนเกิดความเชื่อและศรัทธา ในที่สุดตนเองก็เข้ารับอิสลามด้วยพลังแห่งศรัทธาที่มีจุดหมายในชีวิต

2.2 หลักแห่งทางนำ (ฮิดายะฮฺ)

2.2.1 ความหมายของฮิดายะฮฺ

คำว่า “ฮิดายะฮฺ” ตรงกับคำในภาษาอาหรับว่า (هداية) ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรมอาหรับ โดยความหมายตามอัลมุอญม์อัลวะส็ฎ (al-Mu'jam al-Wasit, 1960: 2/978) ฮิดายะฮฺ หมายถึง การแนะนำให้ถึงจุดหมาย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) هداية جلية أو فطرية (ฮิดายะฮฺ ญิบิลียะฮฺ เอา ฟิฏริยะฮฺ) หมายถึง ฮิดายะฮฺ ที่ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้กำหนดไว้ เช่น การชี้หนทางในการดำรงชีวิตแก่สัตว์โลกทั้งหลาย อันได้แก่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ (Mohammad Ahmad, 1993: 37) ฮิดายะฮฺประเภทนี้ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ﴾

(الأعلى: 3)

ความว่า “และผู้ทรงกำหนดสภาวะแล้วทรงชี้แนะทาง”

(อัลอะฮฺลา: 3)

จากอายะฮฺดังกล่าวนี้บ่งบอกว่า อัลลอฮฺ ﷻ คือ ผู้ทรงกำหนดสภาวะแล้วทรงชี้แนะแนวทาง พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ มิได้เป็นเพียงผู้สร้างและทำให้สิ่งที่ถูกสร้างสมบูรณ์เท่านั้น หากแต่พระองค์ยังทรงกำหนดสภาวะความเป็นไปของสิ่งถูกสร้าง พร้อมชี้แนะแนวทางหรืออิตายะฮฺแก่มนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหมดที่มีอยู่ในสากลโลก

“อิตายะฮฺ” มิได้มีความหมายเพียงการบรรลุถึงความสมบูรณ์แล้วเท่านั้น หากแต่อิตายะฮฺ ยังหมายถึง การถูกสร้างมาให้มีชีวิต มีสติปัญญาและมีพลังกำลัง ทั้งหมดนี้เป็นสัญลักษณ์และหลักฐานอันชัดเจนในสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างสรรค์อันน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก

2) **إرشادية** (อิตายะฮฺ อิรชาดียะฮฺ) หมายถึง อัลลอฮฺ ﷻ ทรงชี้แนะทางให้แก่มนุษย์ได้ประจักษ์ถึงวิถีแห่งการเคารพภักดีต่อพระองค์ และรู้จักแนวทางที่ถูกต้องและหลงผิด อิตายะฮฺประเภทนี้ ได้แก่ อิตายะฮฺที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอาน โดยการแต่งตั้งบรรดาเราะสูล มาชี้แนะทางสู่หนทางแห่งสัจธรรม (Mohammad Ahmad, 1993: 41)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ﴾

(الضحى: 7)

ความว่า “และพระองค์ทรงพบเจ้าระเห่เร่ร่อน แล้วก็ทรงชี้แนะทาง (แก่เจ้า) มิใช่หรือ?”

(อัญญา: 7)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾

(الشورى: 52)

ความว่า “และเช่นนั้นแหละเราได้วะฮียอัลกุรอานแก่เจ้าตามบัญชาของเรา เจ้าไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าอะไรคือคัมภีร์ และอะไรคือการศรัทธาแต่เราได้ทำให้อัลกุรอานเป็นแสงสว่างเพื่อชี้แนะทางโดยนัยนั้นแก่ผู้ที่เราประสงค์จากปวงบ่าวของเรา และแท้จริงเจ้านั้นจะได้รับการชี้แนะสู่ทางอันเที่ยงธรรมอย่างแน่นอน”

(อัลชุรอ: 52)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾

(البلد: 10)

ความว่า “และเราได้ชี้แนะทางแห่งความดีและความชั่วแก่เขาแล้ว”

(อัลบะลัด: 10)

3) **هداية توفيقية** (ฮิดายะฮฺ เตอาฟีกียะฮฺ) หมายถึง อัลลอฮฺ ﷻ ให้ความช่วยเหลือแก่บ่าวของพระองค์ให้มีพลังและความสามารถที่ประสบความสำเร็จ ในการภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และได้รับความช่วยเหลือจากพระองค์ ฮิดายะฮฺประเภทนี้ อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน (Mohammad Ahmad, 1993: 44) อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾

(هود: 88)

ความว่า “และความสำเร็จของฉันจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ด้วยความช่วยเหลือของอัลลอฮฺ แต่พระองค์ฉันขอมอบหมายและยังพระองค์เท่านั้นฉันกลับไปหา”

(ฮูด: 88)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾

(56: القصص)

ความว่า “แท้จริง เจ้าไม่สามารถที่จะชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่เจ้ารักได้ แต่อัลลอฮฺทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์และพระองค์ทรงรู้ดียิ่งถึงผู้ที่อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง”

(อัลเกาะศอศ: 56)

นักอรรถาธิบายอัลกุรอานกล่าวว่า อายะฮฺนี้ถูกประทานลงมาเกี่ยวกับเรื่องราวของอับดุลอิบ ในขณะที่ท่านนบี ﷺ ได้นำเสนอและเชิญชวนให้อับดุลอิบผู้เป็นลุงของท่านเข้ารับอิสลามก่อนที่จะสิ้นชีวิต แต่ลุงของท่านก็ปฏิเสธ

ท่านอับนุกะษีร ราะหิมะฮ์ลลอฮฺ ได้อธิบายว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวแก่ท่านนบี มุฮัมมัด ﷺ ว่า “โอ้มุฮัมมัดแท้จริงเจ้าไม่สามารถที่จะให้ฮิยาเยฮ์แก่ผู้ที่เจ้ารัก (หมายถึง ลุงของท่าน) ได้ กล่าวคือ เจ้าไม่มีสิทธิดังกล่าว แท้จริงเจ้ามีหน้าที่เผยแผ่และอัลลอฮฺ ﷻ จะทรงฮิยาเยฮ์แก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์แก่เขา” (Mohammad Ahmad, 1993: 46) สาเหตุการประทานอายะฮฺนี้ ดังมีรายงานในเศาะเฮียะหฺบุคอรีและมุสลิมว่า

((لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُمَيَّةَ وَأَبُو جَهْلٍ يَأْعَمُّ قُلُوبَهُمْ قُلُوبَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلِمَةً أَحْجَجُ لَكَ بِعِنْدَ اللَّهِ فَقَالَ لَهُ أَتَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَأَعَادَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعَادَ. فَكَانَ آخِرُ مَا قَالَهُ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ))

(البخاري: 4398)

ความว่า “ขณะที่กำหนดแห่งความตายเข้าใกล้อะบดุลอิบ ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺได้เข้ามาหาเขา ในขณะนั้นอับดุลลอฮฺ อับนุอุมัยเยฮ์และอะบุนญะฮ์ลร่วมอยู่ในสถานที่แห่งนั้นด้วย ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺก็ประชิดข้างกายอับดุลอิบ พลังกล่าวว่า โอ้คุณลุง จงกล่าว “ลาอิลลาฮ่าอิลลัลลอฮฺ”เถิด ซึ่งเป็นประโยคที่ฉันจะนำไปยืนยันในการสงเคราะห์คุณลุง ณ องค์อัลลอฮฺ (ในวันแห่งการตอบแทน) ดังนั้น ทั้งสอง (อับดุลลอฮฺและอะบุนญะฮ์ล) ได้กล่าวเชิงคัดค้านว่า โอ้อะบดุลอิบเอ๋ย ท่านจะละทิ้งศาสนาของอับดุลมุฏฏออิบซึ่งเป็นศาสนาที่บรรพบุรุษของเราเคยนับถือมาก่อนกระนั้นหรือ

ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ก็ยืนกรานกล่าวประโยค (กะลีมะฮฺชะฮาดะฮฺ) สอนลูกของท่านอีก แต่ทั้งสอง (อับดุลลอฮ์และอะบูญะฮัล) ก็ขัดขวางเช่นเคย แต่ท้ายที่สุดอะบูฏอลิบ ยังมั่นอยู่ในศาสนาของอับดุลมุฏอลิบตลอดไป โดยที่เขาไม่ยอมกล่าวประโยค “ลาอิลลาฮ่า อิลลัลลอฮ์”

(หะดีษบันทึกโดย al-Bukhariy หมายเลข 4398)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾

(ฟาฏร : 8)

ความว่า “ดั่งนั้นผู้ที่ความชั่วแห่งการงานของเขาได้ถูกทำให้เพริศแพรวแก่เขาแล้วเขาเห็นว่ามันเป็นสิ่งดีกระนั้นหรือ? แท้จริงอัลลอฮ์จะทรงทำให้หลงผิดแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์และจะทรงชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์”

(ฟาฏีร : 8)

อัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمَسْتَقِيمَ﴾

(الفاتحة : 6)

ความว่า “โปรดชี้แนะเราสู่แนวทางอันเที่ยงตรงด้วยเถิด”

(อัลฟาติหะฮฺ : 6)

(4) هداية أخروية (ฮิเตาะฮฺ อูครอวียะฮฺ) คือ การชี้แนะหนทางให้แก่บรรดาผู้ศรัทธาไปสู่สวรรค์ของอัลลอฮ์ ﷻ และบอกหนทางแก่บรรดาชาวปฏิเสธที่นำไปสู่ขุมนรกในวันกิยามะฮฺ (Mohammad Ahmad, 1993: 52) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสเกี่ยวกับชาวสวรรค์ว่า

﴿وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَاهُمْ سَهْدِهِمْ وَيُصْلِحْ
بِأَهْلِهِمْ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ﴾

(4-6: مُحَمَّد)

ความว่า “ส่วนบรรดาผู้ที่ถูกฆ่าตายในหนทางของอัลลอฮฺ พระองค์จะไม่ทรงทำให้การทำงานของพวกเขาไร้ผลเป็นอันขาด พระองค์จะทรงชี้นำทางแก่พวกเขาและจะทรงปรับปรุงสภาพของพวกเขาให้ดีขึ้น และจะทรงให้พวกเขาเข้าสวนสวรรค์ ซึ่งพระองค์ทรงแจ้งให้พวกเขาแล้ว”

(มุฮัมมัด: 4-6)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสเกี่ยวกับชาวนรก ซึ่งพวกเขาได้กล่าวว่า

﴿اِحْسُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْلُوا لَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ﴾

(22-23: الصافات)

ความว่า “จงรวบรวมบรรดาผู้อธรรม และบรรดาสหายของพวกเขา และสิ่งที่พวกเขาเคารพสักการะอื่นจากอัลลอฮฺ แล้วจงนำทางแก่พวกเขาไปสู่ทางแห่งนรก”

(อัศศอฟฟาต: 22-23)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักแห่งทางนำ (ฮิดายะฮฺ) พบว่า นัยของอัลกุรอานและหะดีษข้างต้นนั้น สะท้อนถึงหลักแห่งทางนำ (ฮิดายะฮฺ) ซึ่งเป็นแก่นแกนที่สำคัญในการได้รับการแนะนำทางและแสงสว่างแห่งทางนำในการเข้ารับอิสลาม แม้มนุษย์จะทุ่มเทความเพียรพยายามในการเผยแผ่สัจธรรมของอัลลอฮฺ ﷻ สักปานใดก็ตาม หากไม่ได้รับการชี้นำและแสงสว่างจากทางนำของพระองค์ บุคคลเหล่านั้นย่อมตกอยู่ในความมืดมนและอวิชชาอยู่ร่ำไป ดังเช่น อบูฏอลิบ ซึ่งเป็นลุงผู้เป็นที่รักของท่านนบี ﷺ ที่วาระสุดท้ายของท่านจากไปโดยไม่ได้รับอิสลาม

นอกจากกรณีของอบูฏอลิบแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักแห่งทางนำ (ฮิดายะฮฺ) เพิ่มเติมพบว่า หลักแห่งทางนำ (ฮิดายะฮฺ) มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์อันแนบแน่นกับการตะอวะฮฺ เพราะตะอวะฮฺตามกรอบที่นักวิชาการให้คำนิยามคือการเชิญชวนมนุษย์สู่แนวทางของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งการเชิญชวนสู่แนวทางของพระองค์นั้นบางครั้งต้องทุ่มเทความเพียรพยายามครั้งแล้วครั้งเล่าอย่างเต็ม

ความสามารถ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีความเลื่อมใสศรัทธาและยึดมั่นในเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ แต่บางครั้งก็ประสบความล้มเหลวแม้จะเป็นลูกของตัวเองหรือบุคคลในครอบครัวก็ตาม โดยเขาไม่ศรัทธาและยอมรับในสิ่งที่บุคคลในครอบครัวนำมาเผยแพร่ เพราะพลังแห่งฮิยาอะฮ์ คือ แสงสว่างในการนำทางให้บรรลุสู่จุดหมายที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังเรื่องราวของนบีนูหฺ ﷺ ที่ถูกบันทึกในหน้าประวัติศาสตร์อิสลาม ผู้วิจัยได้หยิบยกขึ้นมาเป็นกรณีศึกษาเพียงท่านเดียวเพื่อเป็นนิทศน์อุทาหรณ์ให้แก่ผู้ทำงานอะวะฮ์ได้ตระหนักถึงภารกิจดังกล่าว

นบีนูหฺ ﷺ ประกาศศาสนาเรียกร้องให้ผู้คนในยุคสมัยของท่านสู่เส้นทางการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ แต่ก็มีกลุ่มชนออกมาต่อต้านอย่างรุนแรงเนื่องจากพวกเขากราบไหว้รูปปั้นและบูชาเจีวิด นบีนูหฺ ﷺ ต้องทำงานอะวะฮ์หนักหน่วง ทั้งกระแสดักค่านและใช้เวลา 950 ปี ในการเผยแพร่ทั้งในเชิงลับและเปิดเผยนับเป็นเวลายาวนาน (as-Zahabiy, 1993:1/165) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ﴾

(العنكبوت: 14)

ความว่า “และโดยแน่นอนเราได้ส่งนูหฺไปยังหมู่ชนของเขาและเขาได้อยู่ร่วมกับพวกเขาหนึ่งพันปีเว้นห้าสิบปี (950 ปี) ดังนั้นอุทกภัยได้คร่าพวกเขาขณะที่พวกเขาเป็นผู้อธรรม”

(อัลอันกะบูต: 14)

อัลกุฎฎีย์ (Al-Qurtubiy, 2005: 208) ได้กล่าวว่า จากโองการข้างต้นชี้ให้เห็นว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ใช้คำว่า “อาร์ซาลนา” หมายถึง เราได้ส่ง ในที่นี้หมายถึง พระองค์ได้ทรงแต่งตั้งนบีนูหฺ ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์ ซึ่งถูกส่งมาเพื่อประกาศเรียกร้องเชิญชวนกลุ่มชนของท่านสู่การให้เอกภาพและภักดีต่อพระองค์ และทำการชี้แนะกลุ่มชนของท่านให้ดำเนินชีวิตอยู่ในแนวทางของพระเจ้า ก่อนสัญญาแห่งการลงโทษจากภัยพิบัติจะมาประสบแก่ผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา ดังนั้นกลุ่มชนและครอบครัวของท่านรวมถึงภรรยาและลูกของท่านบางคนก็เป็นหนึ่งในผู้ปฏิเสธศรัทธาและไม่เชื่อฟังต่อการประกาศศาสนาของนบีนูหฺ ﷺ

วันแห่งพันธสัญญาที่อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวเตือนไว้ได้มาถึง พระองค์ตรัสกับนบีนูหฺ ﷺ ว่า นับจากวันนี้ไปจะไม่ใคร่เชื่อฟังและเจริญรอยตามเจ้าอีกแล้ว โอนูหฺ ﷺ เอ๋ย ดังนั้นเจ้าจงตัดใจอีกทั้งไม่เสียใจตกเศร้าในเรื่องนั้น หลังจากนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญชาให้นบีนูหฺ ﷺ สร้างสำเภารขึ้น

เพื่อคอยวันเวลาแห่งพันธสัญญาที่พระองค์ทรงกำหนดภัยพิบัติแห่งการลงโทษที่จะเกิดขึ้นแก่พวกเขา
นบีฮุหฺ ﷺ นั่งเฝ้ารอวันแล้ววันเล่าในคำสัญญาอันยิ่งใหญ่จากอัลลอฮฺ ﷻ เกี่ยวกับภัยพิบัติที่จะมา
ประสบกับพวกเขา

หลังจากนั้นไม่นาน น้ำได้พุ่งขึ้นมาจากเตาอบภายในบ้านของท่านอย่างน่าพิศวง
ซึ่งป็นสัญญาณการเริ่มต้นแห่งอุทกภัย เตาอบในบ้านของท่านนั้น ปรากฏว่าน้ำได้เอ่อล้นพุ่งขึ้น
ท่านจึงจัดการรีบรุดนำสำเภาออกมาและเรียกผู้ศรัทธาพร้อมนำสัตว์ทุกชนิดทั้งเพศผู้และเพศเมียขึ้น
บนสำเภา อิบน์อับบาส กล่าวว่า ผู้ที่ขึ้นสำเภาพร้อมกับนบีฮุหฺ ﷺ นั้น คือ บรรดาผู้ศรัทธาที่เข้ารับ
อิสลามพ้นภัยจากน้ำท่วมด้วยพระเมตตาจากพระองค์ ทั้งบุรุษและสตรี มีจำนวน 80 คน (Ibn Kathir,
1966:1/102-104)

จากการศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ภัยพิบัติในครั้งนี้ ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็
คือการสนทนาโต้ตอบระหว่างท่านนบีฮุหฺ ﷺ กับลูกชายของท่าน ด้วยหัวใจของผู้เป็นพ่อที่มีความ
ห่วงใยต่อลูก ท่านเรียกลูกของท่านว่า ไอ้ลูกรัก เจ้าจงมาโดยสารสำเภากับพ่อเถิด และเจ้าจงปลีกตัว
ออกจากกลุ่มชนผู้ปฏิเสธศรัทธาเถิด ลูกชายนบีฮุหฺตอบว่า ฉันจะยึดภรรยาเป็นที่มั่นเพื่อหลบภัยให้ฉัน
ปลอดภัยจากน้ำท่วมในครั้งนี้ได้ และนบีฮุหฺ ﷺ กล่าวตอบด้วยความห่วงใยว่า “ไอ้ลูกรัก วันนี้ไม่มี
ผู้ใดคุ้มครองเจ้าได้เลยนอกจากผู้ที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเมตตาเท่านั้น ในที่สุดอัลลอฮฺ ﷻ ได้
ลงโทษผู้ปฏิเสธศรัทธารวมถึงลูกของท่านนบีฮุหฺ ﷺ ด้วยการจมน้ำจากอุทกภัยในครั้งนี้

จากเหตุการณ์ที่กล่าวมานี้ สะท้อนให้เห็นว่า คนที่สนใจอบรมลูกหลานอย่างตั้งใจ
เมื่อทำหน้าที่อย่างที่สุดแล้ว ลูกมีอาการเกรงไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนและคำตักเตือนของผู้เป็นพ่อเฉกเช่น
ลูกของนบีฮุหฺ ﷺ ที่ยังคงยืนกรานไม่เชื่อฟังและไม่ศรัทธาในการเรียกร้องเชิญชวนสู่แนวทางอัน
เที่ยงตรงของพระผู้เป็นเจ้า ถึงแม้ว่า นบีฮุหฺ ﷺ จะรักใคร่เอ็นดูและทุ่มเทความเพียรพยายามสักปาน
ใดก็ตาม แต่หากไม่ได้รับฮิदाเยฮฺจากอัลลอฮฺ ﷻ แล้ว แนนอนเขาจะจมอยู่ในแนวทางแห่งความ
มิดมนอวิชาและหลงทางตลอดไป

จากการศึกษาพบว่า วิธีการตะอวะฮฺของนบีฮุหฺ ﷺ แก่ลูกสุดที่รักของท่าน แต่แล้ว
ลูกของท่านก็ไม่เชื่อฟัง แม้ท่านจะโน้มน้าวชักชวนครั้งแล้วครั้งเล่าก็ตาม ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับ
หลักฮิदाเยฮฺ هداية إرشاد หมายถึง การที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงชี้แนวทางให้แก่มนุษย์ได้ประจักษ์ถึงวิถี
แห่งการเคารพภักดีต่อพระองค์ และรู้จักแนวทางที่ถูกต้องและหลงผิด ซึ่งฮิदाเยฮฺประเภทนี้จะต้อง
ได้รับการส่งบรรดาศาสนทูตมาชี้แนะแนวทาง เฉกเช่นการเรียกร้องและชี้แนะของนบีฮุหฺ ﷺ สู่
เส้นทางของอัลลอฮฺ ﷻ แก่ลูกชายผู้เป็นที่รักของท่าน แม้ท่านจะพยายามเชิญชวนอย่างสุด
ความสามารถแล้วก็ตาม แต่สุดท้ายลูกชายของท่านก็ยืนกรานปฏิเสธ เนื่องจากไม่ได้รับฮิदाเยฮฺ และ
แสงสว่างแห่งทางนำจากอัลลอฮฺ ﷻ แต่อย่างใดเลย

บทเรียนจากการตะอวะฮฺประกาศศาสนาของนบีนุหฺ عليه السلام ที่ผู้วิจัยได้ศึกษานั้น สะท้อนให้เห็นว่าท่านได้ทำหน้าที่ตามบัญชาของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความอดทน อ่อนโยน ไม่ระท้อท้อ และไม่ถือโกรธแก่บรรดาผู้เย้ยหยันต่อท่าน และท่านทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์แบบตามที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงบัญชา

2.2.2 มุอัลลัฟในบริบทของสังคมไทย

ความหมายในเชิงภาษา คำว่า “มุอัลลัฟ” หรือ “มุอัลละพะห์” มาจากรากศัพท์ ภาษาอาหรับ (أَلْفٌ يُؤَلَّفُ) แปลว่า สนิทสนม และรักใคร่ คำว่า “มุอัลลัฟ” เป็น “อิสหมัฟอูล” (اسم مفعول) จาก (أَلْفٌ يُؤَلَّفُ نَائِفًا) แปลว่า ผู้ที่ต้องการความคุ้นเคยและความสนิทสนม

ความหมายในเชิงวิชาการ คำว่า “มุอัลลัฟ” หรือ “มุอัลละพะห์” หมายถึง บุคคลที่หัวใจของเขาต้องการความคุ้นเคยและที่พึงพิง เพื่อให้เกิดความมั่นคงในอิสลาม และความสนิทสนมด้วยการโน้มน้าวสู่อิสลาม หรือช่วยเหลือ หรือให้ยุติการทำร้ายมุสลิมและปกป้องมุสลิมจากศัตรู (อัลก้อรฎอน วีรีย 1981 : 2/594)

คำว่า “มุอัลลัฟ” ถูกระบุไว้ในสุเราะห์อัตเตาบะฮฺ 1 ครั้ง อายะห์ที่ 60 เกี่ยวกับสิทธิของ มุอัลลัฟ ที่มีสิทธิหนึ่งในแปดจำพวกที่มีสิทธิได้รับทานชะกาต อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ ﴾

(التوبة: 60)

ความว่า “อันความจริง ทานชะกาต นั้น (จะให้) แก่ บรรดาผู้ยากจน บรรดาผู้ที่ขัดสน บรรดาเจ้าหน้าที่เก็บรวบรวมชะกาตและบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาต้องการความอบอุ่น และความสนิทสนม”

(อัตเตาบะฮฺ :60)

มุอัลลัฟในบริบทของสังคมไทยในยุคปัจจุบันถูกเรียกว่า “มุสลิมใหม่” ซึ่งยังไม่มีนักวิชาการท่านใดได้กำหนดกรอบเวลาเรียกชื่อมุอัลลัฟหรือมุสลิมใหม่ ว่ามีกำหนดเวลากี่วัน กี่เดือน กี่ปี จนกระทั่งมุอัลลัฟที่เข้ามารับอิสลามนั้นถูกเรียกชื่อว่า “มุอัลลัฟ” ตลอดชีพ จากสภาพการเช่นนี้ทำให้มุอัลลัฟเองมีความรู้สึก ว่า ตนเองเป็นชนชั้นสองในสังคมมุสลิม เนื่องจากถูกเรียกว่า เป็นมุอัลลัฟตลอดไป แต่จริง ๆ แล้วความหมายของคำว่า มุอัลลัฟ เป็นคำที่มีเกียรติ เป็นคำอัลลอฮฺ ﷻ ได้กล่าวไว้ในอัลก้อรฎอนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่พึงได้รับจากชะกาต อันหมายถึงบรรดาผู้ที่หัวใจของเขาต้องการปลอบประโลมด้วยการเข้าสู่อิสลาม

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายนิยามเชิงปฏิบัติการคำว่า “มูอัลลัฟ” ด้วยการสัมภาษณ์นักวิชาการมุสลิมระดับแนวหน้าของสังคมไทย เพื่อให้ได้ความหมายคำว่า “มูอัลลัฟ” ที่ตรงตามบริบทของสังคมไทย ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลนักวิชาการในประเทศไทยได้ให้ความหมาย ดังนี้

อับดุลเลาะ หนุ่มสุข ผู้อำนวยการสถาบันวะสะฎียะฮ์สำนักจุฬาราชมนตรี ได้กล่าวว่า: คำว่า “มูอัลลัฟ” หมายถึงผู้ที่มีความต้องการใกล้ชิด มีความสนิทสนม ต้องการความอบอุ่น เป็นคำที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ยกย่องให้เกียรติ แต่สังคมมุสลิมเมืองไทยกลับใช้คำนี้ในเชิงลบ เสมือนหนึ่งคำว่ามูอัลลัฟ เป็นกลุ่มคนที่ถูกดูแคลนจากสังคมมุสลิมดั้งเดิม ดังนั้น มุสลิมดั้งเดิมจะต้องสร้างค่านิยมใหม่ ให้มองภาพที่เป็นบวกมากขึ้น เพราะในปัจจุบันผู้ที่เป็นมูอัลลัฟกลับเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแผ่ศาสนาและต่อสู้เพื่ออิสลาม กระทั่งบางคนมีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามมากกว่าผู้ที่เป็นมุสลิมดั้งเดิมด้วยซ้ำไป (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2561 เวลา 14.00 น.)

นอกจากนี้ อับดุลเลาะ หนุ่มสุข ยังได้สะท้อนว่า อยากให้มูอัลลัฟทุกคนตระหนักและรู้ว่า ถ้าหากสังคมมุสลิมบางคนบางสังคมไม่ให้เกียรติพวกเขา แต่มูอัลลัฟพึงภาคภูมิใจเถิดว่าพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ให้เกียรติพวกเขา อิสลามให้เกียรติพวกเขา โดยเฉพาะสังคมในกลุ่มประเทศอาหรับเขาจะให้เกียรติมุสลิมใหม่มาก พวกเขาจะได้รับเกียรติอย่างสูงสุด และยังถ้าเป็นมุสลิมใหม่แล้วออกมาทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนา เกียรตินั้นจะได้รับจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ อย่างแน่นอน (ที่มา: www.islammore.com ข้อมูลเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2561) ผู้วิจัยยังพบว่า สิ่งที่ท่านสะท้อนออกมาในฐานะนักวิชาการและนักปฏิบัติ นั้น ย่อมชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของมูอัลลัฟ สังคมมุสลิมต้องสร้างค่านิยมและปรับเปลี่ยนทัศนคติใหม่กับสังคมให้มองภาพที่เป็นบวกมากขึ้นโดยการให้เกียรติและเชิดชูมูอัลลัฟในฐานะที่เขาเข้ามารับนับถือศาสนาอิสลามใหม่ ๆ โดยลบค่านิยมคำว่า “มูอัลลัฟตลอดชีพ” ที่ใช้เรียกชื่อกลุ่มชนเหล่านี้ออกไปจากสังคมมุสลิมไทยเพื่อให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิม

บรรจง บินกาซัน ได้กล่าวว่า มูอัลลัฟหมายถึงคนต่างศาสนิกที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามอย่างเป็นทางการตามระเบียบวิธีและขั้นตอนที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้ในขณะที่ความหมายตามคำอธิบายในทางศาสนาอิสลามนั้นมูอัลลัฟหมายถึงผู้ที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามเนื่องจากได้รับทางนำ (ฮิดายะฮฺ) จากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าเพื่อให้ได้รับความสงบสุขและมีวิถีชีวิตที่สวยงามสมบูรณ์ตามแบบวิถีอิสลามที่มีระเบียบแบบแผนโดยต้องปฏิบัติตามคำสั่งใช้และละทิ้งการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นข้อห้ามต่าง ๆ ตามหลักการของศาสนาอิสลาม และชนต่างศาสนิกในประเทศไทยที่เปลี่ยนการนับถือศาสนาเดิมที่ตนเองนับถืออยู่นั้น ได้เข้ามานับถือศาสนาอิสลามแล้ว จึงเรียกบุคคลเหล่านั้นว่า “มูอัลลัฟ” หมายถึง มุสลิมใหม่” (ที่มา muslimthaipost.com ข้อมูลวันที่ 13 กันยายน 2561)

อรุณ บุญชม รองประธานคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ได้กล่าวว่า มูอัลลัฟหมายถึงผู้ที่เพิ่งเข้ารับศาสนาอิสลามใหม่ๆ โดยที่ความมีศรัทธาในหัวใจของเขาต้องการได้รับการ

เสริมให้แกร่งจากผู้คนรอบข้างที่มีความรู้ด้วยการผูกไมตรีและสร้างความสนิทสนมกับเขา ในยามที่เขา มีความโดดเดี่ยวจากญาติมิตรที่เคยสนิทสนมกันขณะที่เขาเคยอยู่ในศาสนาเดิม จนกว่าเขาจะมีความ เข้มแข็งและมีศรัทธาที่มั่นคง (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2561 เวลา 11.00 น.)

ประธาน ศรีเจริญ รองประธานคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี ได้กล่าวว่า มุอัลลัฟหมายถึงบุคคลที่ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลามจะด้วยสาเหตุการแต่งงานหรือเหตุอื่นใดก็ตามและ เมื่อเข้ารับอิสลามแล้วมุอัลลัฟจะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากมุสลิมเดิมด้วยการสร้างความสนิท สนมความเป็นกันเองซึ่งกันและกันเพื่อให้เขาเกิดความอบอุ่นใจเกิดความมั่นใจในการเปลี่ยนศาสนา เดิมสู่ศาสนาอิสลาม แม้กาลเวลาในการเข้ารับอิสลามของเขาจะผ่านไปก็ปีก็ตามความเป็นมุอัลลัฟ ก็ยังติดตัวกับเขาตลอดไปดังนั้นสถานะความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟจะยืนหยัดและปฏิบัติตามหลักการ ของศาสนาอิสลามมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่ดูแลของมุสลิมเองหรือองค์กรมุสลิมเป็น สำคัญ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2561 เวลา 16.30 น.)

ปรีดา ประพฤติชอบ ประธานมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานได้กล่าว ว่า มุอัลลัฟในบริบทของสังคมไทยในภาคอีสาน หมายถึงผู้ที่ได้รับแสงสว่างแห่งทางนำจากอัลลอฮ์ด้วย การประกาศตัวเข้ารับอิสลามจะด้วยสาเหตุการแต่งงานหรือศึกษาเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลาม มาก่อนจนเกิดศรัทธา และมีกรอบระยะเวลาเรียกชื่อบุคคลเหล่านั้นว่า มุอัลลัฟ(มุสลิมใหม่)เพียงแค่ว่า ช่วงแรกประมาณ 3 - 4 ปี เท่านั้น หลังจากเขามีความมั่นคงในหลักการศรัทธาหลักปฏิบัติ ดำเนินชีวิต ตามหลักการของศาสนาอิสลามแล้ว ก็จะถูกเรียกขานบุคคลเหล่านั้นว่า “มุสลิม” แทนคำว่ามุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) ซึ่งจะไม่ถูกนำมาเรียกอีกต่อไป (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2561 เวลา 10.00 น.)

กล่าวได้ว่า ภูมิหลังเดิมมุสลิมอีสานนั้น ย้ายถิ่นฐานมาจากภาคใต้ของประเทศไทยมา ประกอบอาชีพ ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยท่ามกลางสังคมอีสานที่นับถือศาสนาพุทธ มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิต ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์รู้จักกัน ดังนั้นมุสลิม ไทยที่ย้ายถิ่นฐานมาจากภาคใต้ของไทยก็ดำเนินกิจกรรมทางศาสนาอิสลามด้วยการเปิดอบรมการ เรียนการสอนให้กับลูกหลานของตนในชุมชนที่อาศัยอยู่เช่นการเรียนอัลกุรอาน การเรียนรู้หลักการ พื้นฐานของศาสนาอิสลามและยังเปิดโอกาสให้ต่างศาสนิกในชุมชนที่อาศัยร่วมกันเข้ามาศึกษาเรียนรู้ หลักการของศาสนาอิสลาม ทำให้ต่างศาสนิกทั้งชายและหญิงในหลายจังหวัดของภาคอีสานเช่น จังหวัดขอนแก่น ศรีสะเกษและอุดรธานีเป็นต้นกำเนิดการแต่งงานในภาคอีสานกับมุสลิมเดิมกระทั่งมี อัตราการขยายตัวของมุสลิมเพิ่มขึ้นโดยสาเหตุการแต่งงานเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่มุอัลลัฟ อีสานจะแต่งงานกับมุสลิมเดิมนั้นจะต้องศึกษาเรียนรู้หลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามก่อนตาม กรอบเวลาหนึ่งเดือนก่อนแต่งและบางครั้งอาจจะไม่ถึงหนึ่งเดือน หรือมากกว่าหนึ่งเดือน ขึ้นอยู่กับพื้น ฐานความรู้ของมุอัลลัฟเป็นสำคัญ

วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานสำนักจุฬาราชมนตรี ประจำภาคใต้ ได้กล่าวว่า มุอัลลัฟหมายถึงกลุ่มคนที่ได้รับการประสานเยียวยาจิตใจจากบาดแผลของการเปลี่ยนแปลงเส้นทางของชีวิต การเยียวยาบาดแผลทางใจขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของมุสลิมเดิมว่าเอาใจใส่มากน้อยเพียงใด หากเอาใจใส่อย่างเต็มที่ไม่นับปีเป็นเกณฑ์ไม่ว่าหนึ่งปีหรือมากกว่านั้นก็ตามความรู้สึกแปลกแยกก็ยอมหมดไป แต่หากไม่มีใครเหลียวแลเอาใจใส่แม้ 10 ปี ก็ไม่อาจเยียวยาได้ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2561 เวลา 12.00 น.)

สุชาติ เศรษฐมาลินี ผู้อำนวยการสถาบันศาสนา วัฒนธรรมและสันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่ กล่าวว่า: มุอัลลัฟ หมายถึง ผู้ที่มีความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม อันอาจเกิดจากความสนใจโดยส่วนตัว หรือจากการมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวมุสลิมเดิม จนมีทัศนคติและความเข้าใจที่ดีต่ออิสลาม ซึ่งในที่สุดบุคคลผู้นั้นอาจจะเปลี่ยนมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามก็ได้ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2561 เวลา 18.00 น.)

มนัส บุญชม รองประธานโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มุลินิฮิสันดิชน กล่าวว่า มุอัลลัฟในบริบทของสังคมไทย หมายถึง มุสลิมใหม่หรือผู้ที่เปลี่ยนมาเข้ารับอิสลามซึ่งเดิมนับถือศาสนาอื่นมาก่อนหรือไม่มีศาสนา โดยมีได้หมายรวมถึงคนที่มีจิตใจโน้มเอียงมาสู่อิสลามหรือสนใจศึกษาอิสลามที่ยังไม่ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา และคำว่า “มุอัลลัฟ” จะถูกนำมาใช้กับผู้เปลี่ยนมารับนับถือศาสนาอิสลามไม่จำกัดเฉพาะคนที่เข้ามารับอิสลามใหม่เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงผู้ที่มารับอิสลามและใช้ชีวิตอยู่ในวิถีอิสลามมานานนับสิบปีแล้วก็ตาม ก็ยังเรียก “มุอัลลัฟ” อยู่เช่นเดิม จากกลุ่มตัวอย่างที่พบของผู้ที่เปลี่ยนมาเข้ารับอิสลาม(มุอัลลัฟ)มีจำนวนไม่น้อยที่มีความตั้งใจศึกษาและปฏิบัติตนเคร่งครัดในหลักการศาสนาอิสลามแต่ยังคุ้นเคยกับสถานภาพการเป็นมุอัลลัฟเช่นเดิม (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 เวลา 11.00 น.)

นอกจากนี้ ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก (2559:1) ได้ให้ความหมายมุอัลลัฟว่า คือ ผู้ได้รับทางนำจากพระผู้เป็นเจ้าให้เกิดการปรับเปลี่ยนชีวิตเดิมสู่วิถีอิสลาม เขาคือผู้บริสุทธิ์ที่สังคมมุสลิมจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แม้แต่ชะกาดของมุสลิมก็จำเป็นต้องมอบให้เขา(คู่มือมุอัลลัฟ ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า คำว่า “มุอัลลัฟ” ตามการเรียกขานในสังคมมุสลิมไทย คือ ผู้ที่ปฏิญาณตนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งชีวิตของเขาก่อนหน้าที่จะเข้ารับอิสลามนั้นเขาเคยนับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่นมาก่อน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าบริบทของสังคมมุสลิมไทยการเรียกมุสลิมใหม่คนหนึ่งว่ามุอัลลัฟนั้นส่วนใหญ่จะเรียกไปตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าไม่น่าจะถูกต้อง เนื่องจากคำว่ามุอัลลัฟ น่าจะใช้เรียกในช่วงแรกที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามเท่านั้น เมื่อเขาเข้ามาอยู่ในร่มเงาของอิสลามแล้ว วิถีชีวิตของเขาเปลี่ยนไป ทำให้อิสลามของเขามีความแข็งแกร่ง มีที่พึ่งพิงทางจิตใจ คำว่ามุอัลลัฟ ไม่น่าจะถูกนำมาเรียกอีกต่อไป

สังคัมมุสลิมควรเรียกเฉพาะผู้เข้ารับอิสลามในช่วงเดือนแรกๆหรือปีแรก ๆ เท่านั้น หลังจากนั้นไม่ควรเรียกชื่อนี้อีกต่อไปเพราะต้องการให้มุสลิมมีความสนิทคุ้นเคยมีทัศนคติที่ดีต่อมุสลิมและเขาจะมีความรู้สึกพึงพอใจต่ออิสลามโดยปราศจากความรู้สึกแปลกแยกว่าเขาเป็นมุสลิมประเภทชั้นสอง

2.3 องค์ประกอบหลักของอิสลาม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของอิสลามที่เป็นส่วนที่สำคัญในการวิจัยเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักความเชื่อและหลักการศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม ผู้วิจัยนำเสนอองค์ประกอบหลักของอิสลาม ประกอบด้วย หลักความเชื่อ (อะกีดะฮฺ) และการศรัทธา (อีมาน) หลักปฏิบัติ (อิบาดะฮฺ) และหลักจริยธรรม (อัคลาก) ดังนี้

2.3.1 หลักความเชื่อ (อัล-อะกีดะฮฺ) ในอิสลาม

2.3.1.1 ความหมายหลักความเชื่อ (อะกีดะฮฺ) ทางหลักภาษาศาสตร์

อัลอะกีดะฮฺ (العقيدة) เป็นรูปเอกพจน์ ตามหลักภาษาแปลว่า ผู้ให้แน่น ทำให้มั่นคง ยึดเหนี่ยวกัน รวมถึงความเชื่อมั่นที่มีความแน่วแน่มั่นโดยปราศจากกลางแกลงใด ๆ ต่อสิ่ง ๆ หนึ่งซึ่งอาจเป็นรูปธรรมเช่นตัวบุคคล วัตถุหรือนามธรรมก็ได้ (Ibn Mansür, 1994: 2/218-219) คำ ๆ นี้ถูกระบุในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿لَا يُؤَخِّدُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَخِّدُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ﴾

(المائدة بعض من آية : 89)

ความว่า “อัลลอฮฺจะไม่ทรงเอาโทษแก่พวกเจ้าด้วยถ้อยคำที่ไร้สาระในการสาบานของพวกเจ้า แต่ทว่าพระองค์จะทรงเอาโทษแก่พวกเจ้าด้วยสิ่งที่พวกเจ้าผูกมัดคำสาบาน”

(อัลมาอิดะฮฺ ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺ 89)

2.3.1.2 ความหมายทางวิชาการ

อัลอะกีดะฮฺ ตามความหมายทางหลักวิชาการนั้น ไม่ได้ระบุไว้โดยตรง ทั้งในคัมภีร์อัลกุรอาน และสุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด แต่ได้มีการพูดถึงในแวดวงวิชาการเป็นสำคัญ

นิยามทางวิชาการของคำว่า “อัลอะกีดะฮฺ” ผู้วิจัยนำเสนอนิยามที่มีความหมายใกล้เคียงคัมภีร์อัลกุรอาน และอัสสุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็คือทัศนคติของอิบนุญัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah)

อิบนุตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah) กล่าวว่า อะกีดะฮฺ คือองค์ความรู้หนึ่งที่ถูกล่าไไว้ใน คัมภีร์อัลกุรอาน และอัลสุนนะฮฺ เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพระเจ้า การเป็นนบี และสิ่ง ไร้ลับ ประการดังกล่าวนี้เป็นความรู้ที่อยู่บนฐานแห่งความเชื่อความศรัทธาอย่างแน่นแฟ้น ได้แก่ การ ศรัทธาต่อพระเจ้า บรรดาเทวทูต บรรดาศาสนทูต วันโลกหน้า การกำหนดสภาวะการณืความดี-ความ ชั่ว และบรรดาสິงไร้ลับทั้งหมด (Ibn Taimiyah, 1999: 87)

อิบนุ ตัยมียะฮฺ ได้กล่าวถึง อัลอะกีดะฮฺ (العقيدة) ที่ระบุไว้ในตำราของท่านชื่อ อัลอะกีดะฮฺ อัลวาสิฎียะฮฺ (العقيدة الواسطة) ในข้อความตอนหนึ่งว่า “นี่คืออะกีดะฮฺของกลุ่มที่รอดพ้น ผู้ได้รับการช่วยเหลือ โดยยึดมั่นบนแนวทางของอะฮฺลุลสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ด้วยการศรัทธา ต่ออัลลอฮฺ บรรดาเหล่าอิกะฮฺ บรรดาเราะสุล การฟื้นคืนชีพหลังความตาย และการอิมานต่อการ กำหนดสภาวะทั้งในสิ่งที่ดีและที่ชั่ว” จะสังเกตได้ว่าข้อความดังกล่าวนี้ ท่านอิบนุ ตัยมียะฮฺ ก็ได้ อธิบายหลักอะกีดะฮฺด้วยกับองค์ประกอบหลักของการศรัทธาหกประการ (Ibn Taimiyah, 1999:93)

จากนิยามข้างต้นแสดงถึงความหมายทางภาษาและทางวิชาการนั้นมีความเชื่อมโยง กันอย่างแนบแน่น เนื่องจาก อะกีดะฮฺ หมายถึง การที่มนุษย์นำสิ่งนั้นๆมายึดเหนี่ยวจนเกิดความ ศรัทธาอย่างมั่นคง ซึ่งเป็นหลักความเชื่อและยึดมั่นของอะฮฺลุลสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ โดยปราศจาก ข้อสงสัยและกลางแกลงใด ๆ โดยเหตุนี้เอง หลักความเชื่อของอิสลามถือเป็นศูนย์รวมในบรรดา ข้อบัญญัติที่อัลลอฮฺประทานลงมาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้นจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนจะต้องมั่น ในศรัทธาโดยไม่มีการสงสัยเคลือบแกลงใดๆทั้งสิ้น

ดังคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾

(الحجرات : 15)

ความว่า “แท้จริงศรัทธาชนที่แท้จริงนั้น คือ บรรดาผู้ศรัทธา ต่ออัลลอฮฺ และเราะสุลของพระองค์ แล้วพวกเขาไม่สงสัยเคลือบ แกลงใจ แต่พวกเขาได้เสียสละต่อสู้อั้รณด้วยทรัพย์สมบัติของพวกเขา และชีวิตของพวกเขาไปในหนทางของอัลลอฮฺ คนเหล่านั้น แหละคือบรรดาผู้สัตย์จริง”

(อัลหุญญะรอต : 15)

โดยเหตุนี้เอง อิสลามมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนว่า ผู้ที่ได้มีอิมานต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์นั้น จะต้องยึดมั่นและอิมานอย่างมั่นคงแนบแน่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่มีเคลือบแคลงใดๆ บุคคลเหล่านี้ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ศรัทธาอย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกันหากคนๆหนึ่งเขากล่าวถ้อยคำศรัทธา เพียงแค่ปลายลิ้น แต่ภายในจิตใจสุขุมไว้ด้วยความสงสัย ไม่เชื่อและจำนน ดังนั้นอิสลามจึงเรียกบุคคลเหล่านั้นที่มีคุณลักษณะเข้าข่ายผู้ที่หน้าไหว้หลังหลอกหรือมูนาฟิกนั่นเอง

2.3.1.3 หลักการว่าด้วยความเชื่อในทัศนะอิสลาม

หลักอะกีดะฮ์ในอิสลามนั้นถือว่าเป็นแก่นแกนของศาสนาในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์และเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่ง นับเป็นปฐมบทเบื้องต้นของศาสนาอิสลามที่เหล่าบรรดาศาสนทูตของพระองค์นำมาประกาศสู่ความเชื่อความศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวปราศจากภาคีใด ๆ และเป็นประการแรกที่บรรดาศาสนทูตในยุคก่อนๆ จนกระทั่งถึงท่านศาสดามุฮัมมัดผู้เป็นศาสนทูตท่านสุดท้าย อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾
(الأعراف: 59)

ความว่า “และแท้จริงเราได้ส่งนูหุไปยังประชาชาติของเขา แล้วเขาได้กล่าวว่า โอ้ประชาชาติของฉันจงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิด ไม่มีผู้ที่ได้รับการเคารพสักการะใด ๆ สำหรับพวกท่านอีกแล้วอื่นจากพระองค์ แท้จริงฉันกลัวการลงโทษในวันอันยิ่งใหญ่จะประสบแก่พวกท่าน”

(อัลอะอ์รอฟ : 59)

ปฐมภูมิของความเชื่อที่เบี่ยงเบนเฉไฉออกจากแนวทางของอัลลอฮ์ตั้งที่อายะฮ์ข้างต้นได้ระบุไว้ก็คือ เกิดเหตุการณ์อันน่าสลดหลังจากยุคปีอาดัมประมาณหนึ่งพันปี ได้มีผู้อุตริกรรมความเชื่อในเรื่องพระเจ้าขึ้นมา เนื่องด้วยเมื่อมีคนคิดเป็นบารมีชนเสียชีวิตลง กลุ่มชนเหล่านี้ก็จะก่อรูปปั้นขึ้นมาเป็นรูปต่างๆและมีชื่อเรียกขานหลากหลายชื่อ เพื่อรำลึกและสรรเสริญในคุณูปการของเขาที่เคยสรรสร้างเอาไว้ขณะมีชีวิตอยู่ กระทั่งเหตุการณ์การอุปโลกน์พระเจ้าขึ้นมามากมาย ทำให้มนุษย์หลงทางและงมงาย ในที่สุดอัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งนบีนูหุ มาประกาศเรียกร้องสู่การให้เอกภาพต่อพระเจ้าองค์เดียว (Ibn Kathīr, 1999: 3/431-432)

บรรดาเราะสุลทั้งหมดก่อนหน้าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นอัลลอฮฺ ﷻ ได้ประทาน คัมภีร์ให้แต่ละท่าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประกาศศัจธรรมแห่งอัลลอฮฺในการเรียกร้องหมู่ชน แต่ละยุคแต่ละสมัยในบรรดาเราะสุลนั้น สู่การให้เอกภาพและภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยปราศจากการ นำสิ่งอื่นใดมาตั้งภาคีกับพระองค์ ด้วยการตั้งมั่นในการภักดี เฉพาะพระองค์เท่านั้นที่ต้องกราบกราน และขอความสงเคราะห์ ดังนั้นหลักความเชื่อที่วางอยู่บนฐานของอัลกุรอานและสุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แล้ว แน่นนอนการปฏิบัติศาสนกิจที่สอดคล้องกับฐานดังกล่าวย่อมได้รับการตอบรับ จากอัลลอฮฺ ﷻ (al-Athariy, 2002:39) อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ
رِزْقُ لِقَاءِ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾
(الكهف : 110)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัดว่า) แท้จริง ฉันเป็นเพียงสามัญชน คนหนึ่งเยี่ยงพวกท่าน มีวะหฺยูแก่ฉันว่าแท้จริง พระเจ้าของพวก ท่านคือพระเจ้าของค์เดียว ดังนั้นผู้ใดหวังที่จะพบพระผู้เป็นเจ้าของ เขาก็ให้เขาประกอบกิจการงานที่ดี และอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการ เคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเขาเลย”

(อัลกะฮฺฟี 110)

ส่วนหลักการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆอันเป็นที่ถูกตอบรับจากอัลลอฮฺนั้น จะต้องวางอยู่ บนฐานของหลักความเชื่อที่สอดคล้องตามแนวทางของอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺเท่านั้น อายะฮฺ ดังกล่าวนี ได้ชี้ให้เห็นถึงสองประการสำคัญเป็นการหลอมรวมควบคู่กันระหว่างความอีมานต่ออัลลอฮฺ ﷻ กับอิบาดะฮฺ ดังนั้น หากผู้ใดได้ปฏิบัติความดีงามบนฐานของสองประการนี้แล้ว แน่นนอนเขาจะ ได้รับผลตอบแทนตามเจตนาและการปฏิบัติของเขาอย่างครบถ้วน ในทางกันข้ามหากผู้ใดปฏิบัติ นอกเหนือไปจากฐานหลักสองประการดังกล่าวแล้ว การประพฤติปฏิบัติของเขาจะไม่ได้รับการตอบ แทนจากอัลลอฮฺ อีกทั้งเขาจะได้รับความขาดทุนทั้งโลกนี้และโลกหน้าและออกห่างจากความรักและ ความเมตตาแห่งพระองค์ (al-Sa diy, 2002: 568) อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّمَا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۗ أَلَا لِلَّهِ
الدِّينُ الْخَالِصُ﴾
(الزمر : 2-3)

ความว่า “แท้จริงเราได้ประทานคัมภีร์มายังเจ้าด้วยสัจธรรม
ตั้งนั้นเจ้าจงเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจใน
ศาสนาต่อพระองค์ ฟังทราบเกิดการอิวาดะฮ์โดยบริสุทธิ์ใจนั้น
เป็นของอัลลอฮ์องค์เดียว”

(อัลซุมัร : 2-3)

อันที่จริงอายะฮ์ต่างๆในอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธานั้น
อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำชับมนุษยชาติศรัทธาในการให้เอกภาพและภักดีกราบกรานต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดย
ปราศจากการนำสิ่งอื่นใดมาตั้งภาคีกับพระองค์ (Ibn Kathir, 1999:7/84)

อายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การประพฤติดปฏิบัติคุณงามความดีของมนุษย์นั้น
จะได้รับการตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ นั้น จะต้องปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์เท่านั้น โดยไม่
นำสิ่งอื่นใดมาตั้งภาคีหั้นส่วนกับพระองค์ โดยเหตุนี้เองอัลลอฮ์ได้ส่งบรรดาศาสนทูตมาในแต่ละยุค
สมัยนั้น มีเป้าหมายเดียวกันคือ ประกาศการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ผู้ทรงหนึ่งเดียวเท่านั้น และท่านนบี
มุฮัมมัด ﷺ ได้ถูกส่งมาเพื่อความเมตตาแก่ชาวโลกทั้งผอง ซึ่งท่านได้ทุ่มเทความเพียรพยายามในการ
ประกาศเรียกร้องเชิญชวนมนุษย์สู่การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ โดยมีให้นำสิ่งใดๆมาเทียบเคียงภาคีกับ
พระองค์ และท่านนบีมุฮัมมัดก็กำชับให้มนุษย์ออกห่างจากความเชื่อที่ผิดเพี้ยนที่ถูกอุปโลกน์ขึ้นมา
ซึ่งอัลลอฮ์ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอะกิดะฮ์ไว้ในอัลกุรอานอย่างชัดเจนที่สุด (al-Milliy, 2001:38)

ครั้งเมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ส่งมุอาซ อิบน์ ญะบัล² ไปยังเมืองเยเมน เพื่อไป
เผยแผ่บทบัญญัติของอิสลาม สิ่งแรกที่ท่านนบี กำชับแก่มุอาซ นั้นก็คือเชิญชวนชาวเมืองเยเมนสู่หลัก
ความเชื่อความศรัทธาในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
กล่าวว่า

((إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ وَأَنَّ رِسُولَ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَاعْلَمْتُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ
عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ))

(البخاري: 1496)

² ชื่อเต็มว่า มุอาซ อิบน์ ญะบัล อิบน์อัมรฺ อิบน์ เฮาซ อิบน์ อาอิซ เป็นคนตระกูลอัลค็อซรือจญ์ เป็นผู้เข้าร่วมสงครามบัตร์ขณะที่มีอายุ
21 ปี และเป็นผู้ที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ส่งไปประกาศศาสนาอิสลามที่เมืองเยเมน และท่านได้เสียชีวิตด้วยสาเหตุจากโรคระบาดในปี
ฮ.ศ. 17 ที่เมืองซาม (al-Asqalāniy,1907:4/113)

ความว่า “แท้จริงเจ้าจะต้องพบเจอกับกลุ่มชนหนึ่งจากชาวคัมภีร์ (อะฮฺลุลกีตาบ) ดังนั้นประการแรกเจ้าจะต้องเชิญชวนพวกเขาไปสู่ การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮฺ และแท้จริง ฉะนั้น (หมายถึงตัวนบีเอง) คือ ศาสนทูตของอัลลอฮฺ เมื่อพวกเขายอม เชื่อฟังเช่นนั้นแล้วเจ้าก็จงสอนพวกเขาให้ทราบเถิดว่าแท้จริง อัลลอฮฺทรงบัญญัติการละหมาดแก่พวกเขาในวันหนึ่งและคืนหนึ่ง จำนวน 5 เวลา”

(บันทึกโดย al-Bukhāri: 1496)

เป็นที่ประจักษ์ว่า ตลอดระยะเวลา 13 ปี ที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ประทานอัลกรุอานลงมา แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในช่วงนครมักกะฮฺ จะเน้นในเรื่องหลักความเชื่อที่ถูกต้องและการให้เอกภาพ ต่อ อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของศาสนา อันเป็นความสัมพันธ์และกฎเกณฑ์สำคัญของความ เป็นพระเจ้าระหว่างพระเจ้ากับบ่าวของพระองค์

ด้วยเหตุนี้เอง อะกีดะฮฺจึงถือเป็นหัวใจของอิสลามที่มุสลิมทุกคนต้องใส่ใจอย่างที่สุด ซึ่งอะกีดะฮฺเป็นรากฐานประการแรก เนื่องจากเป็นปฐมบทของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในการประกาศ ศาสนาที่นครมักกะฮฺ ซึ่งในขณะนั้นผู้คนกำลังลุ่มหลงมกมายกับความเชื่อในเทพเจ้าหลากหลายและ บูชาเจวีด ดังนั้นท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จึงเตรียมความพร้อมสู่การประกาศศาสนาด้วยการวางรากฐาน แห่งความเชื่อที่ถูกต้อง ความศรัทธาที่บริสุทธิ์สำหรับมนุษยชาติ (Ibn-Taimiyyah, 1990: 9)

ส่วนบทบัญญัติในด้านอื่น ๆ นั้นอัลลอฮฺ ﷻ ได้ประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 13 ปี แห่งการประกาศศาสนาที่นครมักกะฮฺ จนกระทั่งการอพยพ ของท่านเข้าสู่นครมาดีนะฮฺ สารัตถะหรือแก่นแกนของอะกีดะฮฺก็ยังคงถูกนำมาสาธยายอย่างต่อเนื่อง จน เกิดเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด จึงกล่าวได้ว่า อะกีดะฮฺนั้นดุจดังรากแก้วของต้นไม้ที่แทรกซึมเข้าสู่ทุกอณู แห่งบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ﷻ กระทั่งทำให้บทบัญญัติเหล่านั้นมีชีวิตชีวาและสามารถเคลื่อนไหวได้ (Shuhud, 2009: 47) อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا﴾

(الفرقان : 23)

ความว่า “และเรามุ่งสู่ส่วนหนึ่งของการงานที่พวกเขาได้ปฏิบัติไป แล้วเราจะทำให้มันไร้คุณค่ากลายเป็นละอองฝุ่นที่ปลิวว่อน”

(อัลฟุรกอณ : 23)

อายะฮ์ดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นอีกว่า ในวันแห่งการพิพากษา อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตัดสินผลงานที่มนุษย์ได้กระทำไว้ในโลกนี้ จากการทำงานที่ดีหรือชั่ว ซึ่งเงื่อนไขแห่งการตอบรับความดีที่มนุษย์ได้ปฏิบัตินั้นจะต้องวางอยู่บนฐานแห่งความเชื่อและความศรัทธาที่ถูกต้องและบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์ และปราศจากการนำสิ่งใด ๆ มาตั้งภาคีหุ้นส่วนกับพระองค์ ในขณะที่เดียวกันการทำงานใด ๆ ที่มนุษย์ได้ปฏิบัติจะต้องสอดคล้องกับแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ปราศจากการอุตริกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นหากการทำงานใดที่มนุษย์ได้ประพฤติปฏิบัติ โดยปราศจากความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ และไม่ได้สอดคล้องกับสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ แล้ว แน่อนการทำงานเหล่านั้นเป็นโมฆะ ย่อมไม่ถูกตอบรับจากอัลลอฮ์ แต่อย่างใดทั้งสิ้น (Ibn-Kathir,1999: 6/103)

ด้วยเหตุนี้อะกีดะฮ์ จึงเป็นหลักการสำคัญที่สุดของศาสนาโดยปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ ซึ่งเป็นปฐมบทก่อนการปฏิบัติศาสนกิจ การปฏิบัติที่พึงมีต่อมนุษย์และสังคม และจรรยา มารยาท เป็นต้น เนื่องจากเบื้องต้นของผู้ที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามนั้น จะต้องพึงปฏิบัติก็คือการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของความเชื่อและศรัทธา เพื่อนำไปสู่การกล่าวคำปฏิญาณตนยืนยันในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ และศรัทธาในพระองค์อย่างแท้จริงเป็นอันดับแรก ก่อนที่เขากลับมาปฏิบัติศาสนกิจที่เป็นภาคบังคับ เช่น การละหมาด การถือศีลอด เป็นต้น (al-Shuraidah,1984: 54) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَعِزْ لِرَبِّكَ...﴾

(سورة محمد: بعض من آية 19)

ความว่า “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และจงขอภัยโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้า”

(มุฮัมมัด ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 19)

จากอายะฮ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ นั้นจำเป็นที่มนุษย์จะต้องมีความรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติความดีของมนุษย์ที่มีความถูกต้องสอดคล้องกับแนวทางของอัลลอฮ์ ﷻ และแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้น ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติธรรมของเขาถูกตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นเมื่อมนุษย์มีความรู้แล้ว ก็จะทำให้เกิดความศรัทธาเพิ่มทวีคูณและใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับอัลกุรอานและสุนนะฮ์แล้ว ก็จะทำให้เจตนาและการปฏิบัติของมนุษย์ทั้งหมดถูกต้องด้วย (al-Asqalāniy,1986:1/160)

เกี่ยวกับการศึกษาเรียนรู้เรื่องอะกีดะฮ์ที่ถูกต้องสอดคล้องกับอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷻ นั้น เป็นประเด็นที่บรรดาปวงปราชญ์ของอิสลามทุกยุคสมัยต่างให้

ความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อมนุษย์จะได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการยึดมั่นศรัทธาที่สอดคล้องกับแนวทางอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ซึ่งถือว่าเป็นอันดับแรกของศาสนา ด้วยเหตุนี้ ปวงปราชญ์จึงได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับหลักอะกีดะฮฺขึ้นมา ในการอธิบายหลักความเชื่อและความศรัทธาที่ถูกต้องและปัจจัยที่นำไปสู่การตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ การปฏิเสธ การอุตริกรรมในศาสนาและสิ่งทำให้เกิดการเป็นปรปักษ์ต่อหลักการยึดมั่นศรัทธา และอธิบายหลักความเชื่อความศรัทธาที่ถูกต้อง ปราศจากความเชื่อที่มกมาย ที่เป็นหลักประกันว่าการปฏิบัติความดีของผู้ศรัทธาจะได้รับการตอบรับจากอัลลอฮฺ ﷻ และเป็นเสบียงแห่งความดีให้กับเขาในวันแห่งการตอบแทน (al-Shatibiy, 2000: 62)

ในทางตรงกันข้ามหากหลักความเชื่อความศรัทธาอ่อนแอเป็นโมฆะ ย่อมส่งผลให้การประพฤติปฏิบัติความดีที่เขาเพียรสะสมไว้ในโลกดุนยานี้ทั้งหมดต้องเสียหายมลายสิ้น ดังปรากฏในอัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَىٰ الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

(الزمر: 65)

ความว่า “และโดยแน่นอน ได้มีวะฮยูมายังเจ้า (มุฮัมมัด) และมายังบรรดانبีก่อนหน้าเจ้า หากเจ้าตั้งภาคี (กับอัลลอฮฺ) แน่แน่นอน การงานของเจ้าก็จะไร้ผลและแน่นอนเจ้าจะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน”

(อัลซุมัร : 65)

หลักการยึดมั่นศรัทธา เป็นหลักการที่ถูกกำหนดให้มนุษย์ทุกคน แม้แต่ตัวของบรรดาเราะซูลของอัลลอฮฺในยุคนั้น ๆ ตลอดจนตัวของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เอง พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ก็ยังกล่าวเตือนให้พึงระวังสิ่งที่จะนำไปสู่การตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ อันเป็นเหตุที่จะทำให้การประกอบคุณงามความดีของเขาที่พากเพียรไว้ในโลกนี้ ต้องเป็นโมฆะและบั้นปลายเขาจะกลายเป็นผู้ที่ขาดทุน ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ เคยกล่าวเตือนแก่บรรดานบีมาก่อนหน้านี้อแล้วเช่นกัน (al-Qurthubiy, 1993: 6/301)

ดังนั้น ความเชื่อและการปฏิบัติที่เคลือบแฝงด้วยการนำสิ่งอื่นใดมาตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ นั้นนับว่าเป็นบาปใหญ่มหันต์ อัลลอฮฺ ﷻ จะไม่ทรงอภัยโทษให้โทษฐานตั้งภาคี อีกทั้งไม่ได้เข้าสู่สวรรค์ของพระองค์ และบั้นปลายถูกจองจำอยู่ในขุมนรกอเวจีตลอดชั่วกาลนาน (al-Milliy, 2001:98) อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَعْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴾

(النساء: 48)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอภัยโทษให้แก่การที่สิ่งหนึ่งจะถูกให้มีภาคีขึ้นแก่พระองค์และพระองค์ทรงอภัยให้แก่สิ่งอื่นจากนั้นสำหรับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และผู้ใดให้มีภาคีขึ้นแก่อัลลอฮ์แล้วแน่นอนเขาได้อุบโลกนบาปกรรมอันใหญ่หลวงขึ้น

(อันนิสาอ : 48)

อายะฮ์ดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นว่า การกระทำความผิดบาปต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการนำสิ่งอื่นใดมาหูนส่วนกับอัลลอฮ์ ﷻ นั้น พระองค์ทรงประทานอภัยโทษให้ ส่วนความผิดที่เกิดจากการนำสิ่งอื่นใดมาตั้งภาคีกับพระองค์นั้น ประตุแห่งความเมตตาและการให้อภัยถูกปิดสนิทอย่างสิ้นเชิง แม้การกระทำความผิดอื่น ๆ จะมีมากมายสักปานใดก็ตาม ก็ไร้ประโยชน์แก่เขา (al-Qurthubiy, 1993:6/305)

ด้วยเหตุนี้ บุคคลใดที่นำสิ่งอื่นใดมาหูนส่วนกับอัลลอฮ์ ﷻ นั้นนับว่าเป็นความผิดโทษฐานมหันต์ หากลมหายใจสุดท้ายของเขาจบลงในสภาพของผู้ที่นำสิ่งอื่นใดมาหูนส่วนกับอัลลอฮ์ ﷻ นั้น แน่แน่นอนเขาจะไม่ได้รับการอภัยโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ และที่ฟานักอันถาวรของเขาคือขุมนรกแตกต่างจากความบาปอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำสิ่งอื่นใดไปหูนส่วนกับอัลลอฮ์ ﷻ แต่เป็นเพียงแค่การฝ่าฝืนและกระทำความผิดละเมิดคำสั่งของพระองค์ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ หากพระองค์ทรงประสงค์ เขาอาจจะได้รับการอภัยโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ ก็ได้ (al-jabarain, 2012: 67)

2.3.1.5 ที่มาของหลักความเชื่อในอิสลาม

ปฐมภูมิและแหล่งอ้างอิงหลักความเชื่อความศรัทธาที่ถูกต้องที่บรรพชนในยุคแรกนำมาเป็นฐานในการยึดมั่นศรัทธาในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นั้นคือ อัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ อันเป็นแหล่งอ้างอิงและเป็นรากฐานที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานลงมาเพื่อเป็นแสงสว่างแก่มวลมนุษยชาติ เนื่องจากหลักความเชื่อนั้น เป็นหลักการที่จำเป็นต่ออาศัยการยึดโยงด้วยบทบัญญัติทางศาสนา ปลอดภัยจากการตีความและการอ้างอิงทางสติปัญญาและความคิดเห็น

ของตนเองเป็นฐาน ดังนั้นหลักอะกิดะฮ์จึงมีแหล่งอ้างอิงที่มาแค่สองแหล่งสำคัญเท่านั้น คือ อัลกุรอาน และอัสสุนนะฮ์เท่านั้น (al-Fawzān, 1999: 9)

ก. คัมภีร์อัล-กุรอาน

อัล-กุรอาน คือ พระดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นคัมภีร์ที่เป็นแหล่งอ้างอิงแรกในเรื่องหลักความเชื่อความศรัทธา หลักปฏิบัติศาสนกิจ อันเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของมุสลิม ตลอดจนหลักการอื่น ๆ อีกด้วยที่มุสลิมทุกคนต้องนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งทั้งหมดนั้นจะต้องอาศัยการอ้างอิงจากกุรอานทั้งสิ้น อันเป็นพระดำรัสที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ทรงประทานให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อเป็นคู่มือในการเผยแผ่และประกาศสัจธรรมของพระองค์ (al-Buraikān, 2003: 22) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿...وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾

(النساء: بعض من آية 87)

ความว่า “และใครเล่าที่มีคำพูดที่สัจจริงยิ่งกว่าอัลลอฮ์”

(อัลนิสาอ ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 87)

อัลกุรอานคือพระดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เป็นสัจธรรมเสมอ เพราะเป็นสิ่งที่มาจากอัลลอฮ์พระผู้ทรงอภิบาล ดังนั้นสิ่งใด ๆ ที่มนุษย์นำมาเล่าขานเรียงร้อยเป็นบทวรรณกรรมหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เล่าสืบทอดกันมา หากเป็นปฏิปักษ์กับสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงดำรัสไว้ แน่แน่นอนสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดนั้นย่อมเป็นความเสียหายและโป้ปด เนื่องจากค้านกับพระดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งไม่สามารถนำมาเป็นที่ปรับทางศาสนาได้ (al-Sa'diy, 1995: 173) จึงกล่าวได้ว่า อัล-กุรอาน เป็นคัมภีร์ที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพจนานุกรมของพระองค์ที่มีความมหัศจรรย์ยิ่งนัก อีกทั้งเป็นคัมภีร์หนึ่งเดียวที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงปกป้องรักษาตลอดไป อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

(الحجر: 9)

ความว่า “แท้จริงเรา (อัลลอฮ์) ได้ให้ข้อตักเตือน (อัลกุรอาน) ลงมา และแท้จริงเราเป็นผู้รักษามันอย่างแน่นอน”

(อัลหัจญ์ร : 9)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงปกป้องอัลกุรอานให้คงอยู่ในสถานะเดิมนับตั้งแต่ปฐมบทแห่งการประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัดจนกระทั่งครบถ้วนสมบูรณ์ โดยไม่มีการปรับแก้ ตัดตอน เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม และสังคายนาใด ๆ ทั้งด้านถ้อยคำ ความหมาย อีกทั้งอัลลอฮ์ ﷻ ทรงปกป้องอัลกุรอาน ในลักษณะการถูกนำมาอ่านและท่องจำที่สืบทอดต่อกันมายุคแล้วยุคเล่าโดยมิขาดสาย (Ibn Kathir, 1999: 4/527)

อัลกุรอานถือว่าเป็นศูนย์รวมของหลักการอิสลามทั้งหมด ที่ประมวลปฐมบทของศาสนาอันเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหลักความเชื่อความศรัทธาที่ถูกต้อง มีหลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานชัดเจน เพื่อให้มนุษย์ชาติได้เตรียมความพร้อมในการศึกษาเรียนรู้แสวงหาสัจธรรม ที่มีแหล่งมาจากอัลกุรอาน ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่มาจากพระผู้ทรงประทาน ผู้ทรงหนึ่งเดียวเท่านั้น (al-Buraikän, 2003: 43)

ในยุคมักกะฮ์ แห่งการเป็นศาสนทูตของท่านนบีมุฮัมมัดนั้น บรรดาสุเราะฮ์ที่ถูกประทานลงมา จะเน้นหนักใน 3 ประเด็นหลัก อันได้แก่การยืนยันในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ การเป็นเราะฮ์สุลของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และวันปรโลกและการฟื้นคืนชีพในวันนั้น เพื่อยืนยันว่า 3 ประการที่สำคัญนี้ คือสัจธรรมที่ปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น (al-Sa'diy, 2002:191) ด้วยหลักฐานต่าง ๆ ที่ชัดเจน ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้ คือ สิ่งที่อัลกุรอานได้ระบุไว้ครบถ้วน

จากการศึกษาอายะฮ์อัลกุรอานดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยพบว่า หลักความเชื่อหรืออะกีดะฮ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานนั้น คือแกนหลักสำคัญที่สุดของอัลกุรอาน ที่อัลลอฮ์ ทรงประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในช่วงเวลาแห่งการเผยแผ่ศาสนาอยู่ในนครมักกะฮ์ และหลังจากที่ท่านอพยพไปสู่นครมะดีนะฮ์แล้ว เรื่องของหลักความเชื่อ ความศรัทธาก็ยังถูกนำมากล่าวอย่างต่อเนื่องผ่านเข้าสู่ช่วงนครมะดีนะฮ์ก็ตาม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเยียวยาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อหลักการยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้ในบางครั้งบางโอกาส

ข. สุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

สุนนะฮ์ ถือเป็นแหล่งอ้างอิงสำคัญลำดับที่ 2 รองจากอัลกุรอาน เนื่องจากสุนนะฮ์คือที่ปรับแห่งบทบัญญัติทางศาสนา ดังนั้นการยึดถือจริยรอยตามสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) อีกทั้งสุนนะฮ์ยังถือเป็นวิวรรณ์ประเภทหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เมื่อหลักอะกีดะฮ์และหลักชะรีอะฮ์ มีแหล่งที่มาจากอัลกุรอานแล้ว สุนนะฮ์ของท่าน นบี ﷺ ก็อยู่ในตำแหน่งแหล่งอ้างอิงอันเป็นที่ปรับทางศาสนาของหลักอะกีดะฮ์และชะรีอะฮ์เช่นกัน (Ibn al-Qayyim, 1976: 2/290) พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวยืนยันสิ่งที่ปรากฏมาจากท่านนบี ﷺ ว่า

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ، إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

(النجم: 3-4)

ความว่า “และเขามีได้พูดตามอารมณ์ มันมิใช่อื่นใดนอกจากเป็น
วะฮีย์ที่ถูกประทานลงมา”

(อัล-นัจม : 3-4)

ทุกสิ่งที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวออกมานั้นเป็นบัญญัติจากจากอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อ
ทำหน้าที่ประกาศเผยแผ่มวลมนุษยชาติ โดยปราศจากการต่อเติมเสริมแต่ง ตัดตอนแต่อย่างใดเลย ซึ่ง
การอธิบายในประเด็นดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับหะดีษที่รายงานจากหัชซาน อิบน์ อะฎิยะฮฺ ที่กล่าวว่า
“ญิบรีลได้นำสุนนะฮฺมาให้ท่านนบี ﷺ และได้สอนสุนนะฮฺแก่ท่าน เหมือนกับที่สอนอัล-กุรอาน (al-
lalika`iy,1997: 1/60-61)

นักปราชญ์ได้แบ่งวิวรรณ์ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วิวรรณ์ ด้านถ้อยคำและ
ความหมายนั้นคือ อัลกุรอาน เป็นคัมภีร์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานลงมาแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เป็น
เราะฮ์สูลของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งการอ่านนั้นนับเป็นอิบาดะฮ์ ส่วนวิวรรณ์อีกประเภทหนึ่งคือ สิ่งที่ปรากฏ
มาจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เอง แต่บทอธิบายนั้นมาจากอัลลอฮ์ ﷻ (Dhamiriyah, 1989:104)

ส่วนเรื่องของ ฆ็อยบียะฮฺ นั้นเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งเร้นลับเป็นสิ่งที่พ้นญาณวิสัย
ของมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถหยั่งรู้ได้ ซึ่งมุสลิมทุกคนจำเป็นต้องศรัทธาอย่างแท้จริง เพราะเป็นหนึ่งใน
หลักความเชื่อในศาสนาอิสลาม ดังนั้น จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนต้องศรัทธา (อีมาน) ต่อสิ่งดังกล่าว
โดยปราศจากความสงสัยกลางแคลงใด ๆ ทั้งสิ้น (al-Thabiriy,1994: 1/101) ด้วยเหตุนี้อัลลอฮ์ ﷻ
จึงตรัสชื่นชมมุสลิมผู้มีศรัทธาในสิ่งเร้นลับ (อัลฆ็อยบ) ตอนต้นของสุเราะฮ์อัลบะเกาะ
เราะฮ์ว่า

﴿إِلْمَ ذَلِكَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ...﴾

(البقرة : بعض من آية 1-2)

ความว่า “อะลิฟ ลาม มีม คัมภีร์นี้ไม่มีความสงสัยใด ๆ ในนั้น เป็น
ทางนำสำหรับบรรดาผู้ยำเกรงเท่านั้น คือบรรดาผู้ศรัทธาต่อสิ่งเร้น
ลับ”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ บางส่วนจากอายะฮ์ที่ 1-2)

2.3.2 หลักการศรัทธา (อัล-อีมาน) ในอิสลาม

2.3.2.1 ความหมายทางหลักภาษาศาสตร์

อัลอีมาน (إيمان) ความหมายทางหลักภาษา หมายถึง การมีจิตใจเชื่อมั่นศรัทธา โดยปราศจากความสงสัย อัลอีมานมีรากศัพท์มาจากคำว่า “อัล-อัมน์” (أمن) หมายถึงความสงบมั่น อันเป็นความเชื่อที่มั่นในจิตใจอย่างแนบแน่นโดยไม่มีการเคลือบแคลงสงสัยใดๆทั้งสิ้น (Ibn Manzur, nd:13/22-23)

2.3.2.2 ความหมายทางหลักวิชาการ

ในทางวิชาการความหมายของ “การศรัทธา” หรือ “อัลอีมาน” นั้นส่งผลต่อการพิจารณาถึงภาวะความศรัทธาหรือไม่ศรัทธา อิบน์ตุย์มียะฮฺ กล่าวว่า “การศรัทธาคือการกล่าวออกมาด้วยวาจา การยึดมั่นด้วยหัวใจ และการปฏิบัติด้วยร่างกาย (Ibn Taimiyah, 1980: 121)

นียามข้างต้นนั้น ชี้ให้เห็นว่า อิบน์ตุย์มียะฮฺ ปราชญ์มุสลิมได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการศรัทธาตามหลักวิชาการได้อย่างลึกซึ้งและครอบคลุม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นแนวทางของกลุ่มอะฮฺลิสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ เพราะเป็นการให้ความหมายการศรัทธาที่สอดคล้องและครอบคลุมหลักฐานต่าง ๆ ทั้งจากอัลกุรอาน และสุนนะฮฺอย่างชัดเจน โดยให้ความหมายว่า การอีมานต้องประกอบไปด้วยความเชื่อมั่นด้วยจิตใจ การยอมรับด้วยวาจา และการปฏิบัติด้วยร่างกาย ทั้งนี้ถือว่าการเชื่อมั่นด้วยจิตใจ คือ รากฐานที่สำคัญที่สุดของการศรัทธาแม้ว่าจะไม่มีผู้ใดล่วงรู้ก็ตามแต่อัลลอฮฺ ﷻ ย่อมล่วงรู้และทรงตอบแทนผลแห่งการกระทำตามความรอบรู้อย่างของพระองค์ ดังนั้น ความศรัทธา (อัลอีมาน) จึงเป็นความเชื่อที่สถิตมั่นในหัวใจโดยปราศจากความสงสัย ติดตามด้วยการเปล่งวาจาออกมาเพื่อยืนยันถึงความเชื่อนั้นและปฏิบัติตามความเชื่อนั้นด้วยสรีระร่างกาย” ความศรัทธาจึงมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ มโนกรรม (ความเชื่อในจิตใจ) วจกรรม (การเปล่งวาจาสำนึกยืนยัน) และกายกรรม (การปฏิบัติทางกายภาพ)

นียามดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับหะดีษที่ท่านเราะฮ์สูล ﷺ ได้อธิบายความหมายของอัลอิสลาม อัลอีมาน และอัลอิฮฺसानเพื่อตอบคำถามของผู้ถามคือญิบรีล ดังมีความหมายตอนหนึ่งว่า “การศรัทธา คือความเชื่อมั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ ต่อบรรดามาลาอิกะฮฺของพระองค์ ต่อบรรดาคัมภีร์ ต่อบรรดาเราะฮ์สูล ﷺ ต่อวันอาคีเราะฮฺและเชื่อมั่นต่อลิขิตความดีความชั่วแห่งพระองค์...” (เป็นส่วนหนึ่งของความหมายหะดีษที่บันทึกโดยมุสลิม หะดีษหมายเลข 9)

2.3.2.3 การเพิ่มขึ้นและการลดลงของอีมาน

เมื่อผู้ใดมีศรัทธามั่นและปฏิบัติความดีเป็นเนืองนิตย์ ต็มตำในรสแห่งศรัทธาและการประพฤติปฏิบัติความดี ส่งผลให้ระดับขั้นของศรัทธาเพิ่มขึ้น แต่คราใดที่พลังศรัทธาอ่อนแรงลง ก็เลสและอารมณ์ไฝต่ำครอบงำหัวใจ อันนำไปสู่การประพฤติผิดต่อหลักธรรมของศาสนา ครานั้นพลังศรัทธาก็ลดลง ดังนั้น บุคคลจำต้องตั้งมั่นในศรัทธาและประพฤตินั้น อันความดีที่ประพฤติอย่างครบถ้วนจักลบล้างความผิดบาปได้เป็นแน่แท้ เมื่อพลังพลาดประพฤติผิดก็ให้สำนึกในความผิด กลับเนื้อกลับตัวพร้อมเสียใจในการกระทำผิดนั้น ตั้งมั่นว่าจะไม่หวนกลับไปกระทำผิดอีก และประพฤติปฏิบัติซึ่งความดีก็จะทำให้ความศรัทธา (อีมาน) กลับมาเพิ่มพูนอีกครั้ง (Ibu Abial-Izz, 2001: 112-113)

ดังนั้น การศรัทธาจึงอาจเพิ่มขึ้นและลดลงได้ ทั้งนี้ด้วยอาศัยหลายปัจจัย อันได้แก่ หลักฐานหรือเหตุผลที่เกี่ยวกับการศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ หน้าที่การงาน การศึกษา ความอดทน อุดมคติ ตลอดจนระดับความเข้มแข็งหรือความถึในการปฏิบัติศาสนกิจ หรือแม้กระทั่งความมุ่งมั่นอดทนในการปฏิบัติตนของมุสลิมใหม่ (มุอัลลัฟ) ตามแนวทางของศาสนาอิสลาม เหล่านี้ย่อมเป็นตัวชี้วัดถึงความศรัทธาที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ (al-Fawzan, 2002 :75)

ด้วยเหตุนี้เอง การศรัทธาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อมุสลิม เนื่องจากการศรัทธาเป็นหัวใจสำคัญในการรับรู้มุมมอง แนวความคิด และการปฏิบัติ ทำให้พฤติกรรมภายนอกเชื่อมโยงกับเจตนาภายในจิตใจ เพราะทุกครั้งที่มีการปฏิบัติศาสนกิจต้องกระทำด้วยเจตนาและมีจิตสำนึกเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งเป็นนัยที่แสดงถึงความสำคัญของการศรัทธาต่อพฤติกรรม และคราใดที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนสู่ความชั่วร้ายลุ่มหลงในอบายมุข หรือความศรัทธาที่เปราะบาง แน่นนอนย่อมเกิดจากภาวะที่ศรัทธาเปราะบางไร้พลังในการควบคุมควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบแห่งคุณธรรมได้ (al-Fawzān, 2002 :76)

จากนิยามและความสำคัญของหลักความเชื่อและความศรัทธาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นว่า หลักความเชื่อ (อะกีดะฮฺ) ของอิสลามนั้น เป็นเครื่องมือในการยืนยันหลักการศรัทธาจากศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷻ ต่อความเชื่อทุกๆสิ่ง ที่ท่านได้นำมาประกาศอันเป็นบทบัญญัติที่มาจากอัลลอฮ์ ซึ่งความเชื่อทั้งหมดนั้นวางอยู่บนพื้นฐานของหลักการศรัทธา 6 ประการ อันได้แก่

(1) การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ หมายถึงเชื่อมั่นศรัทธาอันแน่วแน่ว่า อัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้า พระผู้ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง และพระองค์ผู้ทรงหนึ่งเดียวเท่านั้นที่ได้รับการกราบกรานโดยปราศจากภาคีใด ๆ ทั้งสิ้น (Abu Bakr al-jazaeziy ,1976:37)

(2) การศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺ หมายถึงหลักศรัทธาที่มุสลิมทุกคนต้องเชื่อมั่นศรัทธาว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมลาอิกะฮฺให้เป็นกลุ่มที่อยู่ในปวงบ่าวที่ภักดีและปฏิบัติตามสิ่งที่พระองค์ทรงใช้ ไม่ฝ่าฝืนบัญญัติห้ามของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และลักษณะของมลาอิกะฮฺนั้น ถูก

บังเกิดมาจากกรรม มีจำนวนมากไม่มีผู้ใดทราบจำนวนนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น สามารถจำแลงกายได้และลักษณะอื่น ๆ อีกหลายประการ ดังนั้นบรรดามลาอิกะฮ์ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้มอบหมาย และไม่ฝ่าฝืนคำสั่งใด ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่ได้รับมอบหมาย (Abu Bakr al-jazaeziy ,1976:42)

(3) การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ต่าง ๆ หมายถึงการเชื่อมั่นศรัทธาว่า อัลลอฮ์ ﷻ นั้น พระองค์ทรงประทานบรรดาคัมภีร์ซึ่งเป็นพระดำรัสของพระองค์ลงมาให้กับบรรดาศาสนทูตเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันในการประกาศศาสนาและเป็นข้อบัญญัติต่าง ๆ ที่ถูกระบุไว้ ได้แก่ คัมภีร์อัลเตวารอฮ์ ถูกประทานให้แก่เนบีมูซา คัมภีร์อัลอินญิลให้แก่บิอิซา ซะบูร์ให้แก่บิดาเวูด คัมภีร์อัลกุรอานให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด เป็นต้น (Abu Bakr al-jazaeziy, 1976: 44)

(4) การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล ﷺ หมายถึง อัลลอฮ์ ﷻ ได้แต่งตั้งบรรดาศาสนทูตของพระองค์ในทุกยุคทุกสมัยและทุกประชาชาติ เพื่อนำบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ มาประกาศเชิญชวนกลุ่มชนนั้น ๆ สู่การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ และภักดีต่อพระองค์ ปราศจากภาคีใด ๆ และเชื่อมั่นว่าบรรดาเราะสุล มีความซื่อสัตย์ เป็นที่ไว้วางใจได้ ทำหน้าที่เผยแผ่พร้อมแสดงหลักฐานยืนยันจาก อัลลอฮ์ ﷻ ให้กับมวลมนุษยชาติ (Abu Bakr al-jazaeziy, 1976: 48)

(5) การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ หมายถึง การเชื่อมั่นศรัทธาต่อเรื่องราวของวันสุดท้าย อันเป็นวันแห่งการฟื้นคืนชีพ เป็นโลกแห่งชีวิตหลังความตาย เป็นชีวิตที่นิรันดร์และสมบูรณ์ยิ่ง เป็นโลกแห่งการตอบแทน ดังนั้น มุสลิมทุกคนจะต้องเชื่อมั่นศรัทธาว่า วันอาคิเราะฮ์จะต้องเกิดขึ้นตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสาธยายไว้ในอัลกุรอานอย่างแน่นอน และจากคำบอกเล่าของท่านเราะสุล ﷺ โดยผ่านหะดีษของท่านเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ปรากฎการณ์แห่งการฟื้นคืนชีพ เรื่องราวการสอบสวนในหลุมฝังศพและการฟื้นคืนชีพ การชุมนุมในมะหุซัร การคิดบัญชีการสอบสวนความดีความชั่ว สะพาน สระน้ำ ตรารัซัง สวรรค์ และนรก เป็นต้น (Dhamiriyah, 1989: 121)

(6) การศรัทธาต่อกอฎูอ์และกอดัร หมายถึง การศรัทธาต่อการกฏสภาวะการณ์ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้แก่ทุกสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความทุกข์ การมีชีวิต ความตายและอื่น ๆ ทั้งปวงนั้น อยู่ใน การรอบรู้และพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งสิ้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งหมดนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้บันทึกไว้ในแผ่นจารึกที่ถูกรักษาแห่งพระองค์ (อัล-เลาหุ อัล-มะหฟูฟ) (Dhamiriyah, 1996: 129)

จากการศึกษาหลักการศรัทธา 6 ประการข้างต้นนั้น ผู้วิจัยพบว่าหลักความเชื่อความศรัทธาในอิสลามนั้น มีแหล่งที่มาสำคัญสองแห่งจากอัลลอฮ์ ﷻ คือ อัลกุรอานและจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คือ อัสสุนนะฮ์ ด้วยเหตุนี้ หลักการศรัทธาหกประการข้างต้นนี้เป็นรากฐานแห่งการศรัทธาของมุสลิมทุกคนเพื่อความปลอดภัยและได้รับความสุขสันติทั้งโลกนี้และโลกหน้า

2.3.3 อิบาตะฮฺในอิสลาม

2.3.3.1 ความหมายของอิบาตะฮฺทางหลักภาษา

อิบาตะฮฺ หมายถึง การยอมจำนน เนื่องจากรากศัพท์เดิมของอิบาตะฮฺ คือ การทำให้สยบ การทำให้ราบเรียบ (Ibn al-Qayyim, 2003: 1/74)

2.3.3.2 ความหมายอิบาตะฮฺ ทางหลักวิชาการ

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyah) ให้นิยามอิบาตะฮฺว่า “เป็นคำที่รวมถึงทุกสิ่งทีแสดงออกมาจากคำพูด การกระทำ ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น อันเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ รักและพอพระทัย” (Ibn Taimiyah, 1997: 9/113)

นิยามดังกล่าวนี้บ่งบอกว่า ทุกๆ สิ่งทีประพฤติปฏิบัติ และละวาง โดยมีจุดมุ่งหมายในการเพื่อการแสดงออกในการภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และการปฏิบัตินั้นจะต้องดำเนินอยู่ในกรอบแห่งบทบัญญัติของศาสนาจากแหล่งที่มาหลัก คือ อัลกุรอานและอัสนุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สิ่งดังกล่าวนี้จึงถูกเรียกว่า “อิบาตะฮฺ”

จากนิยามดังกล่าวนี้ได้สอนนัยยะแห่งที่มาของข้อบัญญัติใช้และข้อห้ามอันมีแหล่งที่มาจากอัลกุรอานและอัสนุนนะฮฺเท่านั้น โดยปราศจากอุตริกรรมใด ๆ โดยคิดค้นขึ้นมาเองตามอารมณ์แห่งตนมิได้เป็นอันขาดเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ...﴾

(الشورى : بعض من آية 21)

ความว่า “หรือว่าพวกเจ้ามีภาคีต่าง ๆ ที่ได้กำหนดศาสนาแก่พวกเขาซึ่งอัลลอฮฺมิได้ทรงอนุมัติ...”

(อิซซุรอ ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 21)

ดังนั้น เป้าหมายแห่งการปฏิบัติอิบาตะฮฺ ก็คือ เพื่อแสวงหาความใกล้ชิดต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งหลักมูลฐานเดิมของศาสนาถือเป็นที่ต้องห้ามสำหรับบุคคลที่อุตริกรรมกำหนดสิ่งใดขึ้นมาในศาสนา เพราะอิบาตะฮฺในอิสลามนั้นจะต้องมีแหล่งที่มาจากอัลลอฮฺ ﷻ คือ อัลกุรอานและแบบฉบับจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คือ อัสนุนนะฮฺเท่านั้น (al-Sa'dīy, 2002: 891)

2.3.3.3 การแบ่งประเภทของอิบาดะฮ์

อิบาดะฮ์ต่าง ๆ แบ่งออกเป็นประเภทหลัก ๆ ได้ 2 ประเภทด้วยกัน คือ อิบาดะฮ์บาญินะฮ์ และอิบาดะฮ์ซอฮิเราะฮ์ (al-Anqārīy,1997:118)

ก. อิบาดะฮ์บาญินะฮ์ คือ การภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจในส่วนลึกที่มีความเชื่อมโยงกับพระองค์ อิบาดะฮ์ลักษณะนี้ เช่น การยำเกรง ความรัก การขอความช่วยเหลือ การมุ่งหวัง และการขออนุเคราะห์) เป็นต้น (al-Ghanaimān,1996:451-481)

ข. อิบาดะฮ์ซอฮิเราะฮ์ คือ การภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยการแสดงด้วยอวัยวะภายนอก ซึ่งสามารถสังเกตได้โดยเปิดเผย เช่น การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต บริจาคทาน การบำเพ็ญฮัจญ์ การขอพรต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นต้น (al-Ghanaimām,1996: 412-450)

ผู้วิจัยขอเสนอหลักฐานจากอัลกุรอานเพื่อประกอบการอธิบายอิบาดะฮ์ที่เป็นหลักพื้นฐานที่มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนี้

(1) การละหมาด อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿...إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾

(النساء بعض من آية : 103)

ความว่า “...แท้จริงการละหมาดนั้นเป็นบัญญัติที่ถูกกำหนดเวลาไว้แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย”

(อันนิสาอ ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 103)

จากอายะฮ์ดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า การละหมาดห้าเวลาที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติกำหนดให้ มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติในช่วงเวลาที่แน่นอน โดยระบุเวลาที่ต้องปฏิบัติหรือไม่ต้องปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน การละหมาดนั้นเป็นเครื่องหมายที่แสดงออกให้เห็นว่า บุคคลนั้นมีความศรัทธามากน้อยเพียงใด เป็นภาพที่แสดงออกให้เห็นทางกายภาพสามารถมองเห็นสัมผัสได้ ดังนั้นผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งการละหมาดได้ครบถ้วนวันกับคืนหนึ่ง 5 เวลานั้น ย่อมเป็นบุคคลที่มีสายใยแห่งศรัทธาผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ อยู่ตลอดเวลาอย่างแท้จริง (al-Sa·diy, 2002: 215)

จากการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ ผู้วิจัยพบว่าการละหมาดนั้นเป็นศาสนกิจที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ ไม่ได้ยากต่อการปฏิบัติ มีความสะดวกง่ายดายต่อผู้ปฏิบัติ ดังนั้นจุดประสงค์หลักของการละหมาด ก็คือเป็นการเคารพภักดีและแสดงออกถึงการขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ จากความโปรดปรานที่พระองค์ทรงประทานให้ นอกเหนือจากนั้น ผลของการละหมาดที่ถูกต้องมีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ นั้นจะยับยั้งจากความชั่วและความลามกทั้งปวง ดังอัลกุรอานระบุว่า

ว่า “แท้จริงการละหมาดจะยับยั้งจากความชั่วช้าและความลามก” ทั้งนี้เพราะว่าคนที่ละหมาดนั้นเขาจะมีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ จึงเป็นเครื่องมือช่วยยับยั้งเขาไม่ให้กระทำความชั่วใด ๆ ทั้งสิ้น

(2) การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

(البقرة: 183)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย! การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว เช่นเดียวกับที่ได้ถูกกำหนดแก่บรรดาก่อนหน้าพวกเจ้ามาแล้วเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ยำเกรง”

(อัลบะเกาะเราะฮ์: 183)

อายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงความโปรดปรานหนึ่งของพระองค์ นั่นคือ บัญญัติการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนให้แก่ประชาชาติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งในยุคอดีตทุกยุคทุกสมัยพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติแก่กลุ่มชนเหล่านั้นมาแล้ว เนื่องจากเป็นข้อบัญญัติและคำสั่งใช้ที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งนี้เพื่อเกิดผลดีและประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติเอง และพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการถือศีลอดว่า “แท้จริงการถือศีลอดนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์บรรลุถึงความยำเกรง เนื่องจากมีทั้งข้อกำชับให้ทำดีและข้อห้ามให้หลีกเลี่ยงจากความชั่วทั้งหลาย” (al-Sa'diy, 2002: 83)

นอกเหนือจากนั้นการถือศีลอดยังเป็นการฝึกวินัยให้เกิดความซื่อสัตย์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ และตัวของผูถือศีลอดเองอย่างแท้จริง โดยไม่กินอาหารและดื่มน้ำในระหว่างการถือศีลอดแม้ว่าจะไม่มีใครรู้ใครเห็นก็ตาม แต่เขาปฏิบัติกรถือศีลอดเนื่องด้วยความเชื่อมั่นศรัทธาว่า พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้และมองเห็นในพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขา ไม่ว่าจะสภาพที่ลับและเปิดเผยก็ตาม อีกทั้งการถือศีลอดนั้นเป็นอิบาดะฮ์ที่สะท้อนออกมาให้เห็นถึงความเสมอภาคระหว่างมุสลิมด้วยกัน เนื่องจากการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนนั้น ผู้ที่ถือศีลอดทุกคนต้องงดจากการกินการดื่มเหมือนกันทั้งหมดโดยเสมอภาคนับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งตะวันลับขอบฟ้า ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม (Abubakr al-jazaizi, 1976 :202)

จากการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ ผู้วิจัยพบว่า เป้าหมายที่แท้จริงของการถือศีลอดนั้นก็คือ เพื่อแสวงหาความใกล้ชิดและยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งอยู่ในมิติแห่งสายสัมพันธ์อันล้ำลึก

ระหว่างบ่าวผู้ภักดีกับอัลลอฮฺ ﷻ พระผู้ทรงสร้าง อีกทั้งการถือศีลอดเป็นการฝึกฝนเสริมสร้างวินัยที่เคร่งครัดให้ผู้ถือศีลอดไม่ละเมิดข้อห้ามในขณะที่กำลังถือศีลอด ไม่ว่าจะอยู่ในที่ลับหรือเปิดเผยก็ตาม เป็นการลดละกิเลสค้นหาไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้น เมื่อผู้ถือศีลอดสามารถยับยั้งจากอารมณ์ใฝ่ต่ำและกิเลสได้แล้ว แน่นอนจิตวิญญาณของเขาย่อมได้รับการขัดเกลาให้ใสสะอาดบริสุทธิ์

(3) การจ่ายชะกาต อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَا تَبِيعُ فِيهِ
وَلَا خَلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

(البقرة : 254)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงบริจาคส่วนหนึ่งจากสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้าก่อนจากที่วันหนึ่งจะมา ซึ่งในวันนั้นไม่มีการซื้อขาย และไม่มีการเป็นมิตร และไม่มีชะฟาอะฮ์ (การให้ความช่วยเหลือ) และบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธานั้นคือ พวกที่อธรรม (แก่ตัวเอง)”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 254)

อัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงกรรมสิทธิ์และผู้ประทานโชคปัจจัยให้แก่สรรพสิ่งต่างๆบนหน้าพื้นโลกโดยมีอาจคำนวณได้ ดังนั้นเมื่อมนุษย์ได้รับโชคปัจจัยอย่างเหลือล้นแล้ว พระองค์จึงได้กำชับให้บรรดาผู้ศรัทธามีจิตกุศล เพื่อการบริจาคทรัพย์สินบางส่วนที่พระองค์ทรงประทานให้ ในการบริจาคให้แก่บุคคลแปดจำพวกที่มีสิทธิรับ เรียกว่า ชะกาต อันเป็นการบริจาคในวิถีทางของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นหนทางแห่งความดีที่จะนำพาสู่สวรรค์ของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงครอบครองทุก ๆ สิ่งทั้งในฟากฟ้าและแผ่นดิน (Ibn Kathir, 1999:367) อีกทั้งการบริจาคชะกาตเป็นอิบาดะฮ์ที่ส่งเสริมให้ผู้ที่มิคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักการของศาสนานั้นแข่งขันทำความดีในชีวิตแห่งโลกนี้ ก่อนที่วันกิยามะฮ์อันเป็นวันแห่งการพิพากษาจะมาถึง

ดังนั้น จุดประสงค์หลักที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้บัญญัติให้มุสลิมต้องจ่ายชะกาตนั้นก็คือ เพื่อเป็นการทดสอบความศรัทธาของเขากับทรัพย์สินที่เขาครอบครองไว้ว่า เขาสามารถเสียสละทรัพย์สินของเขาได้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อขัดเกลาทรัพย์และจิตใจของเขาให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ ช่วยชำระสิ่งสกปรกทางจิตใจ ให้บริสุทธิ์ปราศจากความตระหนี่ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตแก่ตัว สังคมที่อาศัยอยู่ และนำไปสู่การยกระดับจิตวิญญาณให้สูงส่ง (Abd Aziz Adullah, 2000: 112)

จากการศึกษาประเด็นชะกาด ผู้วิจัยพบว่า เป้าหมายของการจ่ายชะกาดนั้น ก็คือ เพื่อยกระดับความศรัทธาและการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเป็นการแสดงออกถึงความมีเมตตา การช่วยเหลือและอุ้มชูคนที่ยากไร้ให้ผ่านพ้นภาวะแห่งความยากลำบากสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างมีเกียรติ และศักดิ์ศรีด้วยระบบของชะกาดเป็นสำคัญ

(4) การประกอบพิธีฮัจย์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

(آل عمران بعض من آية: 97)

ความว่า “และสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่นมนุษย์นั้น คือการมุ่งสู่บ้านหลังนั้นอันได้แก่ผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้และผู้ใดปฏิเสธแท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงพึ่งประชาชาติทั้งหลาย”

(อาล อิมรอน ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 97)

โองการข้างต้นนี้แสดงถึงความจำเป็นของการประกอบพิธีฮัจย์ ซึ่งเป็นหนึ่งจากหลักการสำคัญของอิสลาม 5 ประการ ที่มุสลิมทุกคนมีความพร้อมมีความสามารถทั้งร่างกาย ทรัพย์สิน และเส้นทางปลอดภัย จำเป็นที่เขาจะต้องเดินทางไปประกอบพิธีให้ได้ (Ibn Kāthir, 1999: 2/81)

ฮัจย์เป็นบทบัญญัติทางศาสนาที่ถูกกำหนดให้มุสลิมจะต้องเดินทางไปประกอบพิธีครั้งหนึ่งในชีวิตครบเงื่อนไขตามที่ศาสนากำหนดสำหรับบุคคลที่มีความสามารถ ด้วยความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ มีการเสียสละทั้งเวลา ร่างกายและทรัพย์สิน ทั้งนี้เป็นข้อปฏิบัติที่แสดงออกถึงการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และยืนยันในความศรัทธาอย่างแท้จริงต่ออัลลอฮ์ ﷻ (Bandar Muhammad, 2014: 312)

การประกอบพิธีฮัจย์ เป็นอิบาดะฮ์ที่จะต้องใช้เวลาอดทนทางร่างกายเป็นสำคัญ อีกทั้งหัวใจต้องมีความหนักแน่นมั่นคง เพราะการประกอบพิธีฮัจย์ต้องเคลื่อนย้ายจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง เพื่อยืนยันในศรัทธาและสนองตอบคำเรียกร้องเชิญชวนของอัลลอฮ์ ﷻ สู่การประกอบพิธีฮัจย์อันเป็นการแสดงออกถึงการเคารพภักดีต่อพระองค์ นอกเหนือจากนั้นบทเรียนจากการประกอบพิธีฮัจย์นั้นเป็นบทเรียนหนึ่งที่สอนให้มนุษย์ได้รู้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกัน ใน

ทัศนะของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะในการประกอบพิธีฮัจญ์นั้นทุกคนที่เดินทางมาประกอบพิธี มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ชนชั้น สีผิว ภาษาและอื่น ๆ และทุกคนมีสภาพการห่อหุ้มเรือนร่างเหมือนกันไม่ว่าคนจน คนรวย มียศถาบรรดาศักดิ์ หรือไม่มีตำแหน่งก็ตาม ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ด้วยการปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อกำหนดและขั้นตอนพิธีการต่าง ๆ และกล่าวตัลบียะฮ์เพื่อแสดงการตอบรับคำเชิญของอัลลอฮ์ ﷻ เหมือนกันหมดทุกคน (Abd al-Razzāq, 2006 :7- 8)

จากการศึกษาการประกอบพิธีฮัจญ์นั้น ผู้วิจัยพบว่า ฮัจญ์เป็นบทบัญญัติทางศาสนาที่ถูกกำหนดให้มุสลิมถือปฏิบัติเพื่อประกาศความยิ่งใหญ่และตอบรับคำเชิญของอัลลอฮ์ ﷻ และเป็นเครื่องหมายยืนยันถึงความศรัทธาต่อพระองค์อย่างแท้จริง การประกอบพิธีฮัจญ์ต้องอาศัยความอดทน ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความเสียสละทั้งทรัพย์สินสมบัติและเวลา ในการประกอบพิธีฮัจญ์เป็นห้วงเวลาแห่งการขอกฎโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ และรำลึกถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แห่งการประกอบพิธีฮัจญ์เกี่ยวกับเรื่องราวของนบีอิบรอฮีม พระนางฮาญูร์และนบีอิสมาอีล ณ บัยตุลลอฮ์ หุบเขาแห่งเมืองมักกะฮ์ที่โดดเดี่ยวในห้วงเวลานั้น สิ่งดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า การประกอบพิธีฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์ ฮัจญ์นั้น เป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และแสดงออกในเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นอารยชนออกมาเป็นรูปธรรม

2.3.3.4 ที่มาของอิบาตะฮ์ในอิสลาม

แหล่งอ้างอิงสำคัญของอิสลามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการปฏิบัติ หรืออิบาตะฮ์ นั้นจะต้องอาศัยอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ เป็นแหล่งอ้างอิงหลัก 2 แหล่ง ดังนั้น อิบาตะฮ์ต่าง ๆ ในอิสลามนั้นถือเป็นหลักการประเภทเตกกีฟียะฮ์ที่มีตัวบทหลักฐานทางศาสนาที่ระบุไว้อย่างชัดเจน) และที่สำคัญอิบาตะฮ์ต่าง ๆ นั้น ถือเป็นหลักการประเภทเตกกีฟียะฮ์ ที่มีหลักฐานทางศาสนาที่ระบุไว้อย่างชัดเจนเป็นข้อยุติซึ่งไม่อนุญาตให้ปฏิบัติการใด ๆ ที่ออกนอกกรอบจากที่ศาสนากำหนดไว้ (al-Fawzān,1996:13/16)

ท่านอิมามชาฟีอีกล่าวว่า “ไม่มีถ้อยคำใด ๆ ที่พืงนำมาเป็นหลักฐานอ้างอิงในทุกบริบทได้ นอกจากอัล-กุรอาน และสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เท่านั้น (al-Shafi'iy,2001:1/23)

2.3.3.5 ความสำคัญของอิบาตะฮ์ในทัศนะอิสลาม

อิบาตะฮ์ในอิสลามนั้นมีความสำคัญยิ่งนัก และมีความผูกพันยึดโยงกับอะกิดะฮ์อย่างแยกกันไม่ได้ เนื่องจากอะกิดะฮ์นั้น คือ หลักการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ และมีความบริสุทธิ์ใจในการเคารพภักดีต่อพระองค์ โดยปราศจากการนำสิ่งใด ๆ มาตั้งภาคีกับพระองค์ ดังนั้น ประเด็นเกี่ยวกับอิบาตะฮ์ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่งเช่นกัน เนื่องจากอิบาตะฮ์นั้นจะต้องปฏิบัติเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ

เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น (Abd Aziz Adullah, 2000: 112) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสถานะและความสำคัญของอิบาดะฮ์ในทัศนะอิสลาม ดังนี้

ก. อิบาดะฮ์ คือ จุดประสงค์หลักของการสร้างมนุษย์และสรรพสิ่งในโลก อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

(الذاريات: 56)

ความว่า “และข้า (อัลลอฮ์) มิได้ให้บังเกิดญิน และมนุษย์ทั้งหลายมาเพื่อการใดเว้นแต่เพื่อให้พวกเขาอิบาดะฮ์ (ทำหน้าที่เป็นบ่าว) ของข้า”

(อิซฮารียาต: 56)

จุดประสงค์หลักของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงสร้างสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลกขึ้นมา พร้อมส่งบรรดาเราะสุลมาประกาศศาสนาในทุกยุคสมัยนั้น เพื่อเรียกร้องเชิญชวนมนุษยชาติสู่การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ และกราบกรานต่อพระองค์โดยไม่นำสิ่งใด ๆ มาเป็นภาคีหุ้นส่วนกับพระองค์ สนองตอบต่อพระบัญชาและไม่ฝ่าฝืนคำสั่งใช้และห้ามของพระองค์ (al-Sa'diy, 2002: 158)

อายะฮ์อัลกุรอานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า จุดประสงค์หลักของมนุษย์ในการใช้ชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ก็คือ เพื่ออิบาดะฮ์ต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ อันเป็นจุดประสงค์หลักแห่งการสร้าง ด้วยการเป็นบ่าวที่ดีมีคุณธรรม สนองตอบพระบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างสมบูรณ์แบบ ด้วยการปฏิบัติตามบัญญัติใช้ของพระองค์ ละเว้นสิ่งที่พระองค์ห้าม ดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนที่สุดที่พระองค์ได้บอกถึงจุดประสงค์หลัก แห่งการสร้างมนุษย์และญิน เนื่องจากในวันแห่งการตอบแทนมนุษย์ไม่มีข้ออ้างและแก้ตัวใด ๆ ด้วยเหตุที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งบรรดาศาสนทูตแต่ละยุคสมัยในการประกาศเรียกร้องมนุษย์สู่การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ และให้เคารพภักดีต่อพระองค์แต่เพียงองค์เดียวเท่านั้น แต่เมื่อใดที่มนุษย์ปฏิเสธศรัทธาและไม่ภักดีต่อพระองค์แล้ว แน่แน่นอนการมีชีวิตอยู่ของเขานบนโลกใบหลงทางและมามีคุณค่าอันใด ไม่ต่างอะไรกับเดรัจฉานต่าง ๆ ที่ใช้ชีวิตแต่ละวันคั้นเพียงการบริโภค ขับถ่าย หลับนอนและสืบพันธุ์เท่านั้น (al-Sa'diy, 2002:160)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวย้ำเตือนให้มนุษย์เกิดความตระหนกอยู่เสมอว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลกดุนยานี้เป็นสนามชีวิตแห่งการทดสอบ ซึ่งพระองค์จะทรงทดสอบบพต่าง ๆ กับมนุษย์เพื่อยืนยันความศรัทธาและความอดทนของพวกเขา และในบั้นปลายพวกเขาจะต้องกลับไปหาพระองค์ในโลกหน้า เพื่อรับผลตอบแทนแห่งการปฏิบัติของตน เนื่องจากโลกนี้เป็นเพียงที่พักพิง

ชั่วคราวเท่านั้น แต่จุดหมายปลายทางที่แท้จริงของมนุษย์คือโลกหน้าอันจีรัง (al-Sa'diy, 2002:163)
พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا هُوَ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهيَ الْحَيَوَانُ﴾

(العنكبوت: 64)

ความว่า “และชีวิตโลกนี้มีได้เป็นสิ่งโดนอกเสียจากเพียงการรื่นเริง
และการละเล่นเท่านั้น และแท้จริงแล้ว โลกหน้าต่างหากคือชีวิตอัน
สถาพร”

(อัลอันกะบูต : 64)

ดังนั้น เมื่อมนุษย์ปรารถนาจะประสบความสำเร็จและความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า
แล้ว มนุษย์จึงต้องดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาทบนโลกนี้ ดำรงมั่นในการยืนหยัดบนเส้นทางที่เที่ยงตรง
ของอัลลอฮฺ ﷻ อย่าได้เบี่ยงเบนเฉไฉออกจากเส้นทางของพระองค์ ด้วยการปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์
ทรงใช้และออกห่างจากบัญญัติห้ามแห่งพระองค์ อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن

سَبِيلِهِ﴾

(الأنعام: 153)

ความว่า “และนี่คือเส้นทางของข้าที่เที่ยงตรง ดังนั้นสุเจ้าจงตาม
มันเถิด และอย่าได้ตามเส้นทางอื่น เพราะมันจะทำให้สุเจ้าแตก
ออกไปจากเส้นทาง (อันเที่ยงตรง) นั้น”

(อัลอันอาม : 153)

การดำเนินชีวิตบนเส้นทางที่เที่ยงตรง นั่นก็คือกระทำในสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ใช้อย่าง
ครบถ้วนบริบูรณ์ รวมถึงข้อบัญญัติต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้สาธยายไว้อย่างชัดเจนแก่มวลมนุษยชาติ
อันเป็นเส้นทางอันเที่ยงตรงที่นำพามนุษย์สู่ความสำเร็จ และอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเตือนมนุษย์ให้ตื่นตัวอยู่
ตลอดเวลาว่าอย่าได้ปฏิบัติตามเส้นทางอื่นจากเส้นทางของอัลลอฮฺ ﷻ เพราะมันเป็นเส้นทางที่จะทำ
ให้มนุษย์หลงทาง และสุดท้ายก็จะนำพาไปสู่นรก (al-Sa'diy, 2002: 184)

ข. อิบาตะฮฺ คือสิ่งบ่งบอกถึงการมีหลักความเชื่อที่ถูกต้อง การประกอบอิบาตะฮฺที่ถูกต้องนั้น จะต้องอาศัยฐานแห่งความเชื่อความศรัทธาและบริสุทธิ์ใจของผู้ปฏิบัติเป็นที่ตั้ง เพราะอิบาตะฮฺมีความสัมพันธ์กับอะกิดะฮฺอย่างแยกจากกันมิได้ (Faazi Abd-Muttalib, 1990: 37)

ด้วยเหตุนี้การอิบาตะฮฺ ต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ โดยปราศจากภาคีใดๆต่อพระองค์ และปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจนั้น ย่อมส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้รับผลตอบแทนแห่งการกระทำของเขา อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ในวันโลกหน้า อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

(النحل: 97)

ความว่า “ผู้ใดที่ปฏิบัติความดีทั้งผู้ชายหรือผู้หญิงโดยที่เขาเป็นผู้ศรัทธาแล้วไซ้ร้ แน่แท้เราจะให้เขามีชีวิตที่ดี และเราจะตอบแทนพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีที่สุดตามการปฏิบัติความดีของพวกเขา”

(อันนะหฺล: 97)

อายะฮฺดังกล่าวนี้ได้แจ้งข่าวดีแก่ผู้ศรัทธาทั้งชายและหญิงว่า ความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ที่มีฐานแห่งความยำเกรงและบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยปราศจากความกระวนกระวายและกลางแกลงใด ๆ นั้น ย่อมเป็นจิตใจที่ดีงามและได้รับการตอบแทนจากอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยโชคปัจจัยอย่างบริบูรณ์โดยมีอาจคำนวณได้ (al-Sa'diy, 2002: 189)

ค. อิบาตะฮฺ คือ คำสอนที่บรรดานบีหรือเราะฮฺลได้สั่งสอนประชาชาติของตน อัลลอฮฺ ﷻ ได้ส่งบรรดาเราะฮฺลของพระองค์มา เพื่อทำหน้าที่ประกาศศาสนาเชิญชวนหมู่ชนของตนแต่ละยุคสมัย ให้ยึดมั่นศรัทธาในการให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺ ﷻ ในความเป็นพระเจ้าของพระองค์ และทำการเคารพภักดีต่อพระองค์ โดยปราศจากภาคีใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งประการดังกล่าวนี้เป็นรากฐานอันสำคัญในอิบาตะฮฺของอิสลาม อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...﴾

(النحل : بعض من آية 36)

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ส่งเราะสุลมาในทุกประชาชาติ (โดยบัญญัติว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์ และจงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากพวกเจว็ด...”

(อันนะห์ล ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 36)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้แจ้งแก่มวลมนุษยชาติว่า ในทุก ๆ ยุคสมัย ทุกประชาชาตินั้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้แต่งตั้งบรรดาเราะสุลมาสู่กลุ่มชนของตน เพื่อประกาศศาสนาเชิงชวนประชาชาติในยุคหนึ่ง ๆ สู่อำนาจในพระเจ้าองค์เดียวและทำการภักดีกราบกรานต่อพระองค์เท่านั้น โดยไม่นำสิ่งใด ๆ มาหั่นส่วนเทียบเคียงกับพระองค์อย่างเด็ดขาด (al-Sa'diy, 2002: 210)

ง. อิบาตะฮ์ คือ เป็นคำรวมที่หมายถึงทุกสิ่ง จากการที่บรรดานักวิชาการได้กล่าวถึงนิยามของอิบาตะฮ์นั้น เป็นนิยามที่สะท้อนให้เห็นว่า ทุก ๆ ถ้อยคำที่ได้ประมวลไว้โดยแสดงออกมา ในด้านคำพูด การกระทำ ไม่ว่าจะที่ลับหรือเปิดเผยก็ตาม และการกระทำดังกล่าวนี้ จะต้องเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักและทรงยินดี (Ibn Taimiyah, 995: 10/149)

ดังนั้นเจตนารมณ์ของอิบาตะฮ์ตามความหมายนี้ ก็คือ การปฏิบัติให้เกิดขึ้นในชีวิตจริง สิริราบและสนองตอบต่อบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความจริงจังและมั่นคงตลอดชีวิต พร้อมน้อมรับไปปฏิบัติในทุกๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมุสลิม อันได้แก่ หลักความเชื่อ ความศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรมเป็นสำคัญ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า

((مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوا مِنِّي مَا اسْتَطَعْتُمْ))

(أخرجه البخاري، 7288:1990، مسلم، 1337:1991)

ความว่า “สิ่งใดก็ตามที่ฉันได้ห้ามพวกท่าน พวกท่านก็จงละเว้นเสีย และสิ่งใดก็ตามที่ฉันได้สั่งใช้ พวกท่านก็จงปฏิบัติเท่าที่พวกท่านมีความสามารถ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 7288, Muslim:1337)

จากการศึกษาเกี่ยวกับอิบาตะฮ์ในอิสลาม สามารถกล่าวได้ว่า กิจกรรมทุกอย่างล้วนเป็นอิบาตะฮ์ถ้าหากเป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ทั้งนี้เพื่อแสวงหาความโปรดปรานความพึงพอใจจากพระองค์ เนื่องจากอิบาตะฮ์มีความหมายที่บ่งบอกถึงการยอมตนสิริราบและปฏิบัติตามด้วยความพึงพอใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นการหล่อหลอมชีวิตให้เข้าไปในแบบแผนของอิสลาม เพื่อที่จะช่วยให้บรรลุถึงเป้าหมายแห่งการอิบาตะฮ์ อีกทั้งเป็นแนวทางแห่งการฝึกฝนและขัดเกลาจิตใจ

วิญญาณให้บริสุทธิ์ ทำให้จิตใจมีความสงบมั่น ดังนั้น อิบาตะฮัจจึงเป็นเสาหลักที่รองรับโครงสร้างของอิสลามไว้ให้มั่นคง

2.3.4 คุณธรรมและจริยธรรมอิสลาม

อิหฺसान (คุณธรรม) คือ เกราะคุ้มกันแห่งความดีที่มีศรัทธาในอัลลอฮ์ คอยคุ้มกันจิตใจของมนุษย์ให้กระทำในสิ่งที่ดีงาม ก่อเกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น และคุ้มกันป้องกันให้บุคคลรอบข้างปลอดภัยจากสิ่งไม่ดีไม่งาม สิ่งที่เป็นความชั่วและให้โทษ จะคอยกำกับจิตใจของมนุษย์ให้คิดและทำสิ่งดี ๆ มีประโยชน์ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่เลวร้ายและเป็นอันตรายกับผู้อื่น ดังนั้นหลักคุณธรรมความดีที่เกิดจากจิตใจกับหลักการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นสิ่งที่ยึดโยงกันอย่างแนบแน่นไม่อาจแยกจากกันได้ เนื่องจากความศรัทธาที่ไม่สามารถผลิตพันธุกรรมแห่งความดีมีคุณธรรมได้ ศรัทธานั้นย่อไม่จริงแท้ และในขณะเดียวกันคุณธรรมที่ขาดซึ่งศรัทธา ย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจการครอบงำของอารมณ์ใฝ่ต่ำและกิเลสตัณหา อันมีอาจพิชิตกับสิ่งเลวร้ายได้อย่างแน่นอนอน (Abūbakr al-jazaizi, 1976: 134)

ดังนั้นคุณธรรมที่เกิดจากฐานการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ แล้วจะตัดสินใจได้อย่างชัดเจนว่า บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ศรัทธาอย่างแท้จริง มั่นคงในศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตลอดไป อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

(النحل: 125)

“จงเรียกร้องเชิญชวนสู่ครรลองแห่งองค์พระผู้อภิบาลของเจ้า โดย
ใช้วิหยปัญญาและการสั่งสอนอันดีงาม”

(อันนะห์ล: 125)

ส่วนหลักคุณธรรมอีกประการหนึ่งที่จะต้องนำมาสู่สนามปฏิบัติการของผู้ศรัทธานั้นก็คือสนามแห่งการเผยแผ่คำสอนของอิสลาม ซึ่งหลักการเผยแผ่อิสลามมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่นี้หาทางทฤษฎีในหลักความเชื่อความศรัทธาและหลักปฏิบัติเท่านั้น หากแต่จะต้องยึดโยงกับหลักคุณธรรมจริยธรรมที่อิสลามได้กำหนดไว้นำมาประกอบในการเผยแผ่ด้วย นั่นก็คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่จะต้องเปรียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ตั้ง เพราะคราใดผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมที่เปรียบเสมือนเข็มทิศในการเดินทางแล้ว แน่นนอนความน่าเชื่อถือและให้การยอมรับของบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายก็จะขาดความเชื่อมั่นและขาดความศรัทธาในสิ่งที่เขานำมาเรียกร้องเชิญชวนอย่างสิ้นเชิง อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ * كَبِيرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ
تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾

(الصف: 2-3)

ความว่า “โอ้ ผู้ศรัทธาทั้งหลาย โฉนพวกเจ้าจึงกล่าวอ้างสิ่งซึ่งพวก
เจ้ามิได้กระทำเล่า เป็นเรื่องใหญ่ที่สร้างความพิโรธแก่อัลลอฮ์มาก
ในการที่พวกเจ้ากล่าวอ้างสิ่งซึ่งพวกเจ้าเองก็มิได้กระทำ”

(อัศศอฟ: 2-3)

ดังนั้น หลักคุณธรรมจริยธรรม เป็นหลักการสำคัญที่อิสลามได้สอนไว้นั้น จำเป็น
สำหรับมุสลิมทุกคนจะต้องตระหนักถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหากมุสลิมคน
หนึ่งคนใดขาดเสียซึ่งคุณธรรมจริยธรรม แน่แน่นอนเขาก็มีอาจอ้างรักษาสถานภาพในหลักการของ
อิสลามไว้ได้ เนื่องจากสิ่งที่ตนเองอ้างว่า ศรัทธากับสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติอันเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรม
นั้นเกิดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง (Abūbakr al-jazaizi, 1976 :135)

ด้วยเหตุนี้อิสลามมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้หลักศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจดังกล่าว
สร้างคุณธรรมที่สำคัญบางประการให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ เช่น ความบริสุทธิ์ใจ ความยำ
เกรง ความมั่นใจ ความอดทนอดกลั้น และความสำนึกในบุญคุณของอัลลอฮ์ ﷻ นั่นคือหลัก
คุณธรรมที่เป็นเครื่องมือคอยควบคุมจิตใจมนุษย์ให้ยึดโยงอยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ ทำให้มนุษย์มีความ
สำนึกอยู่ตลอดเวลาว่า การทำความดีทุกอย่างจะต้องเป็นไปเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น โดยไม่หวังสิ่งใด
แอบแฝง ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ลาภ ยศ สรรเสริญ เนื่องจากพระองค์ทรงเฝ้ามองดูอยู่
(Abūbakr al-jazaizi, 1976: 137) แม้ว่าในชีวิตของเขาได้รับการทดสอบตลอดทั้งชีวิตด้วยอุปสรรค
ปัญหา โรคภัยไข้เจ็บ หายนะภัย หรืออื่นใดก็ตาม เขาก็มีความอดทนอดกลั้น สามารถก้าวข้ามผ่าน
การทดสอบที่จะมีผลต่อชีวิตของเขาได้ เช่นนี้เองที่จะทำให้มนุษย์ไม่เย่อหยิ่งจองหอง รู้จักนอบน้อม
ถ่อมตนและทำดีต่อผู้อื่นเหมือนกับที่พระองค์อัลลอฮ์ได้มอบความดีงามแก่เขาเช่นกัน (Abūbakr al-
jazaizi, 1976: 139)

ส่วนจริยธรรม คือ คุณสมบัติของพฤติกรรมหรือพฤติกรรมที่มนุษย์มุ่งหวังให้คนใน
สังคมประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แห่งความประพฤติของสังคมเป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าถูกต้องดีงาม

ดังนั้น จริยธรรมอิสลาม จึงหมายถึง ความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามถูกต้องตาม
แนวทางของศาสนาอิสลาม เนื่องจากอิสลามเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติ โดยมี
ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้อธิบายวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของมุสลิมในเชิงรายละเอียดทั้งภาคทฤษฎี

และปฏิบัติตามครรลองของศาสนาอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติที่ระบุไว้ในอัลกุรอาน ในอัลสุหนนะฮ์ และจริยวัตรของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Abūbakr al-jazaizi, 1976: 225)

โดยเหตุนี้เองศาสนาอิสลามมีจุดมุ่งหมายและเป้าประสงค์ในการประพฤติปฏิบัติเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อปกป้องตนเองให้ปลอดภัยจากความชั่วร้ายและขัดเกลากิเลสตนเองให้สะอาด มีจิตใจโอบอ้อมอารีเพื่อนมนุษย์ชาติ สรรสร้างประโยชน์ให้สังคม นอกจากนี้หลักปฏิบัติแล้วศาสนาอิสลามมีสารัตถะหลักที่เป็นข้อห้ามใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) ห้ามตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ หรือนำสิ่งอื่นใดมายึดถือเทียบเคียงกับพระองค์ เช่น เงินตรา ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล เกียรติยศ ประเพณี เป็นต้น
- 2) ห้ามกราบไหว้บูชารูปปั้น วัตถุ ฝีมือ นางไม้ และสรรพสิ่งต่าง ๆ ทางธรรมชาติที่ถูกสร้าง ดังนั้น อิสลามจึงห้ามเช่นไหว้สิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น
- 3) ห้ามเชื่อเรื่องโชคลางชะตาราศี และเครื่องรางของขลัง
- 4) ห้ามข้องเกี่ยวเล่นการพนันทุกรูปแบบ และห้ามกินดอกเบียร์ เป็นต้น
- 5) ห้ามบริโภคเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกนำไปเช่นไหว้ สัตว์ที่ตายเองโดยไม่ได้ผ่านการเชือดที่ถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติของอิสลาม และถูกเชือดโดยมิได้กล่าวนามของอัลลอฮ์ ﷻ
- 6) ห้ามเสพลิงมีนเมาทุกชนิด
- 7) ห้ามผิดประเวณี ไม่ว่าจะด้วยการยินยอม ตกลงสมัครใจด้วยกันทั้งสองฝ่ายก็ตาม
- 8) ห้ามประกอบอาชีพที่อิสลามห้ามและไม่สุจริตไม่ชอบด้วยศีลธรรม
- 9) ห้ามบริโภคอาหารที่หามาได้โดยคดโกงและไม่ชอบธรรม
- 10) ห้ามกักตุนสินค้า
- 11) ห้ามกระทำการใดๆที่นำไปสู่ความเดือดร้อนต่อตนเอง เพื่อนบ้าน สังคมและประเทศชาติ (Abūbakr al-jazaizi, 1976: 232-234)

2.4 หลักสังคมอิสลามและวิถีชีวิตมุสลิม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสังคมอิสลามเพื่อเป็นกรอบในการศึกษามุสลิมในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน 5 จังหวัด โดยหลักสังคมอิสลามเป็นหลักสำคัญที่มุสลิมจะต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงการดำเนินชีวิตตามรูปแบบอิสลามและการอยู่ร่วมกันกับชนต่างศาสนิกด้วยไมตรีภาพท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม อิบน์คอบดูน (Ibnu Khandun) เป็นผู้วางรากฐานวิชาสังคมวิทยา โดยอาศัยกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผลมาอธิบายว่า ทฤษฎีสังคมวิทยาอิสลามนั้นเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่มคนและสังคม และเป็น

ทฤษฎีที่มองทั้งการกระทำระหว่างกันของมนุษย์และความร่วมมือของสังคมและมองถึงพัฒนาการของสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้วางไว้อย่างลงตัวและมีรูปแบบที่เหมาะสม (al-Sibaiy, 2000: 46)

สังคมอิสลาม คือ สังคมที่ได้รับการสถาปนาขึ้นบนพื้นฐานของแหล่งที่มาที่สำคัญ 2 แหล่ง ได้แก่ อัลกุรอานและอัสนุนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยมีหลักพื้นฐาน 3 ประการ ดังนี้

2.4.1 อะกีดะฮฺ (หลักความเชื่อ)

พื้นฐานสำคัญของการสร้างสังคมและเป็นบรรทัดฐานแห่งสัมพันธภาพของมนุษย์ในสังคมนั้น จะต้องปฐมบทจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จากสัมพันธภาพดังกล่าวย่อมเป็นฐานในการสร้างสังคมอิสลาม ด้วยการสร้างสังคมแห่งศรัทธาเป็นฐาน มีหลักยึดมั่นที่ถูกต้องและเข้มแข็ง เป็นสังคมที่พร้อมในการสนองตอบพระบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเหตุที่อะกีดะฮฺเป็นรากฐานของสังคมอิสลามนี้เอง ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จึงปลุกฝังหลักยึดมั่นทางจิตใจให้แก่ประชาชาติของท่านที่นครมักกะฮฺเป็นเวลา 13 ปี เพื่อปูพื้นฐานรองรับสังคมอิสลามในเวลาต่อมา ดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอะกีดะฮฺ ในฐานะเป็นฐานของสังคมอิสลามอีกด้วย (Abūbakr al-jazaizi, 1976: 10)

2.4.2 ชะรีอะฮฺ (หลักบทบัญญัติทางศาสนา)

อันที่จริงสังคมอิสลามนั้นเป็นสังคมแห่งนิติบัญญัติ เป็นสังคมแห่งการแปรหลักนิติบัญญัติมาบังคับใช้ในสังคม อีกทั้งอิสลามเป็นศาสนาที่มีโครงสร้างเชิงระบบที่สมบูรณ์และครอบคลุมในทุกด้าน ทุกสถานที่และทุกมิติของชีวิตในทุกยุคทุกสมัย โดยเหตุนี้เองบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในฐานะเป็นหลักพื้นฐานของสังคมอิสลามนั้นย่อมมีลักษณะเฉพาะตัว มั่นคง ไม่แปรเปลี่ยนไปตามกระแสของกาลเวลาและสถานที่ อีกทั้งมีลักษณะเป็นกรอบกว้าง ๆ ที่กำหนดกฎเกณฑ์ทั่ว ๆ ไป เพื่อความเหมาะสมกับการปรับเปลี่ยนของยุคสมัยโดยไม่ออกนอกกรอบที่อัลลอฮ์ ﷻ วางไว้ (al-Qaradawiy, 2002:75)

2.4.3 อัศลาฮฺ (หลักจริยธรรม)

อัศลาฮฺคือหลักจริยธรรมอันเป็นหลักพื้นฐานของสังคมอิสลาม มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับหลักอะกีดะฮฺและหลักชะรีอะฮฺอย่างเหนียวแน่น โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างปัจเจกบุคคลในสังคมให้มีคุณสมบัติอันประกอบด้วยความยุติธรรม ความรักความเมตตาโอ้อ้อมอารีต่อกัน ซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจกัน มีสัจจะ มีความอดทน เป็นต้น (Abūbakr al-jazaizi, 1976:19) นอกจากระบบสังคมอิสลามที่ประกอบด้วยหลักพื้นฐานที่กล่าวมาแล้วนั้น ระบบสังคมอิสลามยังมีหลักอื่น ๆ อีกที่เข้ามาเสริมความเข้มแข็งอีกด้วยนั่นคือ หลักแห่งภราดรภาพ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

(الحجرات: 10)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้นพวกเขาจึงใกล้เคียงประนีประนอมกัน ระหว่างพี่น้องทั้งสองฝ่ายของพวกเขา เจ้า และจงอย่าเกรงอัลลอฮฺเถิด หวังว่าพวกเขาจะได้รับความเมตตา”

(อัลหุญรอต: 10)

โองการดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สายใยที่ผูกพันศรัทธาชนให้เป็นพี่น้องกันนั้น สามารถสร้างสังคมแห่งศรัทธาชนให้เป็นสังคมที่มีความเหนียวแน่นและมีเสถียรภาพได้ เนื่องจากสังคมอิสลามนั้นเป็นสังคมที่สนับสนุนหลักแห่งความร่วมมือและรณรงค์ในความดีและหยุดยั้งความชั่ว อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

(المائدة: 2)

ความว่า “และพวกเขาจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นบาป”

(อัลมาอิดะฮฺ: 2)

ดังกล่าวนี้เป็นหลักการสำคัญในการสรสร้างความร่วมมือ ถักทอสายใยแห่งความเป็นพี่น้องในอิสลามอย่างแนบแน่น อันนำมาซึ่งความสงบสุขสันติ ความมั่นคงและการพัฒนาให้เกิดขึ้นในสังคมอิสลาม

2.4.4 หลักมูอามะลาต (หลักชีวิตทางสังคม)

นอกเหนือจากส่วนที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักความเชื่อ หลักการศรัทธา หลักปฏิบัติและหลักจริยธรรมแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักมูอามะลาต (หลักชีวิตทางสังคม) เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของมุสลิมในพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน 5 จังหวัด

หลักพื้นฐานหลักความเชื่อ ความศรัทธา การปฏิบัติและคุณธรรมจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มุสลิมจะต้องศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตของมุสลิมตามหลักการศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เป็นวิถีแนวทางที่ท้าทายและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆท่ามกลางสภาวะการณ์

ปัจจุบันกับมัลลัฟ เป็นวิถีที่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิตไม่ว่าด้านคุณธรรม จริยธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ฯลฯ เนื่องจากอิสลามเป็นศาสนาที่มีแบบแผนชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างวัตถุและจิตใจ ระหว่างโลกนี้กับโลกหน้าเป็นสำคัญ

โดยเหตุนี้เอง มัลลัฟจะต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความตระหนักว่าชาวไทยมุสลิมเป็นกลุ่มชนที่มีวิถีชีวิตแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ เพราะต้องยึดมั่นอยู่ในหลักการของศาสนาอิสลาม มีวิถีปฏิบัติตามแบบแผนที่บัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและแบบฉบับการดำเนินชีวิตของท่านนบีมุฮัมมัด ดังนั้นมุสลิมทุกคนรวมถึงมัลลัฟจะต้องศึกษาเรียนรู้หลักการพื้นฐานของอิสลามเพื่อนำความรู้ที่ตนเองได้เรียนรู้สู่การปฏิบัติศาสนกิจที่เป็นข้อบังคับในชีวิตประจำวันเช่นการละหมาด ฟิรฎู 5 เวลา เป็นต้น

เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สังคมมุสลิมจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม เพื่อป้องกันกระแสอิทธิพลของวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่รุกคืบเข้ามาบิบบาทอย่างต่อเนื่อง หากสังคมมุสลิมไม่ป้องกันกระแสโลกาภิวัตน์ที่ไหลบ่าเข้ามา กระแสแห่งความเลวร้ายก็จะเข้าทำลายล้างสังคมมุสลิมและจะทำให้วิถีชีวิตของมุสลิมเบี่ยงเบนไปจากหลักการของศาสนาอิสลาม ทำให้สถานะความเป็นมุสลิมเกิดภาวะอ่อนแอทางความคิด เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและอื่นๆ ทั้งหมดนั้นล้วนมีความเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมแต่กำเนิดและมัลลัฟทั้งสิ้น ในหลาย ๆ ด้านเช่น วิถีชีวิตด้านสังคม มัลลัฟต้องเข้าใจว่า ศาสนาอิสลามได้วางรากฐานการพัฒนาสังคมด้วยการสร้างความรัก ความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์ ความสามัคคี ลบล้างความรู้สึกรังเกียจกันเป็นศัตรูต่อกัน กระชับความเป็นพี่น้องกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยไม่มีเส้นแบ่งทางชาติพันธุ์และสีผิว วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ มัลลัฟต้องเข้าใจว่า ศาสนาอิสลามได้วางรากฐานการแสวงหารายได้ การทำงาน การประกอบอาชีพที่สุจริต ส่งเสริมให้มีการเพิ่มกำลังการผลิตและเพิ่มพูนรายได้ และปิดประตูทุกด้านที่นำไปสู่การทุจริตและการแสวงหารายได้โดยหนทางที่มีขอบและไม่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม รวมถึงอบายมุขทุกชนิด เช่นการพนัน ธุรกิจดอกเบีย เป็นต้น วิถีชีวิตด้านคุณภาพชีวิต เช่นเดียวกันมัลลัฟต้องเข้าใจว่า ศาสนาอิสลามได้บัญญัติให้มุสลิมแสวงหาความรู้ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทั้งความรู้ด้านศาสนาและอาชีพ โดยสนับสนุนให้มุสลิมทุกคนขยันในการทำงานและประกอบอาชีพที่สุจริตและอนุมัตโดยหลักการของศาสนาอิสลามเท่านั้น อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่เป็นแนวปฏิบัติของมุสลิม เช่น อาหาร เครื่องดื่ม การทักทาย เป็นต้น (ชากีริน สุมาลี <http://gotoknow.org/blog/shakirin> สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า มัลลัฟจะต้องศึกษาเรียนรู้และสื่อสารอัตลักษณ์ในความเป็นมุสลิมและดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เพื่อเผชิญกับการ

เปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันซึ่งครอบคลุมทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและมิติอื่น ๆ เป็นต้น

2.5 ทฤษฎีการปรับตัว

ชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบันจะต้องเตรียมความพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบันให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันหรือจากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงในชีวิตที่มนุษย์ต้องปกป้องตัวเองในการก้าวข้ามผ่านปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากเกิดการปรับเปลี่ยนของสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เองอย่างมีอาจต้านทานได้ ด้วยเหตุนี้การปรับตัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการอยู่รอดของสรรพสิ่งที่อาศัยอยู่บนพื้นโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักแห่งการสร้างของอัลลอฮ์

2.5.1 ความหมายของการปรับตัว

มัลลวีร์ อุดุลวัณศิริ และวริศรา ศรีสวัสดิ์ (2538: 4-5) ได้กล่าวว่า การปรับตัวหมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนความรู้สึกวิตกกังวล และไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากความนึกคิดและการกระทำที่แสดงออกมาในเชิงประจักษ์

2.5.2 สาเหตุของการปรับตัว

การที่บุคคลต้องมีการปรับตัวมีสาเหตุอยู่ 3 ประการ ดังนี้

2.5.2.1 ความคับข้องใจอันเกิดจากสภาพจิตใจหรือความรู้สึกที่ถูกขัดขวางไม่สามารถบรรลุสู่เป้าหมายได้ โดยมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบส่วนบุคคลที่เป็นลักษณะทางกายภาพที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน ฟ้า อากาศ เป็นต้น และคุณลักษณะทางจิตใจ เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง และสาเหตุจากการอยู่ร่วมกันในสังคมเช่นการเลือกคบเพื่อน เป็นต้น

2.5.2.2 ความขัดแย้งเกิดจากสภาพจิตใจหรือความรู้สึกที่บุคคลหนึ่งต้องตัดสินใจเลือกเป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการเพียงอย่างเดียว ทั้งๆที่ความต้องการมีความปรารถนาหลายอย่างพร้อม ๆ กันแต่มีความจำเป็นต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.5.2.3 ความกดดันเกิดจากสิ่งที่บีบบังคับให้บุคคลต้องกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของบุคคล ด้วยสาเหตุจากตัวบุคคลที่สังคมได้กำหนดขึ้นมา เช่น กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ กฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น (มัลลวีร์ อุดุลวัณศิริ และ วริศรา ศรีสวัสดิ์, 2538: 10-12)

จากการศึกษาทฤษฎีการปรับตัวนี้ ผู้วิจัยพบว่า การปรับตัวของมุสลิมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมกับสังคมใหม่และสังคมเดิมของตนเองนั้น เป็นสิ่งที่ต้องแสดงออกทางอัตลักษณ์ของความ เป็นมุสลิมให้ประจักษ์แก่สังคม เพื่อเผชิญในชีวิตประจำวันหรือจากสภาพแวดล้อมที่ร่ายรอบที่เกิดการ เปลี่ยนแปลง ดังกล่าวนั้นจึงเป็นเหตุให้มุสลิมต้องปรับตัวเพื่อดำรงไว้ซึ่งสถานะในความเป็นมุสลิม ตลอดไป

2.6 แนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์

2.6.1 ความหมายอัตลักษณ์

“อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลี คำว่า “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตนของ ตนเอง ส่วนคำว่า “ลักษณะ” หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัว (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2547 : 32)

คำว่า อัตลักษณ์ ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทย มาจากคำว่า Identity หมายถึงสิ่งที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของคนหรืออื่นๆ อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่เกี่ยวข้องกับ บุคคล สังคม ชุมชน เชื้อชาติ ภาษา สีมวล และศาสนา ฯลฯ

ฐิรุฒิ เสนาคำ (2547: 250-251) ได้อธิบายคำว่า อัตลักษณ์ไว้อย่างน่าสนใจ ว่าอัตลักษณ์คือ “เรื่องเล่า” ที่บอกเล่ากล่าวถึงสืบต่อกันมาโดยการกล่าวถึงจากผู้อื่น ดังนั้นการดำรง อยู่ของอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นเรื่องเล่าตามฐานะ สถานะที่ เวลา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ เฉพาะเจาะจง

จากคำอธิบายของฐิรุฒิ เสนาคำ (2547) นี้ทำให้เข้าใจได้ว่า การเกิดขึ้นของอัต ลักษณ์นั้นเกิดจากการที่เรามีปฏิสัมพันธ์หรือติดต่อกับผู้อื่น ดังนั้นสังคมที่เราอาศัยอยู่จึงเป็นบ่อเกิด แห่งการกำเนิดอัตลักษณ์ ซึ่งอัตลักษณ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด แต่เกิดจากปัจจัยทาง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และการสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ เพราะการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของตนเองให้ปรากฏแก่สังคมได้อย่างดี

2.6.2 อัตลักษณ์ในอัลกุรอาน

การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมนั้น มีลักษณะสื่อสารการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ประกอบด้วยชาติพันธุ์ต่าง ๆ หลากหลายภาษา หลายสีผิว หลากอาชีพ ต่างเพศ ต่างวัย ต่างอายุ ต่าง ความเชื่อ ต่างฐานะ และถิ่นฐานอาศัยเป็นต้น นอกเหนือจากนั้น สังคมมนุษย์อาจเกิดจากกลุ่มบุคคล ที่มีแนวคิดและอุดมการณ์เหมือนกัน ไม่ว่าจะในด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของ ตนเองในแต่ละสังคมนั้น ๆ เป็นต้น

ดังนั้น ในแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรม กิจกรรม กรรมวิธี และวิถีชีวิตเฉพาะตัวถือเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของกลุ่มคนนั้น ๆ อัลลอฮฺ ﷻ ได้สร้างมนุษย์ขึ้นมาบนพื้นพิภพนี้มีความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ สีผิว ภาษา และอื่น ๆ ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของมนุษย์ที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَتَأْتِيهَا اللَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾

(الحجرات: 13)

ความว่า “โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชาย และเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่า และตระกูลเพื่อจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้านั้นคืออัลลอฮฺนั้นคือผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน”

(อัลหุญรอต: 13)

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوَلَوْنِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ﴾

(الروم: 21-22)

ความว่า “และหนึ่งจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์คือ ทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเอง เพื่อพวกเจ้าจะได้มีความสุขอยู่กับนาง และทรงให้มีความรักใคร่และความเมตตา ระหว่างพวกเจ้า แท้จริงในการนี้แน่นอนย่อมเป็นสัญญาณแก่หมู่ชนผู้ใคร่ครวญ และหนึ่งจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์คือ การสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินและความแตกต่างของภาษาของพวกเจ้า และผิวพรรณของพวกเจ้า แท้จริงในการนี้ แน่นอนย่อมเป็นสัญญาณสำหรับบรรดาผู้มีความรู้

(อัลรอม: 21-22)

จากการศึกษา “อัตลักษณ์” ที่ปรากฏในอัลกุรอานนั้น ผู้วิจัยพบว่า ทั้งสามอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้บ่งชี้ถึงความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของการสร้างสรรค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ในการสร้างมนุษย์ขึ้นมา ประกอบด้วยเพศชายและเพศหญิงที่แตกต่างกัน มีสถานะความเป็นคู่ครองระหว่างทั้งสอง และพระองค์ ﷻ ได้สร้างมนุษย์ขึ้นมาให้มีสีผิว ภาษาที่แตกต่างกัน และหลากหลายชาติพันธุ์ ดังกล่าวนั้น ชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของมนุษยชาติที่มีความแตกต่างกันเนื่องด้วยภูมิประเทศ สถานที่สิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ ตลอดจนยอมรับในความเป็นตัวตน และการแสดงออกในตัวตนให้คนกลุ่มอื่นในสังคม ให้เห็นถึงความแตกต่างและไม่เหมือนกัน

อัตลักษณ์จึงเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างบุคคลภายในสังคมและภายในตัวบุคคลเอง เพื่อนำมาปรับใช้ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์จึงอาจถูกกำหนดขึ้นได้ตามตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลโดยสังคม ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่ต้องยึดโยงเชื่อมต่อกันเสมอ เพราะเมื่อนิยามอัตลักษณ์แล้วจะต้องมีการอ้างอิงกับสังคมอยู่เสมอ

จากการศึกษาแนวคิดอัตลักษณ์ ผู้วิจัยพบว่า วิธีการดำรงชีวิตของมุสลิมในพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน 5 จังหวัดนั้น ไม่สามารถดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ แต่จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างลงตัว เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ในความเป็นมุสลิมให้สังคมได้รับทราบ

2.6.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์นั้นมีจุดกำเนิดของอัตลักษณ์ที่มีต้นตอมาจากคุณลักษณะที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการหาจุดร่วมในการหาตำแหน่งให้แก่ตัวตนเกิดขึ้นใหม่ อภิญา เพื่อพิสูจน์ (2543: 75-77) ได้กล่าวว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) อัตลักษณ์นั้นจะอธิบายถึงลักษณะของสิ่งที่มีความแตกต่างกัน
- (2) อัตลักษณ์จะต้องเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบในสังคม
- (3) อัตลักษณ์มักมีรากฐานจากสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เชื้อชาติ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและประวัติศาสตร์ความเป็นมาต่าง ๆ
- (4) อัตลักษณ์มักจะนำไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆในเชิงสัญลักษณ์
- (5) อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ค้ำจุนสังคมและเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นเงื่อนไขทางสังคมในการจำแนกบุคคลที่ไม่ใช่พวกเดียวกันออกไป
- (6) การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและการใช้สัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ใช้แยกแยะลักษณะที่มีความแตกต่างออกไปจากกลุ่ม

(7) กระบวนการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มักจะสัมพันธ์กับระบบการแบ่ง
ชนชั้นทางสังคม เพื่อแสดงความเป็นพวกพ้อง

(8) การทำให้ความเห็นต่างนั้นอยู่ในสภาวะที่มีความคลุมเครือไม่ชัดเจน

(9) อัตลักษณ์ยังเป็นสิ่งที่มีความเป็นเอกภาพ เนื่องด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่นำมาใช้

(10) สังคมและสัญลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

เงื่อนไขทั้ง 10 ประการข้างต้นนี้ แสดงให้ทราบถึงความจำเป็นและความสำคัญ
ของอัตลักษณ์ที่มีต่อสังคมมนุษย์ และส่งผลให้แต่ละสังคมต้องมีอัตลักษณ์กำเนิดขึ้นอยู่เสมอเพื่อการ
ดำรงอยู่ของสังคม

2.6.4 ประเภทของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมนั้น โดยการเปลี่ยนผ่านเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับ
มิติภายใน เช่นอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เป็นต้น อัตลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ อัตลักษณ์
ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.6.4.1 อัตลักษณ์ส่วนบุคคลหรือรูปธรรม

กาญจนา แก้วเทพ (2544: 46) กล่าวถึง อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal
Identity) ว่า เป็นสัญลักษณ์ที่สถิตย์อยู่ในตัวบุคคลนั้นๆที่แตกต่างจากผู้อื่น ซึ่ง การอยู่รวมกันในสังคม
ของมนุษย์ในเชิงสังคมวิทยานั้น จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ติดต่อสื่อสารด้วยการทำ
กิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ที่สื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมและบทบาทภายในสังคมหรือกลุ่มคนโดยอาศัย
โครงสร้างทางสังคมนั้นๆ

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ส่วนบุคคล คือ ลักษณะที่เป็นสิ่งที่สัมผัสจับต้องและรู้สึกได้
เช่น สีผิว ภาษา เพศ สถานะ เป็นต้น

2.6.4.2 อัตลักษณ์ทางสังคมหรือนามธรรม

อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เป็นลักษณะที่สถิตย์อยู่ในตัวบุคคลที่
แตกต่างกัน ซึ่งการปฏิสัมพันธ์และเชื่อมต่อกับสังคมนั้น เกิดจากการที่มนุษย์ได้มารวมตัวกันใน
สังคม เป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ตามพื้นฐานทางสังคมนั้น ๆ
(อภิัญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: 33)

กาญจนา แก้วเทพ (2544: 65) ได้กล่าวว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เกิดจาก
ปรากฏการณ์ทางสังคมและการใช้วาทกรรมในการใช้ชีวิตของบุคคลนั้น ๆ เช่น การปฏิบัติศาสนกิจ
การพบปะพูดคุยกัน เป็นต้น นักวัฒนธรรมนิยมบางสำนักก็มีแนวคิดพื้นฐานว่า เรื่องของวัฒนธรรมเป็น

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” เนื่องจากวัฒนธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ของบุคคลหรือของสังคมนั้น เป็นแหล่งที่มาของอำนาจบางชนิด ดังนั้น หากบุคคลหรือสังคมใดขาดอัตลักษณ์เฉพาะตัวหรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแล้วจะทำให้ขาดความมั่นใจในตัวเองและเกิดการต่อสู้ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งภายใต้สังคมที่เต็มไปด้วยผู้คนที่หลากหลาย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลอื่นมองต่อบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยเชิงสัญลักษณ์ จากแนวคิดดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์และการแสดงออกตัวตนในความเป็นมุสลิมของมูอัลลีฟในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องจำแนกให้เห็นสิ่งที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นลักษณะร่วมของความเป็นมุสลิม เพื่อบ่งชี้ว่าสิ่งนี้คือ อัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิม หรือสิ่งนั้นไม่ใช่อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เพราะอัตลักษณ์ของมุสลิมไม่สามารถหลอมรวมกับอัตลักษณ์ที่ไม่ใช่มาจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลามได้อย่างเด็ดขาด

จุดประสงค์ของผู้วิจัย เพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ทางสังคมหรือนามธรรม อันหมายถึงอัตลักษณ์ที่เป็นคำสอนทางศาสนา ด้านนามธรรมของมุสลิมที่สื่อออกมาทางวจีกรรม พฤติกรรมและมโนกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงศาสนา หลักความเชื่อ ความศรัทธา วัฒนธรรม และความหมายในการเป็นมุสลิม ซึ่งเริ่มจากจักรวาลทัศน์ที่ถือว่าจักรวาล ดวงอาทิตย์ โลก และสรรพชีวิตที่เกิดขึ้นเป็นไปตามพระประสงค์และอำนาจแห่งอัลลอฮ์ ﷻ พระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก

2.7 แนวคิดเรื่องพฤติกรรมและปัจจัยทางสภาพแวดล้อม

คำว่า “พฤติกรรม” ตรงกับคำในภาษาอาหรับว่า (السلوك) ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรมอาหรับ และความหมายตามหลักจิตวิทยา ดังนี้

ความหมายของคำว่า “พฤติกรรม” ตามศูนย์ภาษาอาหรับแห่งอียิปต์ (Majma al-Lughah al-Arabiah, 1972: 338) คำว่า “พฤติกรรม” หมายถึง การปฏิบัติหรือการแสดงออกของมนุษย์ แนวทางหรือทิศทางปฏิกิริยาอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา ณ ช่วงเวลานั้น

นอกจากนี้ พวงทอง ป็องภัย (2540: 3) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมหมายถึงการแสดงออกของสิ่งมีชีวิต ที่ปรากฏออกมาให้สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นการกระทำหรือมีปฏิกิริยาต่าง ๆ โดยการแสดงออกมา

จากคำนิยามต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรม คือ ปฏิกิริยา การกระทำ หรือการแสดงออกของบุคคลในการตอบสนองต่อสถานการณ์ สภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่แสดงออกนั้นอาจเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ไม่ว่าจะพฤติกรรมทางกาย จะสังเกตเห็นหรือไม่ก็ตาม เช่นการกิน การดื่ม

การนอน การนั่ง การเดิน การพูด การละเมิด การฉ้อโกง ความเสียสละ ความรัก ความกลัว ความโกรธ ความดีใจ ความเสียใจ ความอิจฉาริษยา เป็นต้น

2.7.1 องค์ประกอบของพฤติกรรม

ตามทฤษฎีของ Bloom พฤติกรรมของมนุษย์นั้นจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ด้านความรู้ ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ และความคิด เพื่อแสดงออกมาในเชิงพฤติกรรม 2) ด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิด เป็นตัวชี้วัดถึงสภาพจิตใจของบุคคลหนึ่งๆ ซึ่งเกิดขึ้นภายในจิตใจ และสะท้อนออกมาในเชิงพฤติกรรม อันประกอบด้วย ทศนคติ เจตคติ ค่านิยม และความเชื่อ และ 3) ด้านการปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นได้ทางกายภาพ (พวงทอง ป่องภัย, 2540: 9)

2.7.2 ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม

พจนัน์ สุจันงค์ (2540: 14) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์นั้นประกอบด้วย กลุ่มสังคม แบบอย่าง สถานภาพ ความเจริญ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพแวดล้อม ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยด้านพันธุกรรมและปัจจัยสิ่งแวดล้อมนั้น มีอิทธิพลอย่างมากที่ทำให้บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นกระบวนการทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์นั้นคือปัจจัยทางสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ

เกษม จันทรแก้ว (2536: 7) ได้กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึงทุกสิ่งทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ สามารถสัมผัสได้ ส่วนความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลเกี่ยวข้องกันนั้น เรียกว่า นามธรรม อีกทั้งเป็นปัจจัยสำคัญในการเกื้อหนุนและเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งย่อมส่งผลในการทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

ชาติรี เกิดธรรม (2546: 26) ยังกล่าวว่า สิ่งแวดล้อมคือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมทำให้บุคคลแตกต่างกัน ดังนี้

- (1) สภาพแวดล้อมของมนุษย์ในมดลูกเป็นสภาพที่บริสุทธิ์สำหรับพัฒนาการของทารก
- (2) สภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัยเมื่อทารกเกิดมา
- (3) สภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัยหลังเกิด
- (4) ความแตกต่างของบุคคลทางสังคมย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน
- (5) สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว
- (6) ความแตกต่างทางเพศได้แก่เพศชายและหญิง ในการกำหนดบทบาททางสังคมวัฒนธรรมซึ่งส่งผลไปยังอารมณ์และระเบียบวินัย

- (7) ความแตกต่างทางด้านอายุหรือวัย มีส่วนเกี่ยวข้องและทำให้เกิดความแตกต่างในด้านประสบการณ์ ความรอบรู้ ความคิด ความรับผิดชอบ ความสนใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา บุคลิกภาพ และวุฒิภาวะด้านต่าง ๆ
- (8) ความแตกต่างด้านสติปัญญาของบุคคล

จากสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะคิดและการดำรงอัตลักษณ์เป็นไปในทางบวกและทางลบได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทที่มุฮัลล์ฟอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ มีรายงานจาก ท่านอบีอูรอยเราะฮฮ์ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า

((الرجل على دين خليله فلينظر أحدكم من يخال))

(أبو داود)

ความว่า “คนๆหนึ่งมักจะตามความเชื่อ ความศรัทธาของเพื่อนของเขา ดังนั้นจงพิจารณาคนที่เลือกมาเป็นเพื่อน”

(บันทึกโดยอบีดาวูด หมายเลข 4833)

จากนัยของหะดีษข้างต้นสะท้อนถึงปัจจัยทางสภาพแวดล้อม 2 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อมุสลิมใหม่ (มุฮัลล์ฟ) ในลักษณะของการถ่ายทอดและสื่อสารทางสภาพแวดล้อม คือ (1) ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของมิตรสหาย (2) การสื่อสารพฤติกรรมในบริบทของสังคมที่มุฮัลล์ฟอาศัยอยู่

แนวคิดดังกล่าวของอิริคสัน จึงมีความสอดคล้องกับนัยหะดีษของท่านท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในแง่ของการสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดที่มีต่อมุฮัลล์ฟ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมุฮัลล์ฟทั้งด้านพฤติกรรม ความเชื่อและทัศนคตินั้นเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและรับการถ่ายทอดพฤติกรรมและสื่อสารอัตลักษณ์จากอิทธิพลทางสังคมนั้น ๆ

จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพของบุคคล ความคิด ความเชื่อและทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อมอันได้แก่ กระบวนการให้ความรู้ การชี้แนะและชักจูงและรับถ่ายทอดประสบการณ์และสื่อสารจากกลุ่มบุคคลเป็นประการสำคัญ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีด้านจิตวิทยา ผู้วิจัยพบว่า มีทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมที่มีแนวคิดพื้นฐานสอดคล้องกับหลักการอิสลามในเรื่องดังกล่าว คือ ทฤษฎีจิตสังคมของอีริก อีริกสัน (Erik Erikson) โดยที่อีริกสันได้เสนอหลักการพื้นฐานส่วนหนึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาการทางสังคมของบุคคลว่า บุคลิกภาพของบุคคลเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าแรงผลักดันที่เกิดจากภายในร่างกาย

Prince of Songkla University
Pattani Campus